

ТОФИГ МАЪМУД

**МАЪАББАТИМ
СИРР ДЕЈИЛ**

ТОФИГ МАЊМУД

МƏЊƏББƏТИМ СИРР ДƏЈИЛ

ШЕ'РЛƏР
ВƏ
ПОЕМАЛАР

М. Ф. Ахундов ад.
Азəрб. Республика
КИТАПХАНАСЫ

ЈАЗЫЧЫ
БАКЫ * 1981

ШАИР ДОСТУМУН ЭЛЛИ JAШЫ

Элли жаша өмрүн илк ашырымы, илк суајрычысы дејирләр. Бу ашырымдан јашанмыш өмрүн һәм күнејини, һәм гузејини јахшы көрмәк олур. Бир дә дејирләр ки, элли жаша гәдәр инсан јалныз өндә ачылан мәнзәрәләри көрүр; нәһајәт, биринчи кәдијә чыханда кери гапрылыр: бу зир-вәјә нечә чыхыб һансы сылдырымдан адлајыб, һансы дүзәндә ат чапыб, һансы шума дән сәпиб, һансы селлә јахалашыб; уғурларыны бир-биринә зәнчирләјә, бүдрәмәләринин сәбәбини арашдыра билибми?..

Мәнә елә кәлир ки, элли јашына гәдәм гојмуш шаир достум Тофиг Маһмуд да сон вахтлар белә тәбии һиссләрлә јүклү көрүнүр: фикирли, гајғылы, һараса гәләсән, вахтыны хәсисликлә хәрчләјән, кағызла-гәләмлә үнсијјәтини сојумаға гојмајан...

Өзүнүн дедији кими, шаир гәләми өмүр долајларында һәмишә ишыг кәзиб: сөз ишығы, фикир ишығы, дују ишығы.

*Дөзә-дөзә дәрдә-сәрә
Һәр эзаба табламышам;
Өмрүм боју зәррә-зәррә
Анчаг ишыг топламышам.*

Шаирин «топладығы» ишыг јалныз бир отағын, бир гәлбин ајдынлығы үчүн кәрәк олсајды вә ја бу мәгсәдә хидмәт етсәјди сәнәт ишығы өз «хидмәти вәзифәсини» чоһдан итирәр, зүлмәтлә, сүкүнәтлә, биканә бахышларын буз бахышлары илә ејниләшәрди.

Јер үзүндә ишыг варса бәс оғрулар-әјриләр, инсан ганы төкмәјә һәрисләр күндоғана нечә бахырлар? Инсан тәлејинә гәсд еләмәк ишыг оғур-

Тофиг Маһмуд.

Т80 «Мәһәббәтим сирр дејил». Ше'р-ләр вә поемалар. Б., Јазычы, 1981.

215 с.

«Мәһәббәтим сирр дејил» элли јашлы шаирин өз охучулары гаршысында бир нөв јарадычылыг һесабатыдыр. Ушаглыг вә кәнчлик илләринин хош дујгулары, сүлһ вә әмин-аманлыг арзулары бу әсәрләрдә сәмимијјәтлә гәләмә алынмышдыр. Һәјата никбин бахыш, инсана һөрмәт вә мәһәбәт мотивләри китабда топланмыш ше'р вә поемаларын әсас руһуну тәшкил едир.

Т 70403—6
М—656—81 90—81

С(Аз)2

© Јазычы, 1981.

ламаг дежилми? Ишыга баханда ушаг жада дүшүр—санки эрзин ишыгынын эбеди мәнбәји ушаг күлүшү, ушаг нәғмәләридир. Бурада мөним жадыма Тофиг Маһмудун «Данимарка ушаглары» ше'ри дүшүр. Дүзүнү е'тираф едим ки, узун мүддәт бу ше'рин доғурдуғу әкс-сәданы бејнимдән гова биләмәишәм. Бу әкс-сәдада мүхтәлиф сәсләр гатышығында европалы, америкалы вә бүтүн дүнжалы ушагларын һамыја ајдын чочуг күлүшләрини дүјмушам. Синфи мәнсубијјәт, ирси ајры-сечкилик билмәјән, бүтүн инсанлара күнәш кими, ај кими бахан ушаглар! Шаирн дә дүшүндүрән будур ки, бу дурулуғ буланмаз галачагмы? Бу көрпә шивләри заманын гасырғалары һансы сәмтә јөнәлдәчәк? Мәгсәд будур ки: бүтүн дүнјада тәмизлик, сафлығ, ајдынлығ горунсун; ушағлығ горунсун, бәшәр горунсун.

«Данимарка ушаглары» ше'рини елә белә, сөз кәлиши хатырладым. Шаирин ушағ әдәбијјатындакы кениш фәалијјәти хүсуси арашдырмаја дәјигдир.

Т. Маһмуд нечә-нечә ше'р вә поемалар топлусунун, һекајәләр китабынын, повест вә очеркләрин, публицист јазы вә мәғаләләрин мүәллифидир.

Онун јарадычылығы үчүн әтраф аләми сакит мүшаһидә етмәк, өзүнү тәғдиматсыз бир тәмкинлә, һадисә вә предметләри поезија сүзкәчиндән кечирмәк әсас шәртдир.

*Бу јерә, бу көјә, бу каината
Баха билмәјирәм өтәри көзлә;*

вә ја

*Ишдир, кечәјары көјүн үзүндән
Бир улдуз азалса, хәбәр тутарам.*

Бу, учу-бучағы олмајан улдузлар дүнјасына ајығ көзлә бахмағы һеч кәс шаирдән тәләб еләмир. Бу, әслиндә һеч онун вәзифәсинә дә дахил дејилдир. Бәс «вәзифәјә дахил олмајан» вәзифәләрин јанындан сајмаз өгмәк нечә? Белә һалда шаир гәләм көтүрмәк, кағыз данышдырмағ һүгугуну итирир; илһамы перикир, сәси пасланыр,

сөздән олур, көздән олур. Кәрәк дүнјанын кешијини чәкәсэн ки, бир овуч торпаға һағтын ола; кәрәк күнәшин телләриндән јапышасан ки, пајына бир зәррә ишығ дүшә. Шаирә көрә «Балача күнәшдир инсан үрәји». Әкәр инсан үрәји балача күнәшсә, демәли, она бир инсан өмрү јох, тәләләр тапшырылыр; О, ичрачы дејил, идарәедәндир; јашатмағ вәзифәси дашыјандыр. Ешг олсун белә сәнәт! Белә сәнәт халгла бирләшир, халгын өзүнә дөнүр. Халгын өнүндә кедән оғуллара—Данулдузу оғуллара чеврилир. Мәнә елә кәлир ки, шаир, Б. Кәнкәрли, Рәсул Рза, Ә. Чәмил, Ә. Гарабағлы, Ә. Кәрим һағгында портрет чизкиләр чәкмәк истәјәндә дә онларын мәнз бу сифәтләрини—халгы ирәли сәсләјән чошғун чағларыны кағыз көчүрмәјә чалышыр. О, Азәрбајчан торпагыны да торпағлар ичиндә белә көрмәк истәјир, Азәрбајчан халгыны бүтүн һалда белә вәзифә дашымаға сәсләјир. Одур ки, о, «отурағ шаир» олмағ истәмир, тез-тез сәфәрә чыхыр, чантасына мүәјјән рәнкләр, ләвһәләр, сөһбәтләр «јығыр». Бунларын һамысы сәнәт әсәринә «әриш-арғач» олмајанда күнаһы өзүндә, «үрәјинин күнәшлик еләјә билмәмәсиндә» көрүр. О, һәр јердә, һәр мәгамда сәмини олмағ арзусу илә јашајыр. Ја да белә јашамағы тәләб едир.

Һәр сәнәткарын дүнјаја бахышынын өз өлчүсү, өз бичими вар. Ејни һадисә вә әшјадан тәсирләнмә дәрәчәси дә ејни мәсафә вә мәгамдан асылы олмајарағ мүхтәлифдир. Сәнәт һамы үчүн ејни олан ганун вә ја әсаснамә јазмыр. Анчағ һәр кәс үчүн ајрылығда белә «ганун вә ја һәрәкәт гајдасы» мөвчуддур. Бу заманын һавасындан дахла-дамла, зәррә-зәррә сәнәткарын гәлбинә, руһуна, фырчасынын рәнкләринә сүзүлүр... Үстүндә јашадығын доғма торпағы сөвиб, вәсф еләмәјә; Вәтән дедијин, ана дили дедијин планетин чазибәсиндән чыхмамаға борчлусан. Бунлар мәлум мәсәләләрдир.

Т. Маһмудун јарадычылығында да доғма јурда бағлылығ мүнһүм јер тутар. О, сәдәчә оларағ чоғрафи мәнзәрәләри варагламыр. Поетик диллә

онун эһмәт адамларындан, севинч вә гаҗғыларындан сөз ачыр. Бу торпағын Күрү—Аразы божунча һәрәкәт едәрәк көз охшајан, јадда галан лөвһәләр јарадыр. Бәлкә дә Араз вадисиндә олмајанлар Араз дәрдини, Чәнуб һәсрәтини дујмазлар. Шаир Тәбризә бу тајдан—чох јахын мәсафәдән, лакин чох галын думан архасындан бахыр. Дүнјанын бүтүн гәдим шәһәрләри тәзәләшир, тикилир, гурулур, мүасир көркәм алыр. Тәбриз һәлә дә ана дилли мәктәбини учалда билмир; милли мәдәнијјәти гасырғалар једәјиндә, әлифба китабыны јазмаг истәјәнләр нәмли зинданлар күнчүндәдир. Шаир гәләмини бу мәсәләләрә јөнәлдир, үмидләрини кәләчәјин уғурлу кәлишинә, бир дә гејрәтли оғул вә гызларымызын мүбаризәсинә бағлајыр. «Тәбриз вә арзу» ше'риндән мәним чыхардығым нәтичә беләдир.

Т. Маһмудун гәләми мә'лумдур ки, һәмишә, һәр јердә јалныз һамар јолла кедән һадисәләри изләмир. Бу гәләмин гаршысына һәјатын долашыг јоллары, әјри әлләрин әјри әмәлләри дә чыхыр. Белә һалларда думдуру дағ чајына чиркаб суларын гарышдығыны көрән шаир истәр-истәмәз бојаларыны гатылашдырыр, бунлары көрән јахшы адамлары көмәјә чағырыр. Гәләмини белә, күлүнкә дөндәриб тәмизлик ишинә башлајыр. Бу чәһәттән онун «Шејтанлар музеји» ше'ри характеркидр. Шаир Прибалтика өлкәләриндән бириндә белә бир музејлә гаршылашыр. Бу, шаирә чох чидди сөз демәјә имкан верир. Гәрибәдир, шејтанлар музејләрдә галыб. Доғруданмы беләдир? Ја бәлкә шејтанлар инсан әһатәсиндә јашајырлар? Ја бәлкә инсанларын «шејтан тәбәгәси» беләчә көз бабағында олмалыдыр? Ја бәлкә бу шәрти музејә бахмагла инсанлар јујулур, тәмизләри, әтрафларында олан чиркаб суларыны, учгунлары, јарғанлары даһа јахшы көрүрләр? Дүнја ағалығы иддиасына дүшәнләр халлары ган дәрјасына көммәк истәјән дава һәрисләри даһа «ишкүзар» шејтанлар дејилләрми? Дүнјанын чох јериндә бу ирибујнузлу, галстуклу, шлјапалы шејтаны рүсвај едән музејләрә—әслиндә реал сәһнә-

ләрә еһтијач јохдурму? Ше'рин охлары чох шәрти музејләрә, чох мә'лум һәдәфләрә тушланыр. Белә музејләрә ағлы башында олан бүтүн инсанлар бахмалыдыр. Бәд әмәлләр бүтүн дөврләрдә, бүтүн заманларда инсанын көзү гаршысында олмалыдыр. Инсан бүтүн «јолухучу хәстәликләрин» сәбәбини билмәлидир.

Тофиг Маһмудун бәдии ахтарышларында тез-тез өзүнү тәһлил еләмәк, өзүнүн дахили тәканларындан ојанмаг, мә'лум бојаларын истифадәсиндән гачмаг, әләнмәк, јујулмаг, јени-јени мөвзу мәнбәләри ахтармаг, тәбиәтә јөн алмаг, «әбәди көһнәдә» әбәди тәзәни көрмәк әсас јер тутур. О өз поетик әдаларында заманы габагламаг, әсрин һадисәләрини јүјәнләмәк фикринә дүшәнләрдән дә дејил. Нечә дујурса елә јазыр. Заман, елә-белә бахдыгда, көзлә көрүнмүр. «Бир овуч» замандыр бир ше'р парчасы (әкәр оида заманын әтри варса)! Күндү, ајлы, илли, әсрли заман әслиндә сәнәт әсәрләриндә даһа чох һејкәлләшир, даһа чох әбәдиләшир. Заманын әтри Вәтән һавасында даһа көзәл дујулур.

Заман һадисәләринә конкрет мөкан дахилиндә чаваб вермәк, ону доғма јурдун собасында әритмәк шаир үчүн әсас вәзифәдир. Т. Маһмуд бу вәзифәнин кешијиндә ајыг әскәр олмағы өзүнә шәрәф билир.

Мәнчә, әлли јашын севинч вә нәш'әсиндән гаҗғысы даһа чохдур. «Нә јаздым, нејләдим?» сорғу-суалы илә «бичилиб дөјүлмүш» мәһсулу бир јерә јығмаг, о бири јазә нә галды?—һесабы илә кәлән јарым дөврәдән апармаға тәләсмәк сәнәткар өмрү үчүн әсас гаҗғыдыр. Өзүнә ад күнү кеңирмәјә гәтијән чалышмајан, сакит вә арамла јазан, һәмишә сәнәт, сәнәткар гаҗғысы чәкән, бир редактор киши күч вә бачарығынын хејли һиссәсини балаларымыз үчүн чаи олунап «Көјәрчин» журналына сәрф еләјән истәдадлы гәләм досту музун бүтүн угурларыны алғыллајырам. Һәмишә сәфәрдә, һәлинә ахтарышда, һәмишә маса архасында—шаири гочалмаға гөјмајан бунлардыр!

БАЛАЧА КҮНЭШДИР ИНСАН ҮРЭЖИ

СҮБҲ ЧАҒЫ

Дәнизә кәлдим тездән,
Күнәш һәлә доғмамыш;
Меһ әсирди дәниздән,—
Гум үстү нахыш-нахыш.

Нәһәнк, мави бир өрпәк
Астача јелләнирди,
Сачағы—шәләләтәк
Саһилдә селләнирди.

Әнкинлик үфүгәдәк
Узаныб көз охшајыр.
Көј дә, дәниз дә нәһәнк
Бүллур габа охшајыр.

Сүбһүн һавасы тәмиз,
Елә сәрин, елә хош,—
Нәғмә дејирди дәниз,
Әтраф сакит әтраф бош...

Үфүг гашыны әјиб,
Дәнизин үстү шум-шум.
Далға-далғаја дәјиб
Саһилә чәкир һүчум!

Каһ әјилиб, атланыб,
Каһ синәми ачырам.
Каһда ки ганадланыб
Дәниз боју гачырам.

Дејин, мүмкүнмү дојмаг?!
Сәма, һава, үфүг, су...
Белә сафлығы дујмаг
Сәадәтдир, доғрусу!

Дәниз чошғун, нараһат,
Јохдур онун динчлији.
Ганад кәтирир, ганад
Инсана кенишлији!

Һава шәффаф, су шәффаф,
Һәр шеј тәмиз... сүбһчағы...
Ким истәмәз белә саф.
Дәниزلә дост олмағы?!

Күнәш һәлә доғмамыш,
Саһилләр кимсәсиз, бош.
Гум үстү нахыш-нахыш,
Үфүг тәмиз, һава хош!

БУ ИШЫГЛА ГАЛАЧАҒАМ!

Ушаглығым көзэл, нурлу
Нағылларла кечиб кетмиш,
Јуху долу, шәфәг долу
Бир баһарла кечиб кетмиш!
Сонра гарла көрүшмүшәм,
Дөјүб долу, јағыш мәни!
Әзабларла көрүшмүшәм,
Әјиб, сыхыб сәрт ғыш мәни!
Вахт олуб ки, дүнја бојда
Зүлмәт чөкүб үрәјимә,
Бирчә зәррә ишыг онда
Чатыб мәним көмәјимә.
Дөзә-дөзә дәрдә-сәрә
Һәр әзаба табламышам,
Өмрүм боју зәррә-зәррә
Анчаг ишыг топламышам!
Үрәјимин көвһәр-зәри,
Үрәјимин дөвләт-вары,—
Күндүзләрин шәфәгләри,
Кечәләрин улдузлары!
О, өмрүмүн јарашығы,
Онсуз өмрү сајмамышам.
Бирчә килә о ишығы
Азалмаға гојмамышам.
Итирмишәм шөһрәтими,
Булаг кими гурумушам.
Фәгәт ону көзүм кими,
Севким кими горумушам!
Нә гәзәби јашатмышам,
Нә нифрәти, нә дә кини,
Үрәјимдә јаратмышам

Бөјүк ишыг дәнизини.
Мәним дујғу далғаларым
Ашыб-дашыр бу ишыгла,
Ахыр арзу далғаларым
Нәчибликлә, јахшылыгла!
Буна садиг олачағам,
Буну мајак биләчәјәм,
Бу ишыгла галачағам,
Бу ишыгла өләчәјәм!

ЧОХ ШЕЈИ УНУТМАГ ОЛАР...

Чох шеји унутмаг олар, чох шеји,
Илк кәнчлик илләриндә
Азыб бүдрәмәләри,
Үнванына дејилән
Ијнәли кәлмәләри,
Имтаһандан кәсилиб
«Ики» гијмәт алмағы,
Мүәллимдән, гоһумдан
Миннәт, төһмәт алмағы,
Ғызларын архасынча
Сүрүнүб гачмағы да,
Горха-горха онлара
Ғәлбини ачмағы да,
Мәктублар јазмағы да,
Бир ғыз ешгијлә кәзиб
Мешәдә азмағы да,
Сакит, лал кечәләри,
Гуру әјләнчәләри,
Кизли көрүшләри дә,

Кизли өпүшлери дэ,
Чох шеји унутмаг олар, чох шеји,
Тэкчэ мэхэббэти јох,
Тэкчэ мэхэббэти јох!

Чох шеји унутмаг олар, чох шеји,
Сэһвлэри, нөгсанлары,
Идеалсыз,
Хэјалсыз
Һэрчајы инсанлары,
Кеф мэхлисиндэ ичэн,
Сэдагэтэ анд ичэн
Достларың, јолдашларың
Сонсуз сэрбэстлијини,
Һэддэн чох мэхтлијини,
Бэ'зэн донуглуғуну,
Бэ'зэн сојуглуғуну,
Додаг бүзмэјини дэ,
Јерсиз күсмэјини дэ,
Мэ'насыз гејбэтлэри,
Мэ'насыз сөһбэтлэри,
Чох шеји унутмаг олар, чох шеји,
Тэкчэ сэдагэти јох,
Тэкчэ сэдагэти јох!

Чох шеји унутмаг олар, чох шеји,
Өтүб кечэн бир күнүн
Там мэ'масызлығын,
Дост лагејдлијини,
Дост е'тинасызлығын,
Севдијин бир көзэлин
Өтэри ачығын,
Јерсиз гашгабағын,
Бэ'зэн ушағлығын,

Бэ'зэн шылтағлығын,
Бир инсаның һардаса
Јүңкүд горхағлығын,
Сэндэн бир башгасына
Хэбэр апармағын,
Јалан сөз дејиб, чошуб,
Һарај гопармағын,
Чох шеји унутмаг олар, чох шеји,
Тэкчэ хэјанэти јох,
Тэкчэ хэјанэти јох!

Чох шеји унутмаг олар, чох шеји,
Тэкчэ мэхэббэти јох,
Тэкчэ сэдагэти јох,
Тэкчэ хэјанэти јох!

АХЫР ҺЭКЭРИ ЧАЈЫ

Ахыр һэкэри чајы... нур ахыр, гызыл ахыр,
Далға-сэтир китабда бајаты, нағыл ахыр.

Нэгмэдир—эсрлэрин нэфэсиндэн сүзүлэн,
Дастандыр—бабаларың синэсиндэн сүзүлэн.

Узағ олса да јолу,
Мэнбэји гэдим, улу.
Ахыр дағ дөшүндэки евлэриң кандарыңдан,
Ахыр бүкүңкү көзэл кэндлэриң кэнарыңдан.

Апармыр тэкчэ чошғун селлэри синэсиндэ,
Апарыр фэсиллэри, иллэри синэсиндэ!

Чаглайыр күлабланыб дағларын күлзарындан,
Һезинлик алыб ахыр Нәбинин мазарындан.

Һәр күкрәжән далгадан кәлир сәси бабамын,
Дәринликдә кизләниб хатирәси бабамын!

Јашамады шәһәрдә, нәнәм гајытды кәндә,
Инди раһат јатыр о, бу чајын саһилиндә!

Күнәш пар-пар јананда, сулары гырмызыдыр,
Бәлкә бу чај Аразын бапбалача гызыдыр?!

Әскилмир күч-гүввәти, әскилмир тәрәвәти,
Јашадыр варлығында бу јери, тәбиәти!

Синәсиндә ил галыр,
ил галыр, фәсил галыр.
Негатив далғасында хатирә-шәкил галыр.

Галыр оду, хәјалы, ешги, руһу, инанын,
Нечә икид инсанын, нечә мүдрик инсанын.

Ахыр һәкәри чајы... әбәди бир чај кими,
Јашајыр јер үзүндә күнәш кими, ај кими!

Јараныб тәбиәтдән, говушур тәбиәтә,
Кәлиб әбәдијјәтдән ахыр әбәдијјәтә!

ШЕ'Р СЕВКИСИ

Нә гәдәр шаир вар дүнја үзүндә,
Һамысы евимин гонағы олуб.
Оду үрәјимдә, нуру көзүмдә,
Ше'ри отағымын чырағы олуб.

Севдим нечә-нечә даһи шаири,
Говмадым евимдән ади шаири.
Гәлбимдә мисралар јығын-јығындыр.
Ән узаг шаир дә мәнә јахындыр.
Онлар сәчдәкаһым, мә'бәдим, гибләм,
Ән бөјүк севинчим, ән бөјүк гибтәм.
Өзүм дә билмирәм сәбәб нәдир, нә,
Зәиф шаир белә доғмадыр мәнә.
Гәрибә һиссимә чох вахт күлмүшәм,
Севдијим гызы да шаир билмишәм.
Елә ки, бир тәзә шаир јүксәлиб,
Санмышам дүнјаја гардашым кәлиб!
Һәр ше'ри көз үстә сахламышам мән.
Гәлбими онлара бағламышам мән!

ГӘЛБИМ — ДҮНЈАМ

Гәлбим јаныр...
Мәним дүнјам
Күндүз кими башдан-баша ишыг олур,
Кечәси јох бу дүнјамын
Көјләр кими пәнчәрәси, гапысы да
ачыг олур.

Күләк кирир,
Далға кирир,
Шимшәк кирир,
Гызыл нуру мәшә күнәш,
сүд нуруну ај кәтирир!
Пәнчәрәмдән ирәлијә
узанмышдыр ағачларын будаглары.

Кечә-күндүз гонағымдыр
жер үзүнүн ушаглары.
Бу дүнјамда
Һөрмәт сөзү, севки сөзү
үрәкләрдә шүар олуб,
Узадырам инсанлара голларымы,
Бу голларым шүа олуб!
Бу дүнјамда
гапыларда гыфыл јохдур,
Көлә јохдур, касыб јохдур,
зинәт јохдур, гызыл јохдур!
Јохдур шөһрәт, вәзифә, чин,
Говрулмурам ичин-ичин.
Атасыз бир ушаг үчүн
ата олмаг истәји вар,
Јанан, батан кәми үчүн
ада олмаг истәји вар!
Нә олсун ки,
бир дамлајам, бир зәррәјәм, бир аһәнкәм,
Фәгәт бүтүн каинатла,
јерлә, көјлә һәмаһәнкәм!
Јахыны да, узағы да,
Гочаны да, ушағы да
Кәрәк дујам, кәрәк дујам,
Нурла долу күнәш кими
Дујғу долу бир дүнјадыр мәним дүнјам!
Бурда һамы лә'нәтләјир
мешшанлығы, күбарлығы,
Бу дүнјамда
Јараныбдыр хырда һиссләр мөзарлығы!
Јени дүнја учалдырам чаһан үчүн,
Бу дүнјама
Гошун-гошун инсан кәлир,

Тәк гапым јох, отағым јох,
Үрәјим дә ачыг олур инсан үчүн!
Мүмкүндүрмү бу һәјата,
көзәллијә бахыб дојам,
Бу дүнјадан, каинатдан
ајры дејил мәним дүнјам!
Кәлин, кәлин, еј инсанлар,
ја күндүз, ја кечәјары,
Сизин үчүн ачылмышдыр
бу дүнјамын гапылары!

АДИЛИҚДӘН УЗАГДА

Бу һәјатдан алдым һәјат дәрсими,
Јенилик, көзәллик, јүксәклик дејә.
Мән елә гурдум ки, һәјат тәрзими
Гојмадым күнләри адиләшмәјә.
Бир әлим көјләрдә улдуза дәјди,
О бири торпагда күл-чичәк дәрди.
Башыма көјләрдән төкүләндә гар,
Чағлады, күкрәди гәлбимдә баһар.
Күнәшә бәнзәтдим чилчырағымы,
Көрдүм булудларда өз отағымы.
Көрдүм бөјүк Хәзәр лап јанымдадыр,
Далғасы, ләпәси ејванымдадыр.
Чајлары, көлләри соналы көрдүм,
Һәр ади дашы да мә'налы көрдүм.
Шимшәк көјдә дејил, евимдә чахды,
Күр нәғмәјә дөнүб гәлбимдән ахды.
Кәзмәјә јолландым Азәрбајчаны,
Санки башдан-баша кәздим чаһаны.

Һәҗат меҗданындан кечдим һүнәрлә,
Мәнә өмүр сүрмәк садә кәлмәди,
Һәр вахт гаршылашдым мө'чүзәләрлә,
Бу һәҗат көзүмдә адиләшмәди!

КҮНӘШЛӘ БИР ОЛАНДА...

Күнәшлә бир оlanda
Инамым олур мәним.
Ешгим, одум, һәвәсим,
Илһамым олур мәним.

О әбәди гонағым,
Чәтиндә пәнаһымдыр.
Гаранлыгла дөјүшдә
Ән јахшы силаһымдыр.

Оғрулар о күнәшдән
Утанмајыр нечә дә...
Ахшамлар батан күнәш
Мәнимләдир кечә дә!

Мән јатырам күнәшлә,
Ојанырам күнәшлә,
Инсанларын өнүндә
Дајанырам күнәшлә!

Гәлбими күнәш билиб
Јашајырам, нә даным,
О күнәшә чеврилиб
Өмрүм, ешгим, вичданым!

Әдаләт јолларында
Күнәш диләкдир мәнә,
Һәгигәт јолларында
Күнәш кәрәкдир мәнә.

Күнәшлә бир оlanda
Өлүм дә дүшмүр јада.
Ишыглы дүјгуларла
Јашајырам дүнјада!

АҒ МӘҺӘББӘТ

*Таһир Салаһовун «Ајдан»
адлы таблосуна бахаркән*

Гәшәнк бир ушаг...
Палтосу да ағ,
Папағы да ағ,
Миндији ата бир бах,
о да ағ!
Бу аты чапа-чапа,
Сәадәт тапа-тапа,
Елә бил ки, бу ушаг,
Атда јох, ағ ганадда,
ағ булудда учачаг!

Ај олуб
Сүд кими нур сачачаг!
Сәнәткар гүдрәти,
Дүјгулу мәһәббәти
Ағ рәнклә вериб,
Елә әсәр битириб,
Бир ушағы дүнјаја
Икинчи дәфә кәтириб.

Шимал ајысы кими
Башдан-баша ағ,
Әзиз, мунис, тәмиз бир ушаг...
Өвлады олуб
Һәм рәссамын, һәм илһамын,
Һәм дә ки һамынын!

КЕНИШЛИК ГОЈНУНДА

Кенишлик гојнунда учан бир гушам,
Дајанмышам көјүн једди гатында.
Елә зирвәдәјәм, кәлиб дурмушам,
Санки тәјјарәнин бир ганадында.
Ачы кәлмәләри, кинајәләри,
Кизли писликләри унудум дејә,
Сејр едиб каһ көјү, каһ да ки јери,
Бахырам, бахырам бу кенишлијә!
Кенишлик—гол-ганад, көзәллик, илһам,
Һамыја кәрәкдир бүтүн дүнјада.
Мән инди күнәштәк чох учадајам,
Күнәши көрүрәм күнәш батса да!
Бу јердә инсана дост олур шимшәк,
Тутуб јелләнирәм од әлләриндән,
Бәнзәр кенишлијә—кениш бир үрәк,
Шәфәгләр сәпиләр әмәлләриндән.
Нәһәнк чәләнк кими көј чичәк-чичәк,
Гәлбимдә дан јери сөкүлүр мәним.
Јолка шәнлијидә зәр төкүләнтәк
Башыма улдузлар төкүлүр мәним.

БИР ШАИР КИМИ

Шаир Әнвәр Әлибәјлинин
хатирәсинә.

Ше'р мәнә һәмишә
Кәләрди сеһр кими,
Сәни көрдүм илк дәфә
Көрдүм бир шаир кими.
Ше'р дедин клубда:
«Кимин ганыдыр о ган...»
Илләр кечиб... Бу сөзләр
Чыхмамышдыр јадымдан.
Сәнин көврәклијин—шеһ,
Мүлајим рәфтарың—меһ...
Әвәзсиз инсанлығың,
Бир дә меһрибанлығың...
Чалышдын нечә јердә,
Јүксәк вәзифәләрдә,
Һәр ишдә маһир олдун,
Анчаг һәр шејдән әввәл,
Сән јенә шаир олдун.
Кәлмәмисән евимә,
Узаг кедән кәмисән,
Фәгәт бир шаир кими
Дөнә-дөнә кәлмисән!
Илләр кечир... дујурам
О көврәк нәфәсини,
Ешидирәм јенә дә
Сәнин шаир сәсини.
Ше'р јенә көзүмдә
Сеһр кими, сирр кими,
Сән варсан мәним үчүн,
Варсан бир шаир кими!

ҺӘЈАТ МҮРӘККӘБДИР...

Һәјат мурәккәбдир, һәјат мурәккәб,
Һәр аддым башында сәһр, мө'чүзә.
Одур бизим үчүн ән бөјүк мәктәб,
Гәрибә талеләр бәхш едир бизә.

О елә мә'налы кечир дәрсини,
Билир көзләнилмәз ојунлары вар.
Дәјишә билсәк дә һәјат тәрзини—
Фәгәт дәјишилмәз ганунлары вар.

Сәјр едиб күнәши, сәманы, јери,
Садәләвһ ушаға охшајырыг биз.
Гәрибә сирләри, мө'чүзәләри
Дүшүнә-дүшүнә јашајырыг биз.

Һәр дәфә ачанда јени мө'чүзә,
Гурујуб галырыг һејрәтимиздән.
Сәһрли бир аләм көстәрир бизә,
Ачиз олса белә гүдрәтимиздән.

Бә'зән парылдајыр шәфәгләр кими,
Бә'зән кечилмәздир чәнкәлликләри.
Алдадычы олур үфүгләр кими
Онун кирдаблары, әнкинликләри.

Бизик бу һәјата мејдан охујан,
Улдузлар әбәди күлләримиздир.
Бизик үрәк кими күнәши дујан,
Гызыл шүалары әлләримиздир!

Ағыла кәлмәјән һәјат сиррини
Бизик ача-ача адиләшдирән,
Бизим кайнатын сәһрләрини
Өјрәнә-өјрәнә садәләшдирән.

Аздыр бу сирләри өјрәнмәк, билмәк,
Бу һәјат һәлә дә бир мө'чүзәдир.
Һәр аны дүшүнмәк, севмәк, севилмәк,
Һәр аны дөјүшдүр, мүбаризәдир!

Һәјат мурәккәбдир, һәјат мурәккәб,
Һәр аддым башында сәһр, мө'чүзә.
Одур бизим үчүн ән бөјүк мәктәб,
Гәрибә талеләр бәхш едир бизә!

ДӨЗ, ҮРӘЈИМ, ДӨЗ!

Гајғыларын чох,
Ағрыларын чох!
Бир туфан кими
Бә'зән әсәби!
Бә'зән дә һәлим,
Сакит, мүлајим!
Чошмағын да вар,
Дашмағын да вар!
Дөз, гајғылара,
Дөз ағрылара,
Јансан да көз-көз,
Дөз, үрәјим, дөз!

Севкимдэ һәрдән
Янылырам мән,
Чашыб надана
Јан алырам мән,
Бә'зән јалана
Инанырам мән,
Бунлар ки, сәнин
Өз сәһвиндир, өз,
Дөз, үрәјим, дөз!

Чох олса белә
Далынча дејән,
Чох олса белә
Сәни севмәјән
Һеч вахт даралма
Јанма, гаралма!
Сән гојнунда вер
Мәһәббәтә јер,
Сәдагәтә јер...
Ешитсән белә
Тә'нәли бир сөз,
Ијнәли бир сөз,
Дөз, үрәјим, дөз!

Бол олсун јенә
Одун, ишығын,
Әскик олмасын
Гој јахшылығын!
Сән күзәшт елә,
Сән һөрмәт елә
Онсуз да дүзсән,
Јенә дүз ол, дүз,
Тәмиз гал дејә,
Һәр чәтинлијә
Дөз, үрәјим, дөз!

ТӘЛӘБӘ ГЫЗЛАР

Сизә јарашар баһар, улдузлар,
Тәләбә гызлар, тәләбә гызлар!

Елә ки, синфә доларсыныз сиз,
Бир дәстә чичәк оларсыныз сиз!
Күллә, күлүшлә јарышарсыныз,
Кәһкәшан кими сајрышарсыныз.
Алар нуруну улдузлар сиздән,
Ахар далғалар гәһгәһәниздән.

Сиз көзәлликдә
Бир сәһрсиниз, тәләбә гызлар,
Бир нәғмәсиниз,
Бир ше'рсиниз, тәләбә гызлар!

Нә рүтбәниз вар, нә шөһрәтиниз,
Дәрсдир, китабдыр сөз-сөһбәтиниз.
Елә ки, гәфил кәләр имтаһан,
Бүрүјәр сизи тәләш, һәјәчан...
Дәрһал јетишәр көмәјинизә
Сизи кизличә севән бир оғлан.
Онда јенидән үмид ојанар,
Бу севкисилә алышар, јанар,
Лакин гәлбиндән галыб хәбәрсиз,
Күлүшәрсиниз гәмсиз-кәдәрсиз.
О, јана-јана,
Тәк сизә анчаг гәлбини гызар,
Тәләбә гызлар, тәләбә гызлар!

Бирдир дәрдиниз, сәриниз сизин,
Кизли сахланар сирриниз сизин.
Ачылар бу сирр

Елә ки, севәр бириниз сизин...
Бу вахт севинчлә бахышарсыныз,
Онун башына жыгышарсыныз.
Гыз илк көрүшдән данышар сизә,
Ачар елә бил сепр, мө'чүзә!
Үрәжинизә
Исти, дуҗулу дамчылар сызар,
Тәләбә гызлар, тәләбә гызлар!

Сизин нә көзәл һәҗатыныз вар,
Кәпәнәк кими ганадыныз вар.
Фүсункар, зәриф олсаныз да сиз,
Ирадәниз вар, инадыныз вар!
Доғар маһнылар хош күнүнүздән,
Һәҗатла долу сәс-күжүнүздән.
Бу шән илләрин өмрү аздыр, аз,
Билин гәдрини, бир дә тапылмаз.
Ниҗә кизләдим,
Бу илләр үчүн үрәжим сызлар,
Тәләбә гызлар, тәләбә гызлар!

Бүтүн кәнчлиҗин арзусу сиздә,
Ешги, севкиси, дуҗусу сиздә,
Оғланлар сиздән галмазлар кери,
Бир севәрсиниз мүәллимләри,
Сиздән нә гәдәр хатирә галар,
Тәләбә гызлар, тәләбә гызлар!

ТАЛА АҢ ИШЫҒЫНДА

Тала—аҗ ишығында
тәҗҗарә-кәпәнәҗин
енмә, галхма меҗданы.
Тала—кино-театрын
ишыгланан экраны.
Салыб сүд ишығыны
ағаппаг бир тор кими,
Ја кино көстәрәчәк,
Ја да кино чәкәчәк
Аҗ оператор кими!
Тала—һәм дә сәһнәдир,
пәрдәләри ачылар,
Гаранлыгда ағачлар—
санки тамашачылар!
Көзәлдир аҗ нурундан
Зәррәләрин аҗрылыб
шеһ кими сүзүлмәси,
Нечә-нечә гөнчәҗә,
Нечә-нечә ләчәҗә
инчитәк дүзүлмәси.
Илһамланыб сөз гошан
шаир кими бу тала,
Гәрг олур дүшүнчәҗә,
кедир фикрә, хәҗала.
Јатыр күлләр, чичәкләр,
Бөчәкләр, кәпәнәкләр,
Гушлар, чығырлар, отлар.
Ениб салыб көчүнү,
Бурда дурналар кими
кечәләҗир булудлар.
Вурулуб тала аҗа,

Ај—сөвөн чаван кими
санки ениб талаја.
Эқар галса һәмишә дүңја јарашығында,
Демәк, һәмишә бизә
Көстәрәчәк мө'чүзә
Кино-режиссор кими тала—ај ишығында!

ЈАМАН ИСТӘЈИРӘМ...

Јаман истәјирәм пијада кәзим,
Тәк бир дијарда јох, дүңјада кәзим.

Јелләр көјнәјини елә габартсын,
Мәни јелкән кими чајлар апарсын.
Кечим дәннзләрдән, дүңјадаһ ахым,
Бүтүн өлкәләрә, елләрә бахым!
Кечилмәз кечиддән јол алыб кедим,
Гаршыма гаја да, тикан да чыхсын,
Туфанда јол азым, думанда итим,
Гаршыма пәләнк дә, илан да чыхсын.
Дәрәнин, тәпәнин, јамачын, јалын
Фәргини ахтарым, фәргини тапым,
Кечим чәмәнләрдән ајағыјалын,
О гәдәр кәзим ки, галмасын табым.
Ахтарым һәр јердә мин чүр мө'чүзә
Торпағын рәнкіндә, күлүн ијиндә,
Сирли мачәрајла кәлим үз-үзә,
Һардаса, бир мешә чәнкәллијиндә.
Бөјүк бир үмманы һисс едим дејә
Истәрәм кәмитәк сулары јармаг,
Бир улдуза дөнүб чәкилим көјә,

Дағда чичәк олум, мешәдә јарпаг.
Мән вургун олмајым көзәл һәјата
Вагонун, машынын пәнчәрәсиндән,
Бахым кәзә-кәзә бу каината,
Зөвг алым һәр кичик мәнзәрәсиндән.
Кәздирим гәлбимдә һәр вахт өзүмлә
Чајын нәғмәсини, гушун сәсини,
Дујум үрәјимлә, көрүм көзүмлә
Һәјатын сиррини, мө'чүзәсини.

Јаман истәјирәм пијада кәзим,
Тәк бир дијарда јох, дүңјада кәзим!

МАРАЛКӨЛДӘ

Бир јан дағ-гајадыр, бир јан мешәдир,
Көлдәки су дејил, мави шүшәдир.
Ја да ки гырчынлы атлас парчасы,
Көјүн јерә енән кичик парчасы.
Ағач да, гаја да, чичәк дә, күл дә,
Јујунур, дараныр бу мави көлдә.
Бу көл һәм чәмәндир, һәм дә күзкүдүр,
Дағларың көјләрә бахан көзүдүр.
Бәлкә дә бу көлдә мараллар јатар,
Бәлкә дә дујгулар, хәјаллар јатар!
Һамыја ачыгдыр сүфрәси онун,
Дағ-дашдыр, ағачдыр дөврәси онун.
Бу көзәл јерләрин тачы Маралкөл,
Фүсункар Көј көлә бачы Маралкөл!
Уча зирвәләрдән ахыр көз јашы,
Дағлар кими гәдим олса да јашы

Бу күн көрпә кими тәрәвәтлидир,
Кәлинтәк мөһри, сәхавәтлидир.
Һәр кичик дамласы бир нура дөнүб,
Елә сафлашыб ки, бұллура дөнүб.
Одур ки, көрдүжүм бу јамјашыл су,
Мәнә севинч вериб үрәк долусу!
Дағларын, дашларын јашыды бу көл,
Бир нәһәнк фирузә гашыдыр бу көл!
Ше'рдир—һәмишә додағымдадыр,
һавадыр—һәмишә отағымдадыр!

ЈАША ДОЛУРАМ

Мән јаша долурам,
Гәрибә олурам!
Чохалыр күн-күндән истәјим,
Аз галыр дүнјадан
бир дүнја истәјим!
Хәјалән
кәзирәм һәр јаны,
Үмманлар,
Инсанлар,
Чинарлар,
Дијарлар долу бир дүнјаны!
Кәзирәм, дојмурам,
Кәзмәмиш бир кәнд дә гојмурам.
Күлүрәм өзүмә,
Чох кичик көрүнүр
бу дүнја көзүмә.
Јадыма дүшәндә
ушағлыг илләрим,

Ојаныр гәлбимдә
кәдәрим, кәдәрим!
Јашымын үстүнә јаш кәлир,
Ушағлыг баһардыр,
Индисә о мәнә,
һәр шејдән хош кәлир!
Илк кәнчлик һәр өмрүн зирвәси,
Көзәлдир алову, марағы, һәвәси,
Өмрүмдә илк кәнчлик
олмады өтәри,
О кәнчлик һиссини
Көнлүмә гајтарыр хатирә дәфтәри!
Ади дағ,
Ади бағ,
Ја занбағ, ја булаг
көзүмдә көзәлдир,
Ади бир чичәк дә гәлбими
көврәлдир, көврәлдир!
Көрүрәм инди мән
ән узағ гит'әни,
Көрүрәм инди мән
ән кичик нөгтәни.
Олурам
каһ ади,
каһ даһи,
каһ әскәр,
каһ да ки маршала бәрабәр!
Бә'зән дөнүрәм
ода, улдуза,
Аз галыр көјләрдән
гырмызы күл дәрәм,
Мејлими салырам бир гыза,
Дујурам јенә дә
севирәм, сеvirәм!

Мэн јаша долурам,
Гәрибә олурам,
 гәрибә, гәрибә,
Каһ мүдрик бир гоча,
 каһ ади тәләбә,
Каһ бүтүн дүнјаны ојунчаг
Тәсәввүр еләјән бир ушаг...
Әријир һәјатын гојнунда
Күнләрим, ајларым, илләрим,
Зирвәјә, күнәшә, дүнјаја
Узаныр әлләрим, әлләрим!

ДӘНИЗ САКИТ ОЛАНДА...

Дәниз сакит оlanda нечә тәмиз олурумуш,
Нечә һәлим, мүлајим, нечә мунис олурумуш.

Сәтһи һамар, дүббәдүз, ачылмыш китаб кими,
Елә саф, елә шәффаф, нәһәнк бүллур габ кими.

Адам алмаг истәјир бу сафлығы дәниздән,
Чимир, чимир, һеј чимир, дојмур тәмизлијиндән.

Саф сулара бахырам, аз галыр алыб ичим,
Бир дәфә чиммәк аздыр, јенә сојун, јенә чим!

Ачырам көзләрими бә'зән сујун алтында,
Санырам ки, учурам көјүн једди гатында.

Һәр тәрәфдән пәрдәтәк мави ипәк салланыр,
Мавилијин ичиндә ағ-ағ улдузлар јаныр.

Јахын кәлиб баханда ајна кими көрүнүр,
Ән дәрин јериндә дә онун диби көрүнүр.

Бир шаирә бәнзәјир хәјала далмасындан,
Фүрузәји гаш дүзәлт сујун һәр дамласындан.

Дәниз сакит оlanda, нечә тәмиз олурумуш,
Нечә һәлим, мүлајим, нечә мунис олурумуш!

ТӘБРИЗ ВӘ АРЗУ

Еј доғма шәһәрим, Тәбризим мәним,
Атам-анам гәдәр әзизим мәним.
Истәрәм дастанлар һәср едәм сәнә,
Чүнки илләрдир ки, һәсрәтәм сәнә.
Бу ешги дујандан одда галандым,
Јаша дола-дола даһа да јандым.
Һәр күчән, һәр дөнкән мәнә танышдыр,
Хәбәрсиз олдуғум јер галмамышдыр.
Фәгәт о јерләри кәзмәмишәм мән,
Бирчә күлүнү дә үзмәмишәм мән.
Нә дејим, ајрылыг дүшән о күнә,
Китабда, шәкилдә бахдым һүснүнә.
Хәјалларын јердән гопарды мәни,
Һәмишә вүсала апарды мәни.
Ән уча, ән үлви арзум вар инди,
Гој бүтүн аләмә чәким чар инди.
Бу күн чағырырам досту, јары мән,
Шаирләр шаири Шәһријары мән.
Тәбриздән Бакыја сәсләјим ону,
Елләрин севдији елләр оғлуну.

Кэлсин дурналарын гатарында о,
Ja да «Бакы—Тэбриз» гатарында о.
Кэлсин гова-гова думаны, сиси,
Гызышсын һәр јердә ше'р мәчлиси.
Кэлсин ше'римизин мүдрик озаны,
Нечә одлу-одлу ше'р јазаны.
Өпсүн, гучагласын Сәмәд әвәзи,
Бакыдан учалсын шаирин сәси.
Бу арзу көнлүмү ганадландырыр,
Бир алова дөнүб мәни јандырыр.
Бу дәрди дүјмаг да, билмәк дә аздыр,
Бу дәрдин јолунда өлмәк дә аздыр.
Һәлә чәтин јоллар кедәчәјәм мән,
Тэбризим, арзума јетәчәјәм мән!

ГАТАР, КҮНӘШ, МУСИГИ

Гатар, күнәш, мусиги...
Чан атырам јаза мән,
Гышдан үшүмүш кими,
Кaһ гартала дөнүрәм,
Кaһ хәјала дөнүрәм
Гызыл зәррәчикләрин
Ичинә дүшмүш кими.
Јол кедирәм ишыглы
Илк баһар дүнјасында,
Учурам әфсанәләр,
Нағыллар дүнјасында.
Мусигидә

күнәш вар,
Күнәшдәсә мусиги,

Дүјгү долур гәлбимә
Чошгун, чылғын, һәгиги.
Елә инчәлирәм ки,
Меһә дә таб етмирәм,
Учур, учур, учурам,
Бир ганад олурам мән.
Елә бөјүјүрәм ки,
Каинат гучагында
Каинат олурам мән.
Күнәшин телләриндә
Инчә мусиги сәси,
Мусиги халларында
О күнәшин истиси.
Мәни учурур гатар,
Гатар, јохса дүјгулар!
Көзәлдир дурналарла,
Булудларла јарышмаг,
Зәррәләрә гарышмаг,
Шәфәгләрә гарышмаг!
Сәсләндикчә мусиги
Јелә дөндүкчә гатар,
Күнәшә бахырам мән,
Јер үзүндә ән уча
Зирвәјә галхырам мән!

ӨТӘРИ КӨЗЛӘ...

Галырсан гајғыма һеј дөнә-дөнә,
Меһрибан бахышла, меһрибан сөзлә,
«Дүнјанын дәрди ки, галмајыб сәнә,
Тәк өзүнү дүшүн, өзүнү көзлә!»

Ахы даш дежилэм, галам јеримдә,
Үз-үзә кәлирәм нечә нәсиллә.
Дунјаны дујурам чинләримдә,
Бағлыјам заманла: ајла, фәсиллә!
Бир ушаг оларам баһар кәләндә,
Гачарам дағлара күлләр ачанда.
Үрәјим нурланар дан сөкүләндә,
Чошарам булаглар ашыб-дашанда.
Нәдәнсә горхмарам, шәфгәт ичиндә
Бахарам, дүшсәм дә гар туфанына.
Һәјәчан ичиндә, һејрәт ичиндә,
Бахарам көјләрин һәјәчанына.
Кечиб гартал кими көј гучағындан
Узаг улдузлара учар, учарам.
Јелләнчәк дүзәлдиб көј гуршағындан
Бүтүн кайнатла ганад ачарам.
Өзүмү унудуб дәрдли кәлинлә,
Дәрдли бир анајла дәрдләшәрәм мән,
Һагсызлыг көрәндә гәзәблә, кинлә
Алышыб јанарам, сәртләшәрәм мән.
Һардаса мешәдә сынан бир будаг
Дәрһал өз јолумдан сахладар мәни,
Атасыз-анасыз галан бир ушаг
Өзү ағладыгча ағладар мәни.
Лагејд галмарам нурлу бир күнә,
Үрәјим күл олар күл чохлауғундан.
Бир анда дүшәрәм шимал гүтбүнә,
Севдијим инсанын сојуглуғундан.
Дуруб сејр едәрәм күнүн сүһи чағы
Ел-ел, өлкә-өлкә јајылмасыны,
Гушлар тәрпәдәндә шеһли будағы,
Гызыл гөнчәләрин ачылмасыны.
Севинч әскик олса инсан көзүндән

Өзүмү алова, ода атарам,
Ишдир, кечәјары, көјүн үзүндән
Бир улдуз азалса, хәбәр тутарам.
Нә даным, вургунам көзәл һәјата
Бир даһа сөјләмә: «Өзүнү көзлә!»
Бу јерә, бу көјә, бу кайната
Баха билмәјирәм өтәри көзлә!

ВИЧДАН ЭЗАБЫ

Көрәр вичданлы адам
көрәр өз нөгсаныны,
Раһат гојмаз бу нөгсан
Гәлбини, вичданыны.
Һеч кәсин көрмәдији
Сәһвә јол версә әкәр,
Бу сәһвин учбатындан
Ојаг галар кечәләр.
Изтираб чәкә-чәкә
О, күндүзлү-кечәли,
Кәзәр гәмли, мүкәддәр,
Фикирли, дүшүнчәли!
Ким тутар јахасындан,
Бәс мүгәссир ким едәр,
Өз ағлы, өз үрәји
Ону мүттәһим едәр!
Фикриндә, хәјалында
Өз-өзүјлә далашар,
Мәрд-мәрданә, үз-үзә
Гәлби илә данышар!

Балли олмаса белә
Бу нөгсаны һеч кимә,
Өз вичданы өнүндә
Өзү гурар мәнхәмә!
Ағыр олар өзүнүн
Соргусу, һагг-һесабы,
Анчаг вичданлы адам
Чәкәр вичдан эзабы!

БАЛАЧА КҮНӘШДИР ИНСАН ҮРӘЈИ

Балача күнәшдир инсан үрәји,
Хәјал бу күнәшин үфүгләридир.
Инсанын дујгусу, ешги, диләји
Онун ишыг сачан шәфәгләридир.
Севкиси нә көјә, нә јерә сығар,
Гызыл шүалардыр ган дәмәрлары,
Бәдәндә олса да, дүнјаја чыхар,
Јашадар өзүндә гышы, баһары.
Елә мүгәддәсдир, елә сәһркар,
Онун күнәш кими учадыр јери.
Арзудан гызылы ганадлары вар,
Одур өмрүн нуру, нәғмәси, ше'ри.
Севәр ән илаһи мәнәббәтијлә
Ағачы, булуду, дашы, чичәји,
Өз оду, истиси, һәрарәтијлә
Балача күнәшдир инсан үрәји!

ӨМРҮН ДАВАМЫ

Константин Симоновун вәфатына

Көтүрдүм кәдәрлә
тәптәзә чилди,
Ону вәрәгләдим
фикирли, чидди...
Ше'ринин ишығы,
алову, көзү
Галыр, олмаса да сәнәткар өзү;
Чанлы бир тарихин
сәһифәсини
Ачдыгча, дујурам од нәфәсини.
Тәзә ше'р јазыб
Сәмәд Вурғуна,
Көр, нечә садигди
дост кими она.
Билирәм, бөјүкдүр
сөзү, сәнәти,
Даһа чох бөјүкдүр
бу сәдагәти!
Мән дә китаб кими
вәрәгләнирәм,
Зүлмәти унудуб
шәфәгләнирәм.
Јохдур өмрү үчүн
бурулған, кирдаб...
Әлимдә тутдугум
бу галын китаб
Шаир оду кими,
илһамы кими,
Мә'налы өмрүнүн
давамы кими...

АТОМ

Бизим эсрдә дәһшәтдир атом,
горхунчдур атом,
Ај анам-атам,
Аз галыр ону
Оғурлајыб мән дүнјадан атам.
Атам ону мән
адамсыз, узаг,
јад планетә,
Елә атам ки,
бир јоллуг кедә,
бир јоллуг итә!
Анчаг истәрәм
күчү-гүввәси
чаһанда галсын,
Торпагда галсын,
инсанда галсын!
Ишыға дөнсүн,
Јансын, көрүнсүн,
Гүввәтли фикрә, мә'наја дөнсүн!
Бирчә дамчысы
Гәми, кәдәри,
Көһнәликләри,
Кин, күдурәти,
Мин бир зилләти
Домна печитәк әридә билсин,
Лазым кәләрсә,
нәһәнк дағлары јеридә билсин.
Нура чевирсин
һәјатын, өмрүн
фәсилләрини,

Гырсын, дағытсын
сәрһәдләрин дә
мәфтилләрини.

Бир дамчысындан
Шәфгәтли олсун хәбис үрәкләр,
Дөвләтли олсун хәсис үрәкләр.
Сағалтсын кору,
сағалтсын кары,
Тамам дәјишсин бир ријакары,
Шөһрәтпәрәстдән алсын шөһрәти,
Мәнсәбпәрәстдән алсын дөвләти.
Бир дәрман олсун;
Ахмаға дәрман,
горхаға дәрман,
јалтаға дәрман!
Бу јени эсрә һејранам, һејран,
Күчлүдүр јаман,
Бизим дүнјанын
гурмаг, јашамаг,
севмәк һәвәси,
Лазым дејилдир
Атомун өзү,
лазымдыр анчаг
күчү-гүввәси!

КӘҢКӘШАНДА ИТӘН УЛДУЗ

*Режиссор-педагог Рза Са-
рабскинин әзиз хатирәсинә*

Һәјатда бир инсан варды,
күләрүз, мөһрибан,
Тәмиз гәлбли сәнәткарды,
садәјди һәр заман.

Көзү уча зирвэләрдә,
 бу ешглә јашарды,
 Бөјүк сәнәт олан јердә
 ашарды, дашарды...
 Олду сәнәт ордусунун
 сырави нәфәри,
 Олду бөјүк арзусунун
 дөјүшкән әскәри.
 Чан атмады пула, ада,
 јашады сәнәтлә,
 Јоллар ачды исте'дада,
 нәвәслә, һөрмәтлә...
 Зирвэләрин јолларында
 үрәји ганады,
 Фәгәт јохду голларында
 бир гартал ганады!
 О, зирвәјә чатмаг үчүн
 чан атды, чан атды,
 Чатмаса да, ону һәр күн
 гәлбиндә јашатды.
 Нәјатындан илләр кечди,
 сәнәти атмады,
 Бир күн өмрү баша јетди,
 зирвәјә чатмады.
 Нә етмәк ки, она сирдаш
 олмады зирвәләр,
 Сәнәткарлар сәнәти каш
 онунтәк севәләр!
 Чатмаса да зирвәләрә,
 бу ешглә о, јанды.
 Гәлби галхды уча јерә,
 зирвәдә дајанды.
 Бу учалыг сорағында.
 нәјатдан кетди о,

Азәрбајчан торпағында
 күл кими битди о,
 Кәһкәшанын гучағында
 нур олду, итди о!

СӨНМӘЈӘН ОЧАГ

Даг кәндиндән јухарыда бир евчик вар,
 Гары нәнә бу евчикдә тәкчә јашар.
 Сәксән олар, дохсан олар јашы онун,
 Гыш гарындан ағаппагдыр башы онун.
 Дамар-дамар, чығыр-чығыр үзү, әли,
 Бар кәтирән бир будагдыр ораг бели...
 Сөндүрмәјиб индијәдәк кәнчлик чағы,
 Әлләријлә галадығы бир очағы...
 Ахшам, күндүз, кечә, сәһәр—очаг јаныр,
 Кечир күнләр, ајлар, илләр, очаг јаныр...
 Јај кәләндә, истиләрдә ону јенә,
 Гәрибәдир, сөндүрмәјиб гары нәнә.
 Бәрк гыш кәлиб, кәнди гарда сахлајанда,
 Јолу-ризи, бәнд-бәрәни баглајанда
 Адамларын буз тутанда кирпикләри,
 Евдән тамам гуртаранда кибритләри,
 Гары нәнә һамысыны доғма сајыб,
 Бүтүн кәндә бирчә-бирчә од пајлајыб,
 Очаг она бир тәсәлли, үмид олуб,
 Ајларына, илләринә шаһид олуб.
 Јаныр очаг... сәһәр чағы, кечәјары.
 Бәлкә јаныр илк ешгинин аловлары?!
 Очагдакы алов дејил, дүјгүсудур,

Кәнчлијинин ал-гырмызы јухусудур!
Очаг она сирдаш кими, һәјан кими,
Әзиз олуб ән әзиз бир инсан кими...
Хәстә олур, һалсыз олур дәнә-дәнә,
Сөндүрмәјир бу очағы анчаг јенә!
Үрәјиндә кәнчлијинин аловлары,
Нәфәсини бу очагдан алыр гары!

Л И Р И К Д А М Ч Ы Л А Р

ҮЛВИДИР

Бу дүңја үзәриндә
Нечә мә'бәд, нечә пир...
Мәнә даһа үлвидир
Сабир, Пушкин, Шекспир!

ХАТИРӘ ДӘФТӘРИ

Хатирә дәфтәрим вар,
Санырам көвһәрим вар.
Гызыл нәдир, хәз нәдир,
О, мәнә хәзинәдир!

ҮРЭЖИН

Бир јај јағышыдыр сәнин күсмәжин,
Јенә мәнимләдир севән үрәжин!

ЈАХШЫ ИШ

Дүнјада нә варса, кәлди-кедәрдир,
Јахшы иш сабаһкы хатирәләрдир!

ОНСУЗ

Сонсуз кайнатда арзу да сонсуз,
Јашармы дүнјада бир инсан онсуз?!

ГЫЗЫЛ

Гызыл ахтаранларын
Арасында Чек Лондон
Гатлашды эзијјәтә,
Тапды башга бир гызыл,
Верди бәшәријјәтә!

НӘ ҮЧҮН?

Нә үчүн пис адамлар,
Һәр заман, һәр јердә вар?!

ДӘЈИШМӘЗ

Кәлир үрәјимдән һәмишә бир сәс:
Өзүм дәјишсәм дә, севким дәјишмәз!

ЈЕНӘ ЈАШАЈЫР

Јенә јашајыр
Шаир Натәван,
Һәмишә көзәл,
Һәмишә чаван.

ШЕ'Р ЭЗАБЫ

Сакит бир дәнизин ләпәси кими
Һај-һарај салмадан чағлајырам мән.
Сүдсүз бир ананын көрпәси кими,
Мисра тапмајанда ағлајырам мән!

АРХАСЫНЧА

Жамачда гоча палыд,
Жанында чаванлары,
Санки апарыб кедир
Архасынча онлары.

БУЛУД ӨТДҮ

Кәлиб башымын үстдән
Булуд өтдү бир топа.
Бир дә ону ким көрә,
Ким ахтара, ким тапа?!

МӘҤСӘТИ

Унудулмаз Мәһсәти,
Мәһсәтинин сәнәти.

ӘБӘДИ ЛИМАНЫМ

Бахдым хәритәјә, фикрим бир анда
Јелкән ача-ача кәзди чаһанда.
Өлкәдән өлкәјә үзүб дајанды
Әбәди лиманым Азәрбајчанда.

ИЈИРМИ ЈАШЫН

Бу күн тамам олуб ијирми јашын,
Нә дәрд-гәмин олуб, нә дә көз јашын.
Көзәлсән судакы ағ занбаг кими,
Күлүрсән гајғысыз бир ушаг кими.
Бәлкә јаранмысан сәадәт үчүн,
Бәлкә һәјат үчүн, мәһәббәт үчүн?!

ЈАРАШЫР

Гадына јарашыр тәбәссүм, ишыг,
Јарашмыр үзүндә булуд оlanda,
Зәрифлик кәтирир она јарашыг,
Фәгәт хоша кәлмир кобуд оlanda.

ГОЧА

Бир гоча вар, үрәји
Бир шүшә кими көврәк,
Әкиб бечәриб анчаг
Өмрү боју күл-чичәк.

КӘТИРДИМ

Дағлардан нә чичәк, нә гар кәтирдим,
Садәлик кәтирдим, вүгәр кәтирдим.

БӨҮК БАЧЫМ

Көрүрэм каһ мешәдә,
Каһ даг-дашда изини,
Бөжүк бачым санырам
Мирварид Дилбазини.

КӘНД, ЈОХСА ЧӘННӘТ?

Гусарда кәнд вардыр, елә көзәл кәнд,
Билмирәм о кәйддир, јохса ки, чәннәт?!

ӘЗӘМӘТЛИ ЧӨКӘ

Әзәмәтли көрүнүр
Мешәнин бир чөкәси,
Бу бөжүк чөкәнин дә
Бөжүк олур көлкәси!

ОХШАДЫРАМ

Лајла дејир бир ана,
Дејир һәр кечәјары.
Охшадырам она мән
Рәфибәјли Никары.

КӨРДҮМ

Узагдан сары,
Гырмызы рәнкли
бир чичәк көрдүм,
Јахынлашанда
Чичәк јеринә
көбәләк көрдүм.

ЈАШАМАГ ҮЧҮН

Чөрәјим, сујум вар јашамаг үчүн,
Һавам вар, дузум вар јашамаг үчүн
Дөвләтим, пулум вар јашамаг үчүн.
Анчаг дујурам ки, бунлар аздыр, аз,
Јемәклә, ичмәклә јашамаг олмаз!

СЕВКИН ГУРТАРЫБ...

Бә'зән шүбһәләниб, ганын гаралыб,
Мәнә дејирсән ки, севкин гуртарыб.
Күнәш батан заман дүшәр ки, ахшам,
Севким гуртарыбса, мән нијә сағам?!

ГАЈҒЫЛЫСАН!

Гајғылысан, чүнки сәнин балан вар,
Дашларын да гајғысына галан вар!

ШАИР ДОСТУМ

Шаир достум! Охудум
Сэнин тэээ ше'рини,
Нечэ, нечэ ачмысан
Үрәжимин сиррини?!

БӨЈҮК ДЭРЭ

Бөјүк дэрэ...
Бәизәдирәм чаја ону,
Көрүнмәјир
Нә әввәли, нә дә сону...

ЈАДА ДҮШДҮ

Сејр едәндә кәмидән
Дәниздә далғалары,
Гәрибәдир ки, бурда
Јада дүшдү кәздијим
Кәлбәчәрин дағлары!

ДӘРИН ФИҚИР

Дәрин фикир јахшыдыр,
Даһа да јахшы олар
Пар-пар јанса нур кими,
Дәриң гујуја бир бах:
Су сафдыр бүллур кими!

СӘЈАҺӘТӘ КЕДӘНДӘ...

Сәјаһәтә кедәндә,
Вәтәндән чох узага,
Даһа бәрк бағланырам
Онда ана торпага!

ТЭЗӘ БАҺАР КИМИ

Ағыр хәстә иди он ајды азы,
Һәјата гајытды аллаһ ризасы,
Тәзә баһар кими чошуб чағлады
Бизим халгымызын Рәсул Рзасы!

О ВАХТ КИ...

О вахт ки, јохсул идик,
Һеч нәјимиз јох иди,
Сәһәр шәфәғләритәк
Севкимиз чох, чох иди!
Елә ки кәлди шөһрәт,
Кәлди дөвләт, шан-шөвкәт,
Бөјүк олду иткимиз,
Јохсуллашды севкимиз!

АҒАЧ ДЕЖИЛ...

Уча вэлэс... көзэл-көјчэк,
Һәр жарпағы жашыл чичэк.
Һәм бөјүкдүр, һәм гәшәнкдир,
Ағач санки ағач дежил,
Нәһәнк, жашыл бир чичэкдир.

БӘС ҺАНСЫ ГҮВВӘ ИДИ?

Беш эср бундан габаг,
Бир шамла гызан-һамам.
Бахыр нә гәдәр гонаг
Һејрәт ичиндә тамам.
Онда нә атом варды,
Нә гидрокен, нә уран.
Бәс һансы гүввә иди
О һамамы гыздыран?!

ЗИРВӘДӘ ГАЛСЫН

Истәмирәм учалсын
Шөһрәтим, адым мәним.
Анчаг зирвәдә галсын
Мәсләким, андым мәним!

КӨЗҮМ ЈАШАРДЫ...

Мәммәд Әкбәр адында
Бир јазычы јашарды,
Ону салдым јадыма,
Дәрһал көзүм јашарды.

ДАМЧЫЛЫ БУЛАГ

Көзәлдир Газах,
Даһа көзәлдир
Дамчылы булаг.
Ај булаг, сәндә
Нә чохдур гонаг!
Дамчы-дамчы јағ,
Дамчы-дамчы ах!
Сөјлә, дүнјада
Кимләр галачаг?!

ЛАҒ ЕДӘН...

О лағла дејир
Биринә надан, биринә кәдә,
Елә өзү дә
Надана дөнүр лағ едә-едә.

КЕЧИР

Күнлэр, ајлар, иллэр күнэш, ај кими
Башымын үстүндэн доланыб кечир.
Көзө көрүмэдэн ахыр чај кими,
Бир бурулган кими фырланыб кечир.

ИТИРМЭДИ

Заман итирди тамам
Мумјаларда сахланан
Фир'онларын гэбрини,
Анчаг ки, итирмэди
Өмөр Хэјјам ше'ринин
Адичэ бир сатрини.

НЭ ЈАХШЫ КИ...

Нэ јахшы ки, варсан бизим дунјада,
Бэлкэ һэр дэгигэ дүшүрсэн јада.
Мэндэ күнэш гэдэр елә нур јаныр,
Хэјал экранымда шэклин дајаныр.
Алмасын булудтэк кэдэр, гэм сәни,
Узагда олсан да көрүрэм сәни!

НИЈЭ СОЈУМУР?

Ода дөнүб һәсрәтин,
Сәнэ говушмаг чәтин...
Севкимлә учмаг үчүн,
Сәнэ говушмаг үчүн
Мән үммандан кечәрдим,
Аддан-сандан кечәрдим,
Лазым кәлсә, јолунда
Һәтта чандан кечәрдим.
Еһ, бу сөзләр нэ кәрәк,
Онсуз да севир үрәк...
Севки олармы чансыз,
Кәдәрсиз, һәјәчансыз?
Сәнэ говушмаг чәтин,
Ода дөнүб һәсрәтим.
Чәтинсә, онда нијә
Сојумур мәнәббәтим?!

ГАЛЫР ОРДА

Улдузларын узаглыгы,
Көзәллији, әлванлыгы.
Инчи олуб галыр орда
Гочаларын чаванлыгы.

ДОЈМУРАМ

Ајрылмаг чэтиндир мэнэ, чох чэтин
Жол кедэн гатарын пэнчэрэсиндэн.
Дојмурам, көрдүјүм бир тэбиэтин
Далбадал дэјишэн мэнзэрэсиндэн.

НУР САЧЫМ...

Агарыр сенин сачын,
Агарыр мэним сачым.
Ахы истэмирэм мэн
Кэнчликдэн узаглашым.
Истэјирэм јенэ дэ
Ишыг сачым, нур сачым.
О көһнэ севкимиздэн
Тэзэ бир сөһбэт ачым!

БЭХТИЈАР ВАҒАБЗАДЭ

Сэни севир тэлэбэ,
Алим, фәһлә, күлсатан,
Јарадыбсан сэнэтдэ
Һэгиги бир күлүстан.

АДИЛИКДЭН

Дэм вурма даһиликдэн,
О доғур адиликдэн.

НЭБИ ХЭЗРИ

Ону танымаздылар
Хэјаллара даланда,
Балача Хырдаланда.
Инди һамы таныјыр
Ону бөјүк өлкэдэ,
Һэм һэр тиндэ, даланда!
Һэм дэ бөјүк чаһанда!

БАҒАР

Баһар кечэн илки
баһар дејилдир,
Она охшаса да,
тэкрар дејилдир.

КӨРМҮРЭМ

Иллэр од кими кетди,
Бу күн јашым гырх једди...

Кәнчлик ешги, алову
Елэ тутуб көнлүмү,
Көрмүрэм јахынлашан
Гочалыгы, өлүмү!

ДУНЈА ТАП!

Һәр сәфәр—мә'налы,
тәзә бир китаб,
Кәз, долан дүнјада,
мин-мин дүнја тап!

И Н С А Н В Ә Х А Т И Р Ә Л Ә Р

АТАЛАР ЫАГГЫНДА НӘҒМӘ

Унудулмур һеч заман
бөјүк, мәғрур аталар,
Икид, чәсур аталар,
үрәји нур аталар!
Дүшүнүрәм онлары,
Өзүнү дүшүнмәјән о мүдрик инсанлары.
Онлар үчүн јашамағ,
јемәк-ичмәк дејилди,
Раһат, көзәл гатарда
јоллар кечмәк дејилди.
Азадлығы күнәштәк бизә бәхш етди онлар,
Һәјаты севә-севә һәјатдан кетди онлар.
Раһатлыгдан, нәш'әдән чох вахт узағ олдулар,

Онлар эскәр олдулар, онлар душтаг олдулар!
Өмүрлери зилләтдә,
кәдәрдә кечди кетди,
Гаранлыгда, мөһнәтдә,
сәнкәрдә кечди кетди.
Од олуб дүшсәләр дә зүлмәт кими зиндана,
Нурлу мәнәббәтләри ишыг салды чаһана.
Мәрд кими дајандылар
күлләнин габагында,
Дири-дири јандылар
паравоз очагында.
Сәнкәрләрә јатдылар,
Чох вахт итиб-батдылар
чәбһәләр гучагында.
Сон анда, сон нәфәсдә
онлар бизи дүшүндү,
өлкәмизи дүшүндү.
Мән сеvirәм онлары,
Өзүнү дүшүнмәјән о садә инсанлары.
Бә'зән кобуд олдулар,
бә'зән дә сәрт олдулар,
Һәр заман мәрд олдулар,
Одур ки, дүшмәнләрин гәлбиндә дәрд олдулар!
Бөјүк, мүдрик бабалар,
Икид, чәсур аталар,
Гојмарыг ки, онлары тарихләрдән аталар,
Гојмарыг ки, һәјатын кирдабында баталар!
Онлар бизим дүнјанын әбәди нур чешмәси,
Һәјат, гүрүр нәғмәси,
Нәһәнк-нәһәнк гурғулар, заводлар
вә чинарлар
Сөзләридир онларын,
Вәтәндә башдан-баша ишыглар ки, јанырлар
Көзләридир онларын!

Онлар башымыз үстә
јанан кәһкәшанымыз,
Фәхримиз, вугарымыз,
шөһрәтимиз, шанымыз!
Нур долу, шәфәг долу
сәһәрә дөндү онлар,
Нәғмәјә, хатирәјә,
әсәрә дөндү онлар.
Бу күн јенә бизимлә
Һәјат гурур аталар,
Икид, чәсур аталар,
үрәји нур аталар!

ЧОХДАН КӨРМӘСӘМ ДӘ МӘН...

Сәни чохдан көрмүрәм, еј Илису, көзәл кәнд,
Илк кәнчлик чағларындан бәнд олмушам, сәнә бәнд!
О вахтдан сәнә доғру
Ачылыб үрәјимдән әбәди бир ајнабәнд!
Һәр вахт үстүмдә олуб
шүа кими голларын,
Кечиб о ајнабәнддән чығырларын, јолларын.
Евдән гопарыб мәни,
Алыб апарыб мәни
Гују кими о дәрин дәрәләрә салдырыб,
Күнәшә, аја јахын бир зирвәјә галдырыб.
Бу зирвәдән дә һүндүр бир зирвәјә галхмышам,
Бурдан бүтүн дүнјаја, кайната бахмышам!
Бу јер галыр, јашајыр, хатиримдә һәмишә,
Бир әлим аја дәјиб, бир әлим дә күнәшә!
Гајалар көрмүшәм ки, зирвәдә отаг кими,

Узаныб гатар-гатар дага сары таг кими,
Даш көрпү жарадыбдыр көжүн једди гатында,
Бурдан кечә биләрсән
Ја илдырым атында, ја булуд ганадында!
Гајалар көрмүшәм ки, гаралыр ахшам кими,
Учалыр дивар кими, абидә, еһрам кими!
Бурда дәрин учурум, горхулу ениш-јохуш,
Зарафатла дејирләр: «уча билмәз һәтта гуш...»
Белә јерә чатанда атлы дүшүр атындан,
Даш-гаја гопур гачыр ајағынын алтындан.
Бир зирвәјә галхмышам тутуб ат гујруғундан,
Кечмишәм тәбиәтин
Һеч заман кечилмәјән сепрли горуғундан,
Зәнбил-зәнбил дәрмишәм дағларын моруғундан.
Буз кими су ичмишәм даш-гајанын чамында,
Чиммишәм тәбиәтин тәбии һамамында.
Парашүт шәләләләр
Төкүлүб башым үстдән бир гыз телләри кими.
Бу јерин, бу торпағын ағ-ағ күлләри кими!
Јајын чырһачырында бурда гыров көрмүшәм,
Лаләни һәр тәрәфдә јанан алов көрмүшәм!
Гајалар донуб галыб,
Гушлар да гонуб галыб
Сәнин күл-чичәјинин көзәл јарашығындан,
Јаратмышдыр онлары күнәш өз ишығындан.
Чохдан көрмәсәм дә мән, сәни, еј мейрибан кәнд,
Бахыр сәнә һәмишә
Үрәјимдән ачылан әбәди бир ајнабәнд!

СОН КҮЛЛӘЛӘР

Јаныр од ичиндә Берлин шәһәри,
Сүтунлар јараныр ағ түстүләрдән.
Думанлар, аловлар боғур сәһәри,
Мәрмиләр, бомбалар партлајыр һәрдән.
Бирдән гаршымызда дурур Рејхстаг,
Дөјүшүр бизимлә бу «гочаман дағ».
Узаглардан кәлән совет әскәри,
Атыр дүшмәнләрә сон күлләләри.
Будур, бир дөјүшчү галхыр јухары,
О галхыр күнәшлә, күнәшә сары.
Титрәјир ајағы алта Рејхстаг,
О кедир ирәли әлиндә бајраг.
Чыхыб сағ тәрәфдән бир забит алман,
Истәјир әскәри вурсун архадан.
Чәкирәм түфәнкин тәтијини мән,
Вурурам алманын дүз үрәјиндән.
Јағса да һавадан одлу мәрмиләр,
Бајрағы әлиндә галхыр о, әскәр.
Үрәјим фәрәһлә, инамла долур,
Һәмән о забитә атдығым күллә
Әскәр һәјатымда сон күллә олур.
Галхыр јухарыја совет әскәри,
Атыр дүшмәнләрә сон күлләләри.
Бунлар тәкчә мәним хатирәм дејил,
Халгларын, елләрий хатирәсидир,
Һәмән сон күлләләр мұһарибәнин,
Дөјүшүн сонунчу, одлу сәсидир,
Сәнкәрләр ичинда јатмырам инди,
Сәсләнмир күлләләр гулагларымда.
О күндән бир даһа көрүнмәмишдир
Әскәр чәкмәләри ајагларымда.

ЈОЛДА ДАЈАНАН ГАТАР

Јенә 43-чү ил...
барданса дүшдү јада,
Кәлиб дајанды гатар
кичик стансијада.
Дајанды нечә саат,
Намы јорғун, ач-сусуз,
һәјәчанлы, нараһат!
Ешалонлар од кими кечдикчә јанымыздан,
Буз ахды ганымыздан.
Үзүјү бармағындан чыхарыб сатмыш анам,
Дәрд-гәмини кизләдиб
гәлбинә салмыш анам
Әсә-әсә үрәји,
Бөлдү сонунчу дәфә арамызда чөрәји...
Өз пајыны јемәјиб дүјүнчәјә бағлады,
сабаһамы сахлады?!
Јолда дајанды гатар,
Фәгәт хәјалларында јол кетдиләр адамлар...
Ахшам вар гәлбимиздә...
ахшам кәлди нә үчүн?!
Беләчә-кечди бир күн.
Сәһәр јемәк истәдик... чыхармадан сәсини,
Анам кәдәр ичиндә ачды дүјүнчәсини.
Бөлүб пајлады бизә
өз дүнәнки пајыны,
Ешитмәсәм дә көрдүм
Көзүндә донуб галан
гәлбинин һарајыны.
Сәһәр чағы, ордача,
Јумду, әбәди јумду
көзләрини бир гоча.

Јолдан азча аралы
дәрһал газыб
бир мезар,
Јад адамлар гонумтәк
гочаны басдырдылар...
Кәзиб чөлдән,чәмәндән
күл-чичәк дә дәрдиләр,
— Баба, баба,—гышгыран
Он үч јашлы ушаға башсағлығы вердиләр.
Намы од тутуб јанды,
Гатар јенә кетмәди,
гатар јенә дајанды,
— Ај ана, ана, ачам...
Дөнә-дөнә јалварыб, ағлады кичик бачым...
Узун шинелли әскәр,
Бахды, бахды бир гәдәр...
Сөјкәјәрәк бир јана голтуг ағачларыны,
Гызын јанагларындан
силди көз јашларыны...
Сонра да «ал, је», дејә
она чөрәк узатды,
Бизә елә кәлди ки,
о мө'чүзә јаратды.

Илләр кечиб, чох илләр,
Јенә гатар дајанды һәмин стансијада.
Баханда пәнчәрәдән
о илләр дүшдү јада.
Оғлум, гызым сорушду:
— Сәнә нә олду, ата?!

КЕТДИ

Әзизим Руслан Бабајевин
хатирәсинә.

Намы деди:
— Руслан кетди, Руслан кетди.
Мәнсә дедим:
— Икид кетди, аслан кетди..
Һејф она,
Бу һәјатдан асан кетди.
Намы јанды:
Чаван кетди, чаван кетди.
Мәнсә јандым:
Чох јахшы бир инсан кетди!

КӘНДИМИЗДӘ БИР «ДӘЛИ»

Бизим кәндимиздә бир «дәли» варды,
Јашыдлары ону лаға гојарды.
О, тәмиз, садәләвһ бир чаван иди,
Кичик ушаға да инанан иди.
Намынын дадына кәлиб јетәрди,
Чәтинә дүшәнә көмәк едәрди.
Тутуб гочаларын о әлләриндән,
Дәрһал јапышарды зәнбилләриндән.
Јазда бир ушағы сел-су апарды,
Кәнчләр гача-гача һарај гопарды.
Бүзүшүб һамысы дүшдү горхуја,
Лакин тәкчә «дәли» атылды суја.
Әлләшди, ушағы судан чыхартды,
Анчаг өзү чыха билмәди, батды.

Инсаны јахындан танымаг үчүн,
Бә'зән бу әһвалат чатыр дадыма,
Мән бә'зи «мәдәни» ағыллылары
Көрәндә о «дәли» дүшүр јадыма!

УШАГ ЈАЗЫЧЫСЫ БАЈРАМ ҺӘСӘНОВЛА СОН КӨРҮШ

Гахач-гахач һәр дамары,
Ҷадар-Ҷадар додаглары,
Солуб јанмыш, гуру ағач,
Ағаппаг бир чарпајыда будаглары.
Зиндан кими
Ағыр-ағыр ачылды көз гапаглары!
Пычылдады:
«Тәзә евә көчдүјүнү билмәмишәм,
Буна көрә сизә гонаг кәлмәмишәм.
Дуран кими, кәләчәјәм,
Сизинлә бир шәнләнәчәк, күләчәјәм.
Бир дә... бир дә...
Нә гәдәр ки, һәлә сағам,
Сөз верирәм,
Тәзә-тәзә һекајәләр јазачағам!»
Деди,
Сусду,
Тәрпәнмәди додаглары,
Өртүлдү көз гапаглары.
Ағаппаг бир көлә батды.
Биһушлары далғасында
батды, јатды..
О замандан кечир күнләр, кечир ајлар,

Үрәжимдә бир ағры вар:
«Еј үрәжим... көјнә, көјнә,
Мән һардајам, јер нә, көј нә...
Һаны достун, кәлмир даһа.
Тәзә свин олуб көһнә...»
Әлләримнн үзмәјирәм,
көзләјирәм,
Сәбирсизәм, дөзмәјирәм,
сәсләјирәм.
Сәсләјирәм көзүмдә јаш,
«Тәзә евә кәлмәјирсэн,
Ејби јохдур,
Бәс һекајән һаны, гардаш?!»

ХАТИРӘ ТАБЛОСУ

Бир хатирә јурд салыб
гәлбимдә од кими алышар,
Мәндә әбәди галыб,
одур ки, дил ачар, данышар:
Бөјүк е'малатхана...
рәнкарәнк шәкилләр диварда,
Кәзиб бахдым һәр јана,
ким олар бу дөвләт, бу варда?!
Нә күл вар, нә чичәк вар,
көзәллик бүрүјүб һәр јаны,
Бура санки лаләзар,
гојнунда сахлајыр дүнјаны,
Дурду көзүмдә дағлар,
көрәндә Мартирос Сарјаны!
О ки баһар кимидир,
ким дејир гочалыр, гочалыр,

Кәнч сәнәткар кимидир,
јеријир, учалыр, учалыр!
Елә нурлу фәсилдир,
достудур сәнәти дујанын,
Тәк бир халгын дејилдир,
Һәм мәним,
Һәм дә ки дүнјанын!
Заманын хышы ачыб
әлиндә, үзүндә гырышлар,
Көзләри ишыг сачыб,
јенә дә баһары гаршылар.
Һәр гырыш дәрд јеридир,
бәлкә дә бир тарын симидир,
Өмрүнүн илләридир,
хатирә чығыры кимидир.
О чығырлар, о симләр
сәс олар, дил ачар, данышар,
Гоча мәни тилсимләр,
көнлүмдә дујғулар алышар.
О, Микеланчелонун
әлијлә чанланан һејкәлдир,
Вүгарына бах онун,
чанлыдыр, мүдриқдир, көзәлдир!
Һәјаты боју јаныб
үрәји күнәшин оду тәк,
Һәштад беш ил дајаныб
архада бөјүк бир орду тәк.
Һәр күнү бир әскәрдир,
дөјүшән, вурушан бир әскәр,
Һәр әскәр бир әсәрдир,
зирвәјә јол ачан бир әсәр!
О нәһәнк сәнәт шамы,
усанмыр, әријир, әријир,

Нејрандыр она намы,
дажанмыр, јеријир, јеријир...
Сэнэтин зирвэсинэ
чатыбдыр өмрүнүн иллэри,
Анчаг тутуб јенэ дә
фырчадан сэнэткар эллэри?!
Наны о бөјүк инсан?!
Севкиси гэлбимдэ, доғрусу,
Рэссам кими һэр заман,
јарадыр хатирэ таблосу...

ОНУН БАХЫШЛАРЫ

*Әдәбијјат мүәллими Билгејс
Мәммәдованын әзиз хатирә-
синә.*

Онун бахышларынын
гәрибә сәһри варды,
Шимшәји,
фыртынасы,
нәғмәси, ше'ри варды.
Бахышлар нур сачарды,
Бахышлар дил ачарды.
Онун бүтүн варлығы бахышларда јашарды.
Бә'зән јаз кими һәлим,
Көврәк, сакит, мүлајим.
Ордан күнәш бахарды,
Арзу шәфәгләријлә долу бир чај ахарды.
Бә'зән гәзәбләнәндә
елә ки, пәртләшәрди,
Бахышлары гылынчтәк,
гајатәк сәртләшәрди.

Ушаг бахышларытәк
Бә'зән фағыр оларды,
Бә'зән зәһми, гүдрәти
дағдан ағыр оларды,
Нә чығырар,
нә чошар,
нә дә гәлбә дәјәрди,
Һәр гәзәбли сөзүнү бахышларда дејәрди.
Онун бахышларында
елә бир гүввә варды,
Бирчә дәфә баханда
синиф сакит оларды.
Әкәр олсајды онун
бөјүк кәдәри, дәрди,
Бу заман бахышлардан
думан кими итәрди.
Әсрләр, күнләр, анлар,—
онун бахышларында,
Бүтүн меридианлар,—
онун бахышларында.
Кәлиб сәһркар кими синифдә дајанарды,
Мәһрибан бахышлары
шүа-шүа јанарды.
Нечә-нечә дүһанын,
Нечә-нечә дүнјанын
Ешги, оду, нәфәси,
Сөзү, ше'ри, нәғмәси
Онун бахышларында баһар кими күләрди,
Дан јери сөкүләрди,
Шәфәг-шәфәг шәләлә гәлбләрә төкүләрди.
Бошаларды, долларды,
Нечә көрпә үрәклә биркә нәфәс аларды.
Көрпү иди бахышлар:
дујғулу, нурлу көрпү,

Тэкчэ рэссамсанмы?! Инанмајырам,
Сэн алим, рэггасэ, шаир, бэстэкар.
Сэни нэгмэ долу бир неј сајырам,
Сэн сэјјаһ, дирижор, мүгэнни, ме'мар...
Каһ атлы, машынылы, каһ да пијада,
Кээдин гарыш-гарыш Азэрбајчаны,
Адын долашдыгча бүтүн дүнјада
Сэнин эсэрлэрин кээди һэр јаны.

О зэриф эллэрин шүалар кими
Кағыза дэјдими, алэм јарадыр.
Сэндэн кизлэтмирэм мәнһэббәтими,
Мәнһэббәт сәнэ јох, сәнәткарадыр!

ЭҢМЭД БАКЫХАНОВУН ТАРЫ

Өлмэз бир сәнәткарын
түкәнмэз вары вар, вары вар,
Ады јохдур бу варын,
тэкчэ бир тары вар, тары вар.
Бу тара нэфэс вериб
сәнәткар эллэри, эллэри,
Нэфэс вериб, сәс вериб,
мө'чүзэ олубдур теллэри!
Бир ишыгдыр чаһанда
елэ бил бу теллэр, бу симлэр,
Милјонлары бир анда
чэзб едэр, овсунлар, тилсимлэр!
Бир оркестрә бәрабәр
бу тарын кур сәси, кур сәси,

Симләрдә экс едәр
бир халгын үрәји, нэфәси
Сәнәткар чалар, чалар,
үрәклә бу тары, бу тары,
Чалдыгча да учалар
«Секаһ»ы, «Забул»у, «Гатар»ы!
Од тутуб елә јанар,
эријиб дүнјаны унудар,
Бу тары үрәк санар,
јашадар ону тар, ону тар!
Елә бөјүк вүгарла
јол ачар, долашар һэр јаны,
Бу зэриф, кичик тарла
фәтһ едир күнәши, дүнјаны
Сахлар тарын сәсиндә
өтүшән иллэрин сәсини,
Сахлар саф синәсиндә
азад, шән, еллэрин сәсини.
Ким дејәр, бизим елдә
бу тарын адичә тели вар,
Јох! Чаглајан бу телдә
бир халгын данышан дили вар!
Јашадыгча сәнәтлә
сәнәткар гочалар, гочалар,
Говушуб эбәдијјәтлә
һәмишә учалар, учалар!
Јохса да өзү бу күн
јенә дә сәсләнир о тары,
Сәсләнир дүнја үчүн
«Секаһ»ы, «Забул»у, «Гатар»ы!
Симләриндә о тарын
бир арзу, бир севки бәсләнир,
Үрәји сәнәткарын
о тарда сәсләнир, сәсләнир!

ЈАХШЫ МҮЭЛЛИМЛӘР ЧОХ СЕВИЛИР, ЧОХ...

*Көзәл алим, фәдакар мұәл-
лим Әлјар Гарабағлының ха-
тирасинә ики ше'р.*

1. Б И Р Н Э Ф Э Р И Н Ј О Х...

Јахшы мұәллимләр танынсын кәрәк
Јахшы шаир кими, бәстәкар кими.
Онларда дағ бојда бөјүк бир үрәк,
Јашарлар һәмишә фәдакар кими.

Јахшы мұәллимләр—нурлу, мүгәддәс,
Варлығы, нәфәси сафдыр чешмәтәк.
Һәјатда онлары унутмур һеч кәс,
Унутмур күнәштәк, ше'р, нәғмәтәк!

Онлар үфүг ачыр ганадымыза,
Сәһрли китаблар, нағыллар кими.
Бүтүн өмрүмүзә, һәјатымыза
Нур сәпән, күл сәпән бир баһар кими.

Онлар улдуз долу асиманмыдыр,
Чыхмағ мүмкүн олмур чазибәсиндән.
Гылынчсыз дөјүшән гәһрәманмыдыр,
Инсан инсан олур гәләбәсиндән.

Јахшы мұәллимләр чох севилик, чох,
Онлар ата кими, ана қимидир.
Белә мұәллимләр бир нәфәрин јох,
Бәлкә дә һамының мұәллиmidир.

2. Ј Е Н Э С А Г С А Н !

Көрдүм јенә сәнин чошгунлуғуну,
Сәнәтә, һәјата вурғунлуғуну,
Сән ки, јанар дағсан, Әлјар мұәллим.

Көрдүм һәрарәтлә данышмағыны,
Данышыб од кими алышмағыны,
Ким дејир ки, јохсан, Әлјар мұәллим?!

Тез-тез јада дүшүр ше'р демәјин,
Ше'р дејә-дејә санчан үрәјин,
Сәнмәз бир чырағсан, Әлјар мұәллим!

Көрдүм сәнәтинә сәдағәтини,
О чошгун шәләлә мәһәббәтини,
Дүјдүм букүн сағсан, Әлјар мұәллим!

Р Э С С А М Б Э Ъ Р У З К Э Н К Э Р Л И

Таранлығын ичиндән
бахыр мәнә ики көз,
Ики көз! Јаныр көз-көз!
Бир дәниз ашыб-дашыр:
фыртыналы, ләнкәрли,
Фыртынада бир инсан—
рәссам Бәһруз Кәнкәрли!
Кәндләрдә јанғын, гырғын,
Кәлир һәр јандан гачғын,
гачғынлар јығын-јығын...
Үзү үстә гапаныб,

Көмүр кими гаралыб
очага һәсрәтли сач,
Кәдәрин шахтасындан
Башдан-баша гар алыб,
ағарыб нә гәдәр сач!
Һәр тәрәфдә еһтијач,
ушаглар ач, јалавач!
Ганлары, гурбанлары
көрүб дәрд чәкир Бәһруз,
Дәрди гатыр рәнкләрә
шәкилләр чәкир Бәһруз!
Евләр—учуг, хараба,
Гачгын долу араба...
Сәрт бахышлар, сәрт гашлар,
Јанан гапгара дашлар!
Итиб кәдәр ичиндә
бир көзәлин гәмзәси,
Өлүм-зәһәр ичиндә
бир хәнчәрин гәбзәси...
Саралан чөлләр, дүзләр,
Үзләр, јенә дә үзләр.
Бу үзләр јорғун, эзкин,
Бу үзләрдә гәзәб, кин!
Каһ мәнзәрә, дағ-дәрә,
Каһ абидә, мәгбәрә,
каһ да мәсчид, минарә,
Чыр-чындырда ушаглар,
Аналар гәлби дағлар,
Гызлар көзләри ағлар,
Дағлар, узагда, дағлар!
Кедир. Бәһруз... элиндә дөрдкүнч, тахта
чамадан
Дајаныб шәкил чәкир һача даға чатмадан.
Кәлиб кечир јанындан бир Нахчыван чапары.

Чапар елә уча ки...

хатырладыр чинары!

Һаны инди о чапар?!

Бир музеј гучағында бу күн јенә ат чапар!

Бахыр мәнә ики көз,

Ики көз!

јаныр көз-көз.

Гышгырырам: сиз, Бәһруз,

Нә үчүн сусурсунуз?!

Чәкилиб гаранлыға

Јаныр, јенә дә јаныр

О көзләр улдуз-улдуз!

ТӨЛӘБӘЛИК ИЛЛӘРИМИЗ

Лиман кими

галыб дәниз архасында

тәләбәлик илләримиз,

Думан кими чан атсаг да

о илләрә

чатмаз даһа әлләримиз!

Чатмаз... анчаг

гәлбимизи, руһумузу алыб бизим,

О илләрдә нечә-нечә

хатирәмиз галыб бизим!

Галыб севки дүнјамызын тәмәл дашы,

Илк һәсрәти,

илк севинчи, илк көз јашы.

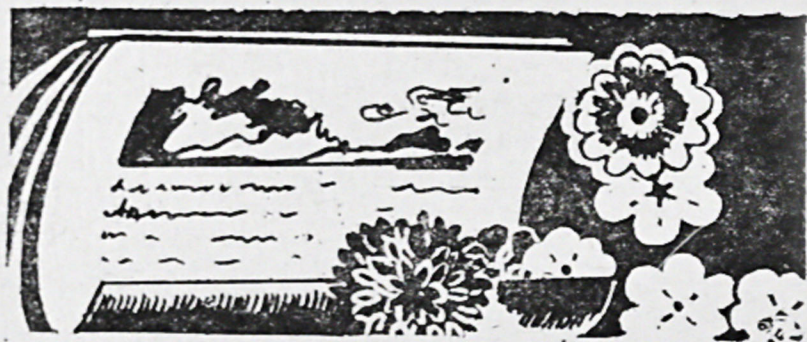
Галыб шүшә дүҗгуларын чичәклији,

Тәзәлији, зәрифлији, көврәклији.

Инди бизим һәр биримиз
бир дәрәдә, бир дағдајыг,
О илләрдән
Улдуз гәдәр, күнәш гәдәр узагдајыг.
Һәрәмизин бир шөһрәти, бир рүтбәси,
Ады-саны, гәләбәси,
оғлу-гызы, тәләбәси!
Елә ки, јол ајрычында
тәсадүфән раст кәлирик,
О илләрин һәсрәтијлә
ушаг кими көврәлирик.
Бир анлыға рүтбәмизи,
чинимизи атырыг биз,
О мүгәддәс тәләбәлик
илләринә чатырыг биз.
Дөнүб кери,
Бир дә, бир дә јашајырыг
о илләри!
Чеврилиб јаз ағачына
мүһазирә отағында,
Алышырыг бүллүр булаг
дујғуларын гучағында
Гајыдырыг о илләрә,
бәлкә азы милјон кәрә,
Аурылсаг да о илләрдән
биз бағлыјыг о илләрә!
Бирләшәрсә гәбләримиз,
бирләшәрсә әлләримиз,
Нә вахт десәк, кери дөнәр
тәләбәлик илләримиз!

ӘҺМӘД ЧӘМИЛИН ХАТИРӘСИНӘ

Һамыја меһрибанды, әзизди Әһмәд Чәмил,
Јашадығы бир өмүр ади бир өмүр дејил.
Ишыг ахыб кечирди үрәјиндән, ганындан,
Чүнки кәлмишди өзү улдузларын јанындан.
Кәлмишди чыхсын дејә бу дүнјанын сејринә,
Валәһ олсун һәјатын, инсанларын сеһринә.
Кәлмишди ки, ахытсын
Улдузларын нуруну нәғмәсинә, ше'ринә.
Үзү аја, күнәшә
Әдаләт чархы үстә фырланан бир гатарда
Јол кедәрди һәмишә!
Вурғунујду шәфәғли, сакит, мүләјим, һәзин
Туфаны дәринликдә кизләнен бир дәнизин!
Булаг кими сакитчә ахыб кечди бир өмүр,
Елә саф ки, сафлығы бу күн јенә көрүнүр!
Һамы ону хатырлар кәдәрлә, јана-јана,
Улдузларын јайындан
Кәлмишди, кетди јенә
улдузларын јанына!

КҮН ДӘЛИЖИМДӘН МИСРАЛАР

СӘФӘРӘ ЧЫХЫРАМ

Сәфәрә чыхырам, узаг сәфәрә,
Әлимә алырам чамаданымы,
Өпүб ушаглары, өпүб сон кәрә,
Кизли сахлајырам һәјечанымы!
Кедирәм, кедирәм арам-арам мән,
Көнлүм ганадланыр узаглар үчүн,
Дујурам индидән дарыхырам мән,
Евдә мәнсиз галан ушаглар үчүн!

ПӘНЧӘРӘ ӨНҮНДӘ

Пәнчәрә өнүнә кәлирәм сәһәр,
Говур баһар јели думаны-чәни,
Пар-пар парладыгча гызыл шәфәгләр,
Алыр дүшүнчәләр гојнуна мәни.

Көзәлдир үз-үзә нәфәс аласан
Күнәшлә, баһарла, бир дә сәһәрлә.
Пәнчәрә өнүндә дуруб галасан
Көзәл фикирләрлә, дүшүнчәләрлә!

ГОНАГЛЫГ

Гонаглыг... кишиләр гызышыб јаман,
Узун нитг дејирләр... аман, ај аман...
Ағзына су алыб гызлар, кәлинләр,
Бәлкә дә нитгләрдән зара кәлирләр?!
Дејәсэн јорулур, усаныр онлар,
Јемәк дә јемәјә утаныр онлар,
Кишиләр шәнләнир, ашыб-дашырлар,
Гајгыдан, севкидән узаглашырлар.
Белә мәчлисләрдә үрәјим сызлар,
Заваллы гадынлар, заваллы гызлар!

ФӘҖЛӘҖӘ ОХШАҖЫРАМ

«Сән кимсән, нәчисән» сорушан олса,
«Шаирәм» сөзүнү деҗә билмәрәм.
Шаирлик эн бөҗүк шөвкәт, шан олса,
Бунунла өзүмү өҗә билмәрәм.
Хүсуси ад, һөрмәт уман деҗиләм.
Ади бир фәһләҗә охшаҗырам мән.
Шөһрәт базарына чуман деҗиләм.
Шөһрәтсиз, садәчә җашаҗырам мән.

ЈОХДУР АРАМ

Кинли адамларла һеч јохдур арам,
Нә даным, онлардан јаман горхурам...
Онларын фикри дар, көзу, гәлби дар,
Ән пис адамлардыр кинли адамлар!
Һамыҗа бағлаҗыр үрәкләрини.
Шахтада сахлаҗыр үрәкләрини.
Јаддыр онлар үчүн көнүл сөзләри,
Јахшыны, јаманы көрмүр көзләри.
Онлар өзләринә елә бәнд олур,
Тәкәббүрлү олур, худпәсәнд олур.
Онларын үрәҗи елә соҗугдур,
Ғаны јох, оду јох, севкиси јохдур!
Кинли адамларла олмаҗыр арам,
Нә даным, онлардан јаман горхурам!

КЕЧӘ МЕШӘДӘ

Кечә мешәдә галдым,
Сәни јадыма салдым.
Бирдән хышылты кәлди,
Дедим: сәнин сәсиндир,
Мен охшады үзүмү,
Дүшүндүм нәфәсиндир.
Јандын бир ишыг кими,
Кәлиб гонағым олдун,
Башым үстә ачылан
Јашыл говағым олдун.
Будаглар әлләринми,
Јарпаглар телләринми?!
Кечә хәјала далдым,
Сәни јадыма салдым...

ҒЫРХ БЕШ ЈАШЫМ

Бу ахшам,
Ғырх беш јашым олуб тамам,
Ғырх беш јаш!
Көврәлдим ушаг кими,
Көзүмдә бир гәтрә јаш!
Сонра исти бир дүҗу,
Алов ахды ғанымда,
Көрдүм бу ахшам,
Ушағлығым, кәнчлијим
Доғма өвладларымтәк
Јанымдадыр, јанымда!

АТА

Шаир достум Мәммәд Араза.

Ата жоргун-аргын ишдән кәләндә
Көрдү ки, хәстәдир өмүр јолдашы.
Јаман кәдәрләнди буну биләндә
Гајгыјла, зәһмәтлә гарышды башы.
Каһ базара гачды, каһ да дүкана,
Силиб тәмизләди отагларыны.
Һәким кедән кими гачды дәрмана,
Бағчадан кәтирди ушагларыны.
Јаратды отагда раһатлыг, динчлик,
Хәстәнин башына доланды мин јол.
Елә бил јенидән гајытды кәнчлик,
Гадын пычылдады: «Әзизим, сағ ол!»
Ади тәсвир үчүн етмәјин тәнбег,
Дүзү, ахтармадым, епитет, тәшбег...
Бәлкә дә һәјатда будур сәадәт,
Будур әсил севки, әсил мәнһәббәт!

ОН ИЛ СОНРА...

Илк севдијим көзәли он илди көрмәјирдим,
Тез-тез хатырладыгча һәјатымдыр дејирдим.
Бир күн көрдүм ону мән...
Көрүб дајандым дәрһал, дајандым кәдәрли, лал,
Доғду учурум кими, доғду дәрин бир мәләл...
Дәјишди һалым мәним,
Бир-биринә гарышды фикрим, хәјалым мәним.
Ону дәличәсинә севдијим вахтлар кими,

Долду, ишыгла долду үрәјим баһар кими.
Он ил кечсә дә бу күн
Гәлбим илк севдијинә биканә галмајыбдыр
Бу он ил гәлбим үчүн
Һеч заман кечмәјибдир, һеч заман олмајыбдыр!

ГЫЗЫЛ НӘҒМӘ

Нә гәдәр арзулары
Батырды Керч сулары.
Күнәш инди һәр сәһәр
Баш галдырыб сулардан,
Гызыл нәғмә јарадыр
Ө батан арзулардан.

УНУДА БИЛМИР

Ана унуда билмир
Иткин дүшән оғлуну...
Ијнәнин учу бојда
Бир үмидлә көзләјир
Јенә онун јолуну...

СӘДАҒӘТ

Гәһрәманын арвады
Гәһрәман тәк јашады.

МЭММЭД АРАНЛЫНЫН КҮНДЭЛИЖИ

Жол кечди чэбһэлэрдэн
Жазычы мүхбир, эскэр.
Жадикар галыб ондан
Хатирэ долу дэфтэр.
Һэр сәтирдә үрәжи
Ачылыб сәһәр кими,
Охудум күндәлижи
Көзәл бир эсәр кими!

ТӘК ГАЛАНДА...

Бир ағач көрүрәм мешәдән кәнар,
Ағыр дәрди вар.
Узагда тәк-тәнһа дуруб фикирли,
Гәмли, кәдәрли...
Онун бир дәрди вар, чүнки тәк галыр,
Солур, саралыр...
Бир ағач солурса... тәк галан заман,
Буна нечә дөзсүн, нечә бәс инсан?!

СОН МӘКТУБ

Ондан сон мәктуб галыб,
Мәктуб солуб саралыб.
Гызыл рәнкинә чалыб,
Гызыл гијмәти алыб!

БИР ЛӨВҺӘ

Дөрдкүнч, бөјүк бир гаја вар,
Дөрд тәрәфи дивар-дивар.
Дүз ортадан
Галхыр зәриф, јашыл фидан.
Көрпә ағач
Бу гајанын үрәјидир,
Гаја өзү
Бу мешәнин дибчәјидир!

ТИБҢ БАЧЫСЫНЫН СЕВКИСИ

О, гуртарды өлүмдән
Јаралы бир эскәри,
Бу эскәр олду әри.
Инди бир аиләнин
Хошбәхт кечир күнләри!

Ә. ӘБУЛЬӘСӘНИН «МУҢАРИБӘ» РОМАНЫ

Ајрылмырам
Гәһрәманлыг китабындан,
Јараныбдыр
Дөјүшләрин әзабындан.
Ону јазан
Инди садә бир гочадыр,
Ел јанында
Онун башы чох учадыр!

ТЭЗЭЛИК

Лаз чагы бој атан отлара бир бах!
Тэптээ, ишыглы, јамјашыл, парлаг!
Онлара сепрли бир рэнк верилиб,
Торпага чох нәһэнк халы сәрилиз.
Халынын чичәкдән нахышлары вар,
Рэнкләр чүрбәчүрдүр: ағ вар, сары вар!
Ајағымы јерә гоја билмирәм,
Бахыб тәзәликдән доја билмирәм?!
Нечә зәриф, көзәл отун јарпағы,
Ким севмәз үрәкдән көрпә ушағы?!

ШАИР ЧӘБЬӘДӘ

Шаир силаһ әлиндә,
Ше'р, нәғмә дилиндә...
Һәм өзү вуршурду,
Һәм сөзү вуршурду!

МУҲАРИБӘ ӘЛИЛИ

Кизләдир бир әлини
Мүһарибә әлили.
Истәмир әллијин
Архасында сүрүнә,
Истәмир бу һәјатда
Әлил кими көрүнә!

ӨТӨН КҮНЛӘР ӘЛВИДА

ДАҲА ЧОХ СЕВИРӘМ

Кәзиб долашдыгча доғма чөлләри,
Даһа чох сеvirәм бизим елләри!
Бу кәзмәк кәтирир сәадәт мәнә,
Нә гәдәр сирр ачыр тәбиәт мәнә.
Кәзирәм нә шаир, нә назир кими,
Кәзирәм адичә мүсафир кими.
Мәнә ганад верән дағым-дашымдыр,
Булудлар һәмишә јол јолдашымдыр.
Һардаса, үстүмү алыр чән-думан,
Нечә күн мәнимлә галыр чән-думан.
Јамјашыл отлуға узанырам мән,
Тәптәзә бир дүнја газанырам мән.
Әтри нә көзәлдир күлүн, чичәјин,
Әсил дәрманыдыр јорғун үрәјин.
Бағрыма басанда әлван күлләри,

Даһа чох сефирәм бизим елләри!
 Кәзирәм, кәздикчә шад олурам мән,
 Елә бил јенидән доғулурам мән.
 Кечирәм тәртәзә јол ајрычындан,
 Горхмурам шимшәјин од гылынчындан.
 Мәни диксиндирир көј курултусу,
 Көзәллик кәтирир јерә-көјә су.
 О, каһ бүллура олур, каһ көјгуршағы,
 Каһ да инчи кими енир ашағы.
 Лејсандан кизләдир коғушлар мәни,
 Јормајыр енишләр, јохушлар мәни.
 Нә гәдәр адама раст олурам мән,
 Онлара бир һәмдәм, дост олурам мән.
 Сыхдыгча меһрибан, садә әлләри,
 Даһа чох сефирәм бизим елләри!
 Мәни бу мешәләр, дәрәләр, дағлар,
 Күл кими, даш кими гојнунда сахлар!
 Бу јерә, торпаға, көјә бағлыјам,
 Булуда, дәнизә, көлә бағлыјам!
 Меһрибан гушларын хәтри синәмдә!
 Бичилмиш зәминин әтри синәмдә!
 Көрүрәм: мави көл дағ арасында,
 Бир көзәл долашыр бағ арасында.
 Әкәр тоја дүшсәм ашыб-дашырам.
 Бурда адамларла доғмалашырам.
 Синәмдә сәсләнир сазын телләри,
 Даһа чох сефирәм бизим елләри!
 Булаглар артырыр чошғунлуғуму,
 Чәмәнләр чыхарыр јорғунлуғуму,
 Ачылыр үзүмә нечә ајнабәнд,
 Нечә тәзә шәһәр, нечә тәзә кәнд.
 Көзүмдә сөкүлүр гызыл дан јери,
 Көрдүкчә кәләчәк көзәл илләри,
 Даһа чох сефирәм бизим елләри!

ҺАЧА ДАҒ

*Азәрбајҗанын халг јазычысы
 Мирзә Ибраһимова итһаф*

Нәһәнк бир дағ... башы думан...
 инсанлар онунла өјүнүр,
 Она доғру кедән заман
 даһа да бөјүјүр, бөјүјүр...
 Әјмәмишдир вүғарыны
 үстүндән фәсилләр кечсә дә,
 Јашајыр өз баһарыны
 әсрләр, нәсилләр кечсә дә...
 Онун өзү бир чаһандыр,
 кенишдир, бөјүкдүр һәвәси,
 Даим достдур, меһрибандыр
 Булудла, шимшәклә зирвәси!
 Ким јарадыб, бәс о, һаны?!
 Бу дағын өзү бир әсәрдир,
 Елә бил кә, Нахчываны
 Горујан нәһәнк бир әскәрдир!
 Бөјүклүјү нәфәсиндә
 һифз едиб, јашадыб уча дағ,
 Бизим бу јер күрәсиндә
 әбәди, әбәди дурачаг...

ШӘКИЛ ЧӘКИР УШАГЛАР

Ушаглар чәкир шәкил,
 бу ади шәкил дејил,
 Кағыз үстә ачылан гөнчәләрдир елә бил.
 Чәкир һәјәт, ев шәкли,
 Түлкү, пәләнк, див шәкли...

Дэстэ-дэстэ мэктублар
Бура чај кими ахар.
Мэктубларын далынча
Ана көзлэри бахар,
Бачы көзлэри бахар!
Бура арзу јувасы,—
Арзу шэфэглэрини
Сачар јатагханалар,
Арзулар ганадында
Учар јатагханалар.
Севэн гызлардан кэлэр
Мэктубларын чохусу,
О күн эршэ чэкилэр
Оғланларын јухусу.
Јатмаз бүтүн кечэни,
Кечэни сэхэр билэр,
Соруисан, һэр сэтрини
Ше'ртэк эзбэр билэр.
Онларын күнлэри бир,
Севинчи, дэрд-сэри бир...
Дағ үстүнэ дағ гојар
Гөнчэ мэхэббэтијлә.
Дағ бојда да гэм дујар
Бир ана һэсрэтијлә,
Бир ата һэсрэтијлә.
Кечэлэр кизли-кизли
Гонаг кэлэр аналар,
Онларын нэфэсијлә
Гызар јатагханалар.
Нечэ-нечэ чаванын
Хатирэ дэфтэрини
Јазар јатагханалар,
Гара үрэклилэрлә
Достлуғу, е'тибары

Позар јатагханалар,
Нэфэси башдан-баша
Баһар јатагханалар!

«МЕШЭ НӨФМЭЛЭРИ» СИЛСИЛЭСИНДЭН

1. КӨРДҮМ ЭЛЛЭРИНИ...

Дурмушам сүбһ чағында,
Мешэнин гучағында.
Кимсэ эввэл ојанмыш,
Кэлиб бурда дајанмыш.
Бахыб һэр бир кушэјэ,
Гулаг асмыш мешэјэ.
Тэмизләмиш јоллары,
Эзизләмиш коллары.
Галхан заман јамачы,
Көрдүм эзкил ағачы.
Јерэ эјилиб будаг,
Кимсэ вурубдур дајаг.
Мэндэн эввэл ојанан,
Бу мешэни доланан
Адамы көрүм дејэ
Башладым сэслэмэјэ.
Вар күчүмлэ чығырдым:
Е...һеј... дејэ чағырдым.
Сэсим галхды, јүксэлди,
Тэкчэ шаггылты кэлди.
Һэр јана бахдым:—һаны,
Көрмэдим о инсаны.
Јох! Көрдүм эллэрини,
Бир дэ эмэллэрини.

Бу фүсункар мешэни
 Ше'р кими дужурам.
 Кэздикчэ... жашыл чилдли
 Бир kitab охужурам.
 Бурда һәр жарпаг бир сөз,
 һәр ағач бир мисрадыр,
 Ағачларын чәркәси
 Көзәл ше'р ярадыр.
 Талалар да бәнзәјир
 Ше'рин рич'әтләринә,
 Дәрин фикир дужурам,
 Мән кетдикчә дәринә.
 Бир мә'чаздыр, рәдифдир
 Чәнкәлликләр, јамачлар,
 Ше'р кими учалдыр
 Мәни уча ағачлар.
 Нечә рәнк вар мешәдә
 Бунлар ше'рин рәнкидир,
 Бир чај ахыр дәрәдә,
 Бу, ше'рин аһәнкидир.
 Јени тәшбег истәсэн
 Кәз бу јердә, ахтар, тап,
 Өнүмдә ше'р долу
 Јашыл чилдли бир kitab...
 Бу мешэни јарадыб
 Тәбиәтин гәләми,
 Кәзирәм... үрәјимдә
 Ше'р, сәнәт аләми!

Мешә галын, мешә сых,
 Һәр ағач бир әскәр кимидир,
 Һара чыхырсанса чых,
 Ағачлар бәрабәр кимидир.
 Бир-биринә бәсләјир
 Нә нифрәт, нә гәзәб, нә дә кин,
 Бир-бирини сәсләјир...
 Бурда јох вәзифә, рүтбә, чин...
 Ағачлар инсан кими
 Гол-бојун, меһрибан јашајыр,
 Бирләшиб үмман кими
 Бир јердә һәр заман јашајыр.
 Јамач, дағ вар, дәрә вар,
 Һәр јанда көзәллик, мә'чүзә,
 Нә гәдәр мәнзәрә вар,
 Һәр јанда кәләрсән үз-үзә.
 Көзәллији позан јох,
 Јох хүдбин, јох ловға, јох пахыл,
 Имкан, мејдан верән чох,
 Һәр шејдә бир сепр, бир нағыл...
 Көр нәләр јетирибдир
 Бу достлуг, бу вәһдәт, бу бирлик,
 Мешәјә кәтирибдир
 Бөјүклүк, күч-гүввә, көзәллик.

4. ДЭРИНЛИК ДЭ

Мешэ дэриндэн дэрин,
Өпүр будаг-будагы.
Көрүнмэјир мешэнин
Нэ учу, нэ бучагы.
Јол кедирэм, билмирэм
Һансы бир бучагында?!
Анчаг аддым атырам
Көзэллик гучагында.
О гэдэр кэзирэм ки,
Јорулурам, ачырам,
Чэнкэлликлэр ичиндэ
Дујурам ки, азырам.
Этрафым чөл, гаја, дик,
Дэринлик вэ дэринлик...
Кедирэм, һеј кедирэм.
Јарпаглар арасында,
Будаглар арасында
Итир, јенэ итирэм!
Јахшыдыр, чох јахшыдыр
Көзэлликлэр ичиндэ
Јол кедэсэн, кедэсэн...
Нэ олар, итэндэ дэ
Дэринликдэ итэсэн,
Көзэлликдэ итэсэн!

АЛИМ

Бу ш'ер 1966-чы илин 13 август тарихли «Эдэбијат вэ иччэсэнэт» гээзиндэ чап олунмушдур. О заман һеч бир елми ады олмајан көркәмли алими миз Аббас Заманова һэср олунмушдур. Һазырда о, филолокија елмлэри докторудур, профессордур.

Чохдандыр бир алим таныјырам мэн,
Бэзэји пул, мэнсэб, ад, шөһрэт дејил.
Ону шимшэк сајыр, од сајырам мэн,
Фэгэт о, һэлэ дэ намизэд дејил.

Бэ'зиси данлајыр, тэ'нэ дэ вурур,
«Елми эсэрини тэлэс, јаз, битир,
Бунун архасында мин дүнја дурур,
Индисэ... пул итир, вэзифэ итир».

О, дөнүр садэлөвһ, тэмиз ушага,
Гэрибэ адамдыр, јенэ тэлэсмир.
Вэзифэ тутмаға, чох пул алмаға,
Шөһрэтэ чатмаға јел олуб эсмир.

Билир бу мејданда һэр сөз, һэр эсэр,
Ағыл, зэка демэк, һүнэр демэкдир.
Елм нәһајэтсиз, энкин үфүглэр,
Алимсэ бир јени сәһэр демэкдир!

Елмэ пул наминэ кэлэнлэр ки, вар,
Билсинлэр, алимлик асан дејилдир.
Мин һијлэ јолујла алим оланлар,
Мэним нэзэримдэ инсан дејилдир.

Чохдандыр бир алим таныјырам мән,
Женә дә тәләсмир, жазыр, жарадыр.
Ону шимшәк сајыр, од сајырам мән,
Һәр сөзү бир кәшфдир, бир ихтирадыр.

Ахтарыр, тапмаса дүшүр дәрде о,
Нә күнорта јатыр, нә кечәјары.
Бә'зән итиб батыр архивләрдә о,
Үзә чыхартдыгча сәнәткарлары!

Ахар күнәш оду, ахар чанына
Гәлбини вердији бир сәнәт үчүн.
Намизәд дејилдир, кәлир јанына
Намизәд оланлар мәсләһәт үчүн!

Достлар јахшы билир чохдур гүдрәти,
Нә данлајыр, нә дә гынајыр ону.
Инди дағлар ашыр ады, шөһрәти,
Ән бөјүк алимләр таныјыр ону!

ЈАНЫР БИР КӘНД...

Јанды бир кәнд аловлар гучағында,
Јанды бир кәнд Белорус торпағында.
Илләр кечиб... јаныр о кәнд бу күн дә,
Дајанмышам аловларың өнүндә!
Женә јаныр адам долу бир сарај,
Дәһшәтлидир о гышгырыг, о һарај!
Фашистләрдә нә мәрһәмәт, нә инсаф,
Күллә јағыр гачан кими бир инсан!
Јаныр сарај... јаныр гоча, гыз, ушаг,
Күлләләр дә од сачыр шараг-шараг!

Јаныр сарај... көр нечә дәһшәт олуб,
Һәммин дәһшәт нәһәнк бир мә'бәд олуб!
Дајанмышам бу мә'бәдин өнүндә,
Јанан бир кәнд алов сачыр бу күн дә!
Галыб бурда аловлар сүтун-сүтун,
Булуд кими гучағында сүкутун.
Јанан сарај бөјүк бир мәш'әл олуб,
Јанан гоча гәзәбли һејкәл олуб
О һарајлар бу торпагдан кетмәјиб,
Инсанларың хатириндән итмәјиб.
Абидәнин нәфәсинә чеврилиб,
Һәрдән вуран зәнк сәсинә чеврилиб.
Јаныр бир кәнд аловлар гучағында,
Јаныр женә Белорус торпағында!

ХОШДУР ЈАЈ ВАХТЫ ЈАҒЫШ...

Јајын чырһачырында
јаған јағыш савабдыр,
Бу, јағыш јох, күлабдыр!
Һеч ким гачмыр, кизләнмир,
Һеч ким көтүрмүр чәтир.
Бу, елә хош јағышдыр,
Мүлајим бир һавада
јаған гара бәнзәјир,
Күлән, гачан, дәмәл, шән
ушаглара бәнзәјир.
Елә хошдур бу јағыш
Һәр дамласы көз кими,
Инсанлара дејилән
ширин, көзәл сөз кими.

Инчимэк, күсмэк олмаз
бу меһрибан јағышдан,
Јағыш јағмыр, елә бил
Зэррә-зэррә нур ахыр севки долу бахышдан.
Хошдур, бу јағыш, хошдур
баһар сәһәри кими,
Бу баһар сәһәринин гөнчә күлләри кими.
Чанланар, раһатланар чөлләр, дүзләр, тәпәләр,
Бу јағыш дамчылар јох,
Санки севинч сәпәләр, санки чичәк сәпәләр.
Бу јағышын јағмасы,
Чајын күнәш нурунда, ај нурунда ахмасы...
Хошдур сусуз адамын булаға чатмасытәк,
Хошдур сүкут ичиндә мешәнин јатмасытәк.
Гој јағсын белә јағыш,
Јағсын јеринә дүшән, руһу охшајан јағыш,
Ән меһрибан, гонаға, доста охшајан јағыш!

АЗӘРБАЈЧАН ТОРПАҒЫ

Мин илдир јашадыр бу торпаг мәни,
Һәлә ки гојнунда јатырмамышдыр.
Кәзирәм дәрәни, чөлү, чәмәни,
Фәрги јох, баһардыр, пајыздыр, гышдыр.

Гәдимдән доғмадыр мәнә о дағлар,
Кәзирәм Вагифин ајағларыјла.
Нәғмәләр охуду чајлар, булаглар
Мәнә Үзејирин додағларыјла.

Сандым үфүгләрдә јананда шимшәк
Бабам гылынчыны көстәрди кечди.
Чөлләрдә гызарды, ағарды чичәк,
Фүзули јенә дә күл дәрди кечди.

Инди олса белә гырх алты јашым,
Јашымы дүнјатәк чох сајырам мән,
Илләр, әсрләрдир јахын сирдашым,
Мин илдән чохдур ки, јашајырам мән.

Бөјүк тарихи вар һәр кичик изин,
Зәрдүшт кими јаныб көјдән енмишәм.
Бајрағлар салдыран анам Томрисин
Мәрданә дөшүндән мән сүд әммишәм.

Зүлмүнә дөзәрәк хәлифәләрин
Јашатдым, јаратдым көзләримдә гәм.
Ше'рдә ачылан сәһифәләрин
О күндән биринчи мүәллифијәм.

Јурдумун, елимин һәр бәласыны,
Ағыр илләрини көрән мән олдум.
Далғалар гојнунда Гыз галасыны
Габарлы әлләрлә һөрән мән олдум.

Вәтәнимә кәлән баһардым, јаздым,
Јашадым бир сәнәт аләмијлә мән.
Дүнјаны титрәдән дастанлар јаздым
Бөјүк Низаминин гәләмијлә мән.

Мәним Нәсимитәк дәрим сојулду,
Парладым Сабирин дүһасы кими.
Чәлладлар әлиндә көзүм ојулду,
Икид Короғлунун атасы кими.

Көзүмтөк эзизди бу торпаг мәнә,
Бу јерә бағланды мәсләким, андым,
Јенә нәсиб олду јашамаг мәнә,
Торпагдан бир күн дә ајры олмадым.

Биркә олачағам бу јердә јенә
Кәләчәк о көзәл, шән илләрлә мән,
Бир вахт кәзәчәјәм чијин-чијинә
Даһа хошбәхт олан нәсилләрлә мән.

Тарла, чәмән мәним, бағча-бағ мәним,
Алным да ачыгдыр, үзүм дә ағдыр.
Күнәшли, баһарлы бу торпаг мәним
Өмрүмү әбәди узадачагдыр.

Јенә галачағам, јашајачағам
Чаббарын, Бүлбүлүн хош сәсијлә мән,
Арзулар, әмәлләр дашыјачағам
Чәфәрин, Вурғунун нәфәсијлә мән.

Јарпаг өмүр сүрәр бир будаг үстә,
Бурда галачағам нә гәдәр сағам.
Мин ил јашадығым бу торпаг үстә
Нәлә милјон илләр јашајачағам!

ШЕЈТАНЛАР МУЗЕЈИНДӘ

*Литванын Каунас шәһәриндә
Шејтанлар музејинә бахаркән.*

Гәрибә бир музеј вардыр,
Отагларда башдан-баша шејтанлардыр.
Бахышлары кәдәрлидир,
Ачыглыдыр, зәһәрлидир!

Чох бахсам да, раст кәлмәдим
шән, меһрибан бир шејтана,
Үз-көзүндә тәбәссүмдән ишыг јана.
Мин чилддәдир бу шејтанлар,
Шәр атанлар,
Шарлатанлар.
Бир надандан, бир эгрәбдән төрәнәнләр,
Фитнә-фәсад төрәдәнләр...
Һамысынын сифәтләри һејрәтлидир,
Дәһшәтлидир, һејбәтлидир,
Күлә-күлә баханларын
күлүшү дә һиддәтлидир!
Санки кичик артистләрдир
Көстәрирләр
Бә'зи-бә'зи инсанларын
сурәтини,
Хәбисләрин, иблисләрин,
хәсисләрин сифәтини,
Көстәрирләр хәјанәткар,
чинајәткар оланларын хисләтини,
Бу дүнјада, бу һәјатда
шејтанлары көрмәк чәтин,
Тарих боју кизләнибләр
архасында сәдагәтин, мәнәббәтин,
Өртмәк үчүн һис-пасыны,
Кизләнибләр тахыб инсан маскасыны.
Инанмырам бу дүнјада шејтанлар вар,
Фәгәт кинли,
Фәгәт чинли,
Пис нијјәтли,
Күдурәтли инсанлар вар!
О иблисләр,
О хәбисләр
О кинлиләр,

О чинлилэр

Унудулуб јаддан чыхыб инсан кими,
Дөнүб галыб хэјалларда шејтан кими.
Инсан вар ки, кэлсэ экэр

бу музејә,

Кизләтсэ дэ үз-көзүнү,
Бир күзкүдә олдуғутәк

Көрә билэр өз-өзүнү.

Шејтанларын көзләриндән зүлмәт јағыр,
Санки музеј бүрүнүбдүр гаранлыға,
Гаранлыгда бир нарај вар, о чағырыр,
Бүтүн, бүтүн инсанлары инсанлыға!

ГАПЫМ ДӨЈҮЛҮР

Дәрә дибиндә галан
бир сөјүдтәк,
Нечә күндүр тәкәм, тәк...
Өзүм отагда,
Хэјалларым узагда.
Китаб да охујурам,
Ше'р дэ охујурам.
Дарыхыб јенә
Нискил дујурам.
Белә тәк-тәнһа
Кечдикчә күнләр
Долур гэлбимә
Көзә көрүнмәз кәдәр...
Бир аз хәстәјәм:
Һәким дејиб ки, һәлә
Чыхмајым евдән чөлә...

Тәкәм, тәк...

Дуруб јола бахырам,
Гатар көзләјән
Нараһат сәрнишинтәк
Јаман бәрк дарыхырам.
Дарыхырам мән
Инсан нәфәси үчүн,
Сөһбәти, сәси үчүн!
Бирдән гапым дөјүлүр,
Севинчимдән синәмдә
Санки ашыб-дашыр Күр...
Кәлир бир таныш
Кәлир бир инсан:
Садә, мөһрибан.
Јахынлашыр о,
Мөһкәм јеришләријлә,
Көзәл сөһбәтләријлә,
Одлу күлүшләријлә.
Онун узаныр
Мәнә доғру әлләри.
Дујурам нәфәсиндә
Бир һәјат әтри!
Күлүр көзләрим мәним.
Дөнүр кәдәрим мәним
Инсанын кәлишијлә
Әријән бир думана.
Јаманча лазым олур
Бә'зән инсан инсана.

ТАПДЫМ ОНЛАРЫ

Жох олду бир тэјјарэ,
Еј үрэк, бу сирри ач,
Көмэјә кедирди ки,
Фэгәт онун өзү дә
Олду көмэјә мөһтач!
Көрәсэн, о тэјјарэ,
Нечә, һајанда итди,
Жохса дағда, дәрэдә,
Жохса думанда итди?!
Жохса үмманда итди?!
Гәлбим дә бир тэјјарэ,
Дәрһал учду о јерә.
Учду, учду, ахтарды,
Һәр јанда чискин, думан,
Һәр јанда шахта варды.
Нечә өлкә, нечә јер
Говуб думаны, чәни,
Бир олуб ахтардылар
Һәмин о тэјјарәни.
Фэгәт неч јанда јохду,
Нә јердә, нә саһилдә,
Нә дә үмманда јохду.
Нәһәнк, бөјүк тэјјарэ
Дүнјада нечә итди?
Бәс онда һара учду,
Бәс онда һара кетди?!
Гәлбим көрүнмәз гушду,
Елә һеј учду, учду...
Тэјјарэ тапылмады,
Жох! Мән тапдым онлары,
Гәлбимдә, варлығымда

Тапдым о инсанлары!
Көрән, дәрди, мөһнәти,
Горху долу дәһшәти
Сон күн чијинләриндә
Нечә дашыјыб онлар,
Көрән, о анларында
Нечә јашајыб онлар?!
Бәлкә дуруб бахыблар
Доғма вәтән тәрәфә,
Бәлкә бир гыз, бир оғлан
Өпүшүбләр илк дәфә,
Өпүшүбләр сон дәфә?!
Бәлкә вериб әл-әлә
Өлүмүн гаршысында
Дурублар күлә-күлә!
Бәлкә арзуларыны
Булудлара јазыблар,
Һамы охусун дејә
Үфүгләрдән асыблар?!
Бир-бирини анлајыб,
Бир-бирини дујублар,
Һамысы бир ағыздан
Нәғмә дә охујублар!
Өлүмә бир кедибләр,
Бир јердә дә итибләр!
Кәзиб, кәзиб онлары,
Өлмәз гәһрәманларын
Тапдым арасында мән.
Јахшы, мәрд инсанларын
Тапдым сырасында мән.
Тапдым горху билмәјән
Һеч заман әјилмәјән
Икидләр чәркәсиндә,
Онларын нәғмәсиндә.

Шимшәкләрин одунда,
Туфанларын сәсиндә.
Бу һәјатда, дүнјада
Мән сағ көрдүм онлары,
Үз-үз, мин-мин үрәкдә
Итмәјән инсанлары.

КӘНЧ ШАИРӘ МӘКТУБ

Елә истәјирәм данышам, динәм,
Охудум гәзетдә көзәл ше'рини.
Елә севиндим ки, габарды синәм,
Дујдум илк баһарын тәзә әтрини.

бил

Охудум, севиндим.... көрдүм елә бил
Көрпә бир ағачын күл ачдығыны.
Кәлди ше'римизә тәзә бир фәсил,
Көрдүм шәфәг-шәфәг нур сачдығыны.

Вурғунам индидән сәнәтинә мән,
Һәлә көрмәмишәм үзүнү сәнин.
Анчаг инанырам гүдрәтинә мән,
Әзбәрдән дејирәм сөзүнү сәнин.

Ад-сан күдмәсәләр, мејдан версәләр,
Бөјүклүк көрүнмәз бир хәјал кими?!
Ән көзәл ше'рләр јаратса әкәр,
Әскәр дә учалар кенерал кими!

Шаирин үрәји оддур дејирләр,
Бөјүјүр, бөјүјүр каинат олур.
Анчаг нә кизләдим бә'зи шаирләр
Вәзифә башында бүрократ олур!

Гој олсун, онларын әмәли пучдур,
Сәнин фикрин, гәлбин тәмиздән, тәмиз.
Ә'ла ше'рләрин мејданы бошдур,
Кәл, кичик гардашым, јарат бир дәниз!

Тапданмыш чығырлар, шаблон ләпирләр,
Һеч заман кечмәсин јолундан сәнин.
Чәтин кечидләрдә бүдрәсэн әкәр,
Һазырам тутмаға голундан сәнин.

Елә севирәм ки, ше'ри, сәнәти,
Дәрд дејил, көјләрә галхмајыб адым.
Дүнјаны долашан ады, шөһрәти
Инан, сәнин үчүн мән арзуладым!

Һечлијә апарсын күләкләр мәни
Кинлә, пахыллыгла мән јолдаш олсам,
Индидән јандырсын шимшәкләр мәни
Әкәр јолун үстә гара даш олсам...

ШӘКИМ МӘНИМ!

Кәнчләширәм бу торпаға
Һәр дәјәндә гәдәмим,
Өнүмдә бир көзәл шәһәр:
гүдрәтли, бөјүк, гәдим...
Күнәш јахын, улдуз јахын
бу јердә адамлара,
Булуд кечир, думан кечир
дәјә-дәјә дамлара.
Бир күчә вар... галхыр, галхыр,
билимәјир һарда итир,

Бэлкэ бурдан улдузлара,
аја, күнэ јол кедир?
Гәдим шәһәр, тәзә шәһәр,
һәм гочадыр, һәм чаван,
Инсан кими ширин дилли,
тәбәссүмлү, меһрибан.
Көлләриндә, чајларында
галыбдыр шәклим мәним,
Сөјкәндији дағлар кими
учалыр Шәким мәним!

САЛАМ, МИКЕЛАНЧЕЛО!

*Ирвинг Стоунун «Әзаблар вә
севинчләр» китабыны охујар-
кән*

Истәдим он бешинчи
эсрә бир нәзәр салам,
Вар сәсимлә гышгырам:
— Микеланчело, салам!
Өзүмү бу дүнјадан
сизин дүнјаја атдым,
Бүтүн һәјатынызы изләдим аддым-аддым.
Сиз заман орбитиндә
фырланан, күнтәк јанан,
Гадир, надир бир инсан!
Далға-далға кечдиниз
эсрин фыртынасындан,
Бәнзәтдим өмрүнүзү
нәһәнк бир дәнизә мән.
Нур кими, мә'бәд кими
кәлдим сәчдәнизә мән.

Севкијлә сизә бахдым
Һејкәли јона-јона
дединиз: «јохдур вахтым».
Әсрләрә узанды
Мө'чүзәјә бәрабәр
о шүа әлләриниз,
Улдуз-улдуз дајанды
Бу әлләрдән чан алан
Инсан кими чанланан
о даш һејкәлләриниз!
Хошбәхтәм ки, таныдым
сизи белә јахындан,
Јандым варлығынызда
јанан оддан, јанғындан.
Сеһри һеч вахт гуртармыр
илаһи бир сәнәтин,
Сизә говушмаг чәтин,
сиздән ајрылмаг чәтин!

ЈОЛ АЈРЫЧЫНДА

Чох хатырладыр мәнә
Бир-биринин үстүнә
Дүшән ики гылынчы,
Өмрүмүн јол ајрычы...
Мән сүрүчү дејиләм,
Дәрһал јолуму биләм.
Вардыр јол гырағында
Гәјјум аталарынын
Нүфузлу бармағында
Үзүк кими көрүнән,

Шөһрэт каретасынын
Жедәжиндә сүрүнән...
Мәнә нә јол көстәрән,
Нә дә мәсләһәт верән...
Јолларда чашыб, азыб,
Чәтин олса да мәнә,
Кедирәм, гулаг асыб
Үрәјимин сәсинә,
Вичданымын сәсинә!

ТӘЈЈАРӘНИ КӨЗЛӘЈӘНДӘ...

Гәрибә һисс олур мәнә,
Тәјјарәни көзләјәндә!

Гылынч кими
Өз гынымдән сыјрылырам.
Фәргим нәдир бир дурнадан,
Бир дүнјадан
Дурна кими ајрылырам.
Инди көјүн
Сәрнишини сајылырам.
Үрәјимдән
Мин-мин хәјал кәлиб кечир
бирчә күндә,
Тәјјарәни көзләјәндә!

Сөјкәнирәм
Нәһәнк шүшә-пәнчәрәјә,
Һеј бахырам
Нә'рә балыг-тәјјарәјә.

Һарај салыб,
Ганад чалыб
Јаваш-јаваш галхыр көјә,
Галхыр... Әтраф сүкут олур,
Булудларын гучагында
О, бир нарча булуд олур!
Бу вахт башга бир тәјјарә!
Јаваш-јаваш енир јерә.
Һеј бахырам,
Каһ енирәм, каһ галхырам
Тәјјарәни көзләјәндә!

Ајрылырам,
Бунун үчүн гәмләнирәм,
Өз-өзүмә јад олурам.
Гаршыдакы
Сәфәр үчүн севинирәм,
шад олурам.

Булуд кими
Каһ бошалыр, каһ долурам.
Бу ики һисс тоггушдугча
Көврәлирәм,
Санки ана ушағыјам,
Булудларын гонағыјам
Тәјјарәни көзләјәндә.

Гаш гаралыр,
Вахт даралыр,
Мән һәлә дә
Тәрк етмирәм пәнчәрәни,
Ахтарырам көрмәк үчүн
Учагағым тәјјарәни.
О, елә ки,
Көјләрә јол алачагдыр,

Учан улдуз олачагдыр.
Нечэ арзу, нечэ фикир
Мэни јердэн көјө чэкир
Тэјјарэни көзлэјэндэ!

ХАТИРЭЛЭР МЭСКЭНИ

*Шаир Исмајыл Солтанын
хатирэсинэ*

Көј көл, көзэл Көј көл
Дурмушам көј өрпэкли саһилиндэ јенэ мэн,
Бахыб дөнэ-дөнэ
Јүз дэфэ, милјон дэфэ вурулмушам сэнэ мэн.
Сэнсэ јенэ көзэл,
Јенэ гэшэнк, фүсункар, јенэ зэриф, тэптэзэ,
Этраф мешэ, чэмэн,
Јенэ бу көзэллијин илһам верир Кэпэзэ.
Сэни севэ-севэ
Бир вахт сэнин өнүндэ дајанмыш Әһмэд Чавад,
Көзэл ше'р јазмыш,
Бу күн өрпэјин үстэ о ше'р ачмыш ганад.
Тэкчэ ому кэлмиш,
Јох, јох нэ гэдэр шаир, нэ гэдэр адсыз инсан,
Бурда гонаг олмуш,
Пычылдајыб сэнинлэ бағламыш әһди-пејман.
Кечсэ ајлар, иллэр,
Бэлкэ сэни бир даһа көрэ билмэјечэјэм.
Әһмэд Чавад кими
Бэлкэ бир дэ јанына кэлэ билмэјечэјэм.
Онда мэн јох, нэ гэм,
Тамам башга бир адам гојнуна кэлэчэкдир,

Билирэм, мэнимтэк
Сэни севиб дүјачаг, гэдрини билэчэкдир.
Кэлиб сакит-сакит
Саһилиндэ дурачаг, сэни бир дост сајачаг,
Кимисэ, нэјисэ,
Бэлкэ, лап бу күнүмү, о вахт хатырлајачаг...
Кечсэ ајлар, иллэр
Ејби јох, дэрд чэкмэрэм, унутсан да сэн мэни,
Көј көл, көзэл Көј көл,
Олачагсан фэгэт сэн хатирэлэр мэскэни.

ГАҒАЈЫ

Ләпәләр инчи кими
Елә нарын-нарындыр,
Санырам, ләпәләр јох,
Сэнин ганадларындыр.
Онлар евин-ешијин,
Јелләнчэјин, бешијин.
Бэлкэ кечэ јарандын
Ајын сүд ишығындан,
Шәклини чэкән дэниз
Дојмур јарашығындан.
Бэлкэ гар нағылындан,
Булудлардан доғулдун?!
Бэс нијэ көјдән ениб
Дэнизэ доғма олдун?!
Јаныб севки одунда

Нэгмэнлэ ахшам-сэхэр,
Дэнизи сэслэжирсэн,
О кичик вүчудунда
Дэнизэ дэниз гэдэр
Мәһәббәт бәслэжирсэн!

ӨТЭН КҮНЛЭР, ЭЛВИДА!

Өтэн күнлэр, элвида,
Јох олдуруз дүнјада!
Дамла кими итдиниз,
Думан кими кетдиниз!
Узагларда, һардаса
Баһар кими солдуруз!
Јох, јох итмэдиниз сиз.
Јох, јох кетмэдиниз сиз!
Дујғу олуб, од олуб
Үрәјимә долдуруз!
Хатирәјә чеврилиб
Јандыңыз улдуз-улдуз!
Ширин бир хәјал кими,
Тәзә бир вүсал кими
Унудулмаз олдуруз!

СЕВКИ НОТЛАРЫ

Е'ТИРАФСЫЗ...

Јенә дә е'тираф едирсэн, күлүм,
Јенә дә «бағышла» дејирсэн, күлүм.
Көрүшә ја кәлир, ја кәлмәјирсэн,
Кәләндә севкимлә јүксәлмәјирсэн.

Е'тираф едирсэн: Аздыр имканым,
Е'тираф едирсэн: Гајнамыр ганым.

Севки чох тәмизсә е'тираф олмаз,
Е'тираф оlanda севки саф олмаз.
Бүллур бир чешмәјә баш әјирәм мән,
Е'тирафсыз севки истәјирәм мән!

ДОҒУЛДУҒУМ ЈЕР

Күн-күндән бөјүжән гәшәнк Шаһбузум,
Гојнунда парлады чичәк улдузум.
Һәјат үмманымын саһили бурда,
Илк аны, илк күнү, илк или бурда...
Бурдадыр, биринчи гәдәмим мәним,
Илк дәфә «а» јазан гәләмим мәним.
Јенә мәскәнимдир јасты тәпәләр,
Һәр сәһәр ал бајраг асды тәпәләр.
Бадамлы гајнағы синәмдә дашды,
Көнлүм бу јерләрдә кәзди, долашды.
Бурдадыр илк сәдам, илк сәсим мәним,
Тәмиз сүд гоһулу нәфәсим мәним.
Инди јохдур евим-ешијим бурда,
Әбәди галыбдыр бешијим бурда!

ОНУ МӘНДӘН СОРУШМАЈЫН...

Анам һәрдән хәбәр алыр:
— Оғлум, фикрин һајандадыр,
Ушаг кими чашырсан һа...
Белә олмаз, бәсдир даһа...
Нијә чыхмыр сөз синәндән?!
Күлә-күлә сөјләјирәм:
— Кәл, сорушма ону мәндән!

Бич-бич күлүр кичик бачым:
— Һә, сиррини инди ачым?
Хәбәр алдым мән гызлардан,

Де, кәлирсәк бу вахт һардан?!
Ја кинодан, ја чәмәндән?!
Күлә-күлә сөјләјирәм:
— Кәл, сорушма ону мәндән.

Мәңим атам, гардашым да,
Узаг, јахын јолдашым да
Зарафатла хәбәр алыр:
— Бәс һачана тојун галыр?!
Күлә-күлә сөјләјирәм:
— Сорушмајын ону мәндән.

ГЫЗЫЛ БАЛЫГ

Шөһрәтлисән, адлысан,
Гијмәтлисән, дадлысан.
Овчуларын пешәси
Сәни тутуб гызылы
Кәзирләр чыраг-чыраг
Тутуб әлиндә гармаг..
Сәни ахтарыб гырмаг,
Халларына бахырлар,
Јахшы бир кабаб үчүн
Шиш учуна тахырлар.

Кәл, таб кәтир бу дәрдә,
Нә кизлән, нә дә гысыл.
Тутуб инчитсәләр дә,
Һамы билир ки, сәнин
Адын гызылдыр, гызыл!

СЭНИНЛЭ...

Сэн мэним үчүн ше'р...
Галмаг истэжирэм мэн
Гызыл сәтирләриндә.
Мэним философумсан,
Галмаг истэжирэм мэн
Бөжүк фикирләриндә.
Истэжирэм галам мэн
Одлу бахышларында,
Дујғуја дөнүб ахам
Эн кичик дамарында!
Истэжирэм дујулсун
Сәсим титрәк сәсиндә,
Аддымым аддымында,
Нәфәсим нәфәсиндә.
Истэжирэм галам мэн
Синәндә вәрәгләнән
Мин-мин хатирә кими,
Истэжирэм галам мэн
Сэнинлә гәбрә кими!

ИНСАН НӘФӘСИ

Дәрәни, тәпәни, чөлү, жарғаны
Тугуб башдан-баша парылдајан гар.
Атыб јаваш-јаваш бу ағ јорғаны,
Күлүр дүзәнликләр, күлүр јамачлар.

Чанланыр тәбиәт бахсан һәр јана,
Һај салыб чағлајан сулар көрүнүр.
Бир фәслин варлығы јеттишир сона,
Баһар јахынлашыр, баһар көрүнүр.

Гыш өз гүдрәтинә күвәнмәсин чох,
Иһсан гаршылајыр инди баһары.
Бәлкә дә күнәшин шүалары јох,
Инсанын нәфәси әридир гары.

НИЈӘ ДОСТУМ ЈАТА БИЛМИР?

Кечә кечир һамы јатыр,
Ишығлар да сөнүр бир-бир,
Јанымдакы чарпајыда
Нијә достум јата билмир?

О чеврилир гајыг кими
Каһ о јана, каһ бу јана.
Бәлкә инди јада дүшүб
Севимли кәнд, ата, ана?!

Кәнддән кәлән мәктубларын
Сајы бирчә ан әксилмир.
Бәс нәдәндир, үч кечәдир,
Мэним достум јата билмир?!

Гашгабағлы кәзир јаман,
Санки күсүб бу чаһандан.
Бәлкә достум төһмәт алыб,
Кәсилибдир имтаһандан?!

Јох, јох, достум имтаһандан
Ә'ла алыр, һеч кәсилмир.
Бәс нәдәндир, үч кечәдир,
Мәним достум јата билмир?!

Аһа... билдим синәсиндә
Сәһәр догуб, күнәш јаныб,
Илк мәһәббәт ләпәләри
Ашыб-дашыб, далғаланыб!

Кечә кечир, сүжүт чөкүр,
Ишыглар да јатыр бир-бир...
Јанымдакы чарпајыда
Анчаг достум јата билмир...

ДУҢЈАЛАР ГӘДӘР

Сәни мәним кими сөјлә, ким севәр,
Мән сәни сеvirәм дүңјалар гәдәр.
Сән мәним үрәјим, чаным, көзүмсән,
Һәјатым, варлыгым, ше'рим, сөзүмсән.
Нур кими һәмишә јада дүшүнчә,
Сәнинлә бағланыр фикир, дүшүнчә!
Мин чичәк ичиндә сәни көрмүшәм,
Арыја дөнмүшәм, чәләнк һөрмүшәм.
Елә бир чәләнк ки, нурлу, ишыглы,
Дујгулу, нәфәсли, јар-јарашыглы...
Сәни мәним кими сөјлә, ким севәр,
Мән сәни сеvirәм дүңјалар гәдәр.
Бәс нәдән сәнинлә көрүшән заман,
Бу сөзләр чыхмајыр додагларымдан?!

БАЛЫГЧЫЛАР КИМИ...

Күнәш әјиләндә дәнизә сары
Балыгчылар суја атды торлары.
Һәјат дәнизини дујуб дәриндән,
Балыгчылар кими торлары атдым.
Доғма инсанларын үрәкләриндән
Гызыл хәзинәләр тапыб чыхартдым!

НИЈӘ УЗАГ ГАЧЫРСАН?

Көзәл гыз, көзләринлә
Гәлб евими ачырсан,
Анчаг мәни көрәндә
Нијә узаг гачырсан?!

Садәчә салам вериб
Өтүрсән сајмазјана,
Мәнсә арханча бахыб
Галырам јана-јана.

Көзләриндән һәр заман
Севки нуру сачырсан,
Анчаг, мәни көрәндә
Нијә узаг гачырсан?

Көзәл гыз, күнәш кими
Бојлансан да узагдан,
Фәгәт одун, ишыгын
Үрәјимдәдир чоҳдан.

Женэ мэнэ раст кэлиб
Титрэжирсэн, чашырсан,
Бу дэфэ дудум анчаг,
Сэн көнүлсүз гачырсан!

ДУЈҒУ

Дујғу—сөзсүз маһны,
Кэскин, одлу бахыш
Доғмамыш күнэшин
Үфүгдэ шүасы,
Узагдан кэлэн гыш,
Мешэдэ сэринлик,
Дэниздэ дэринлик...
Инсан мачэрасы,
Бир чајын мачэрасы...
Рафаелин шэкли,
Чичэкјәнэн вади,
Микеланчелонун Давиди...
Јашаран нэмли көз,
Сирли, мәнәналы сөз...
Булудун ичиндэ
Пар-пар јанан шимшэк,
Севки, гэээб, шүбһә, шэкк...
Дујғунун јувасы
Һэзин, көврэк, титрэк
Јумруг бојда үрөк!

НУРЛУ АЛӘМ

Севки вә'дә долу сөзләрдә дејил,
Чанда олмалыдыр, чанда олмалы.
Севки јалварычы көзләрдә дејил,
Ганда олмалыдыр, ганда олмалы!

О көзә көрүнмәз нурлу бир аләм,
Севкини эбәди од сајырам мән.
Тәк онун һаггында дүшүнмәјирәм,
Һәм дә атәшијлә јашајырам мән!

БАҒБАНЫН ГЫЗЫ

Нә хош кечир илләрин, а бағбан,
Нә көзәлдир күлләрин, а бағбан!
Мән бахырам тәр-тәзә чичәјә,
Әлим кәлмир чичәји үзмәјә...
Бир очағын көзүдүр гызылкүл!
Санки күнүн өзүдүр гызылкүл!
Сәһәр-сәһәр кәзирәм бағчаны,
Бу бағчаја, дејирәм, тај һаны?!
Башдан-баша бу торпаг әтирди,
Үрәјимә дујғулар кәтирди.
Ары гонуб чичәјә сөз дејир,
Занбаг, нәркиз: «кәл мәни үз» дејир...
Бу бағчада, а бағбан, гызын вар,
Елә гыз ки, күл кими нур сачар.
Һәм ағыллы, һәм чидди, һәм гәшәнк,
Чичәкләрин ичиндә бир чичәк...

Нәркиз кими тәмиздир үрәји,
Дујғу долу дәниздир үрәји.
Будур ешгим, истәјим, мурадым,
Кечсин даим онунла һәјатым!
Күлдән күлә арытәк кечмәрәм,
Инан, бағбан, башга гыз сечмәрәм.
Вурулмушам гызына үрәкдән,
Һалаллыг вер, кәл она үрәкдән!

МӘН ДӘ УНУДУРАМ

Габаг гоншумузда бир артист варды,
Бә'зән күчәдә дә артист оларды.
Ојнарды әлијлә, гашы, көзүјлә,
Кәзиб данышарды өзү-өзүјлә.
О заман ушагдым, мән нә биләрдим,
Онун бу һалына бахыб күләрдим.
Илләр кәлиб кечди, билмирәм нәдән,
Мән дә унудурам өзүмү бә'зән...
Каһ бағда, саһилдә, каһ да күчәдә
Ше'рләр дејирәм јол кедә-кедә.
Бә'зән елә олур бәркдән динирәм,
Каһ гәзәбләнирәм, каһ севинирәм.
Бир дәфә күләрәк балача оғлан,
Мәнә баха-баха кечди јанымдан.

МӘҺӘББӘТИМ СИРР ДЕЈИЛ

Еј севкилим, буну бил,
Мәһәббәтим сирр дејил!
Онун һәјәчаны вар,
Алову вар, ганы вар.
Вар туфаны, далғасы,
Күләји, гасырғасы...
Неј кими һәзин сәси,
Чошмасы, күкрәмәси...
Бәнзәјир шимшәкләрә,
Нур јајыр үрәкләрә
Күллү дағ дөшү кими,
Көрпә күлүшү кими.
Онда дәрә сүкуту,
Көврәлән дағ булуду...
Чичәкләрин нәфәси,
Булагларын нәғмәси...
Онда вар нар будағы,
Дујғулу көјгуршағы...
Шимшәји кизләт көрүм,
Күләји кизләт көрүм...
Кизләт көрүм далғаны,
Туфаны, гасырғаны...
Булуду кизләт көрүм,
Сүкуту кизләт көрүм,
Үрәјимдә јаранан
Јагуту кизләт көрүм...
Еј севкилим, инди бил,
Мәһәббәтим сирр дејил!

ЕЛЭ ЈАШАЈАГ КИ...

Елэ јашајаг ки, чэтин заманда,
Боранда, туфанда, чэндэ, думанда,
Баһарлы, хош күндэ утанмајаг биз.

Дүшсэк эсарэтэ, ачы, сэрт күнэ,
Алнычыг олаг, үзүаг олаг,
Кетсэк гүрбэт јерэ, кетсэк сүркүнэ,
Неч вахт эјилмэјек, гаја, даг олаг,
Елэ јашајаг ки, халгын өнүндэ
Сонра мүгэссиртэк дајанмајаг биз!..

Бир мэслэк јолунда кечэк мин оддан,
Түкү түкдэн сечэк, оту да отдан.
Күлэшдэн алышан ода јанмајаг,
Гэфлэт јухусунда хумарланмајаг!
Дэрјалар чағласын саф ганымызда,
Елэ јашајаг ки, сон анымызда
Гэфлэт јухусундан ојанмајаг биз!

Нэ гэм элдэн кетсэ, дөвлэт-варымыз,
Јенэ мэрд јашајаг, јенэ мэрд олаг.
Пис күндэ олса да нөгсанларымыз,
Бары чэтин күндэ нөгсансыз галаг!

МАҢНЫДАН КЭЛЭН СЭС

Мэн олмасам,
Элинэ көтүрмэ күлдэстэ,
Кэлмэ гэбрим үстэ..
Кејинмэ гара,

Бах пэнчэрэдэн
Гушбашы јаған гара...
Бах, мәни јада сал,
Бу ани вүсал
Мэнэ бэсдир, бэс.
Гур магнитафону,
Чалдыр ону...
Динлэ севдијим маһныны...
Гэлбиндэ севки, һэвэс,
Гулаг ас, пычылда:
—Тофигим һаны?!
Маһныдан кэлэр бир сэс:
—Бурдадыр бурда...

ТИББ БАЧЫСЫНА

Көтүр дэрманлары көзэл гыз, көтүр,
Онларын неч бири сағалтмаз мәни.
Мәни чичэк долу дүнјаја өтүр.
Һәјата чағырыр чөлдэ јаз мәни,
Күл-чичэк, күн-ишыг алдатмаз мәни.
Сән дә јаз кимисән... өз дэрманымы
Гајғы, севки долу көзүндэ тапдым.
Дујдун бирчэ анда һәјэчанымы.
Сакитлији ширин сөзүндэ тапдым.
Халатын кими ағ, зэриф эллэрин
Вердијин дэрмандан шэфалыдыр, бил.
Бојнуна төкдүјүн гара теллэрин,
Мин дүрлү булагдан сэфалыдыр бил.
Даим башым үстэ кэзсэн, долансан
Үрәјим нэ јанар, нэ хиффэт ејләр!

Севкијлә демирәм, гајгыјла јансан,
Мәнә сағалмаға кифајәт ејләр.
Гәлбимә јол тапдын чаван јашынла,
Санырам, тәзәдән кам алмышам мән.
Сәнин шәфәг долу бир бахышынла
Хәбарин јохдур ки, сағалмышам мән!

АХТАРДЫМ АНЧАГ...

Мән гарыш-гарыш кәздим вәтәни,
Ахтардым сәни, арадым сәни,
Лакин һеч јердә тапа билмәдим.

Кизләдиб дедим бәлкә лаләләр,
Апарыб сәни кур шәлаләләр,
Ахтардым јенә тапа билмәдим.

Илдырым кими үфүгдә чахдым,
Бәлкә мин гызын көзүнә бахдым,
Лакин јенә дә тапа билмәдим.

Хетдим чәмәнә, даға, мешәјә,
Нәгмәләр гошдум тәр бәнөвшәјә,
Сәни бир даһа мән ахтармадым.

Күлдү үзүмә, күлдү бағча-бағ,
Ахтардым лалә, гәрәнфил, занбағ,
Тәк сәни анчаг мән ахтармадым.

Еј мәним севким, еј шәфәгли дан,
Јандырды мәни аловун, көзүн.
Мән сәни тапдым һеч ахтармадан,
Кәлдин гәлбимә, кәлдин сән өзүн!

МЕҢРИБАН СӨЗ

Дәниз үстә парылдајан шәфәг кими
Үрәкләрә нур кәтирәр меһрибан сөз,
Синәсинә чичәк дүзән торпаг кими,
Үрәкләрдә күл битирәр меһрибан сөз!
Меһрибан сөз — гызылдандыр,
Субһ чагыдыр, гызыл дандыр!
Исан өмрү узадандыр,
Санки лә'лдир,
Чох көзәлдир
Исанлары хош диндирән,
Үрәкләри севиндирән
Меһрибан сөз!

БИР ГЫЗ СЕВДИМ...

Бир гыз севдим, гәлбим мәним
Ишыг долу баһар олду,
Күнләр өтдү, севким она
Каһ кизли, каһ ашкар олду.

О гыздан нә инсаф-мүрвәт,
Нә мәрһәмәт истәдим мән.
Дујгу долу, илһам долу
Бир мәһәббәт истәдим мән.

Бахдым она... Догрудан да
Көзәлликдә јеканәдир.
Дујдум о гыз мәни дујмур,
Үрәјимә биканәдир.

Ону севдим, јаман севдим,
Нејлэјим ки, севилмэдим,
Фэгэг неч вахт јалвармадым,
Фэгэг неч вахт эјилмэдим.

Јүксэкликдэн, инсанлыгдан
Көзэлликдэн доғур севки,
Гој јашасын, гој вар олсун
Уча севки, мәғрур севки!

Јаған гара инанмышам,
Е'тибара инанмышам,
Инсанлара инанмышам,
Алдатмаз шэр, кэлэк мәни!

Көзүмдэ јох шан-шөһрэтим,
Сэадэтдир мөһэббэтим,
Дэјанэтим, сэдагэтим,
Јашатды бу үрэк мәни!

МӘҲӘББӘТИМ, СЭДАГЭТИМ

Дағ-гајаны јыхса белә
Апармады күлэк мәни,
Башым үстә чахса белә
Јандырмады шимшэк мәни.

Неч кәс мөндән инчимэди,
Үрәјимдән нур итмэди,
Гәрибэдир, инчитмэди
Һэтта чәрхи-фәлэк мәни!

Үрэк бағлы үрәкләрә,
Улдузлара, чичәкләрә,
Булудлара, јүксәкләрә
Галдырды саз, түтәк мәни.

Бәсдир мәнә од-очағым,
Һәјатдан јох умачағым,
Кери дөнәр кәнчлик чағым,
Титрәтсә бир чичәк мәни!

ДАНИМАРКА ШЕ'РЛЭРИ

НЭСРЭТ

Нэсрэтлэ долдугча, үрәжим, көзүм,
Бир' анда дөнүрәм јада, гәрибә.
Таныја билмирәм өзүмү өзүм,
Гәрибә олурам валлаһ, гәрибә!
Кәзирәм ушагтәк-бојнубүкүлү,
Даһа гәриблијә дөзә билмирәм.
Ади бир чичәји, ади бир күлү
Әјилиб торпагдан үзә билмирәм.
Нэсрәтим чеврилир чәнә, думана,
Көлкәтәк ардымча кәлиб сүрүнүр.
Кәзсәм дә, бахсам да бурда һәр јана,
Көзүмүн өнүндә вәтән көрүнүр.

ЈОХІ ЈОХІ ЈОХІ

Узаг, јад, гәриб өлкә...
Мән од тутуб јанырам.
Хәстәјәм... дәрман ичиб
Тәнһа мейманханада
Јеримә узанырам.
Фәгәт јата билмирәм,
Күчләнир агрыларым.
Ешидирәм дөјүлүр
Астача сағ диварым.
Көрәсән, орда ким вар?!
Бир аз кечир... дөјүлүр
Инди исә сол дивар.
Бу нәдир, нә сиррдир,
Инди гапым дөјүлүр.
Јарымчылпаг бир гадын
Пәнчәрәнин өнүндә
Гәһгәһә чәкиб күлүр.
Бир сәс кәлир бу заман
Диварлар архасындан:
«Бу өлкәдә галмаға
Кәл, разы ол, разы ол,
Сәнин үчүн ачылар
Бурда ишыглы бир јол!
Сәсләндикчә сол дивар,
Сәсләндикчә сағ дивар,
Елә билирәм орда,
Ја әждаһа, ја див вар.
«Кәл, разы ол, разы ол,
Ачарыг ишыглы јол...»
Чохалыр һәрарәтим,
Азалыр күч-гүввәтим,

Фэгэт женә галхырам,
Диварлара бахырам
Мән бүтүн нәфәсимлә,
Отаг долу сәсимлә
Гышгырырам: Јох, јох, јох!
Нәр «јох» сөзүм онлара
Атылан ох олур, ох!
Күллә кими сусдуруп
Онлары «јох» кәлмәси,
Көлә даш дүшән кими
Батыр бирјоллуг сәси.
Даһа дивар дөјүлмүр,
Даһа гапы дөјүлмүр.
Гадын да пәнчәрәдә
Гәһгәһә чәкиб күлмүр...
Мән раһатча јенидән
Узанырам јеримә,
Бу вахт вәтән торпағы
Көрүнүр көзләримә!
Уча дағ, дәниз, чинар,
Нимчә долу сәмәни,
Анам лајлај охујур,
Јуху апарыр мәни!

ДОҒМА ЕВ

Данимарка... өзкә дијар...
бурда доғма, бурда әзиз
бир ев вар.
Ушаглыгдан севә-севә,
гонаг кими кәлмишәм мән бу евә.

Көзәл евин шән саһиби,
гаршылајыб мәни јахын дост кими...
Таныјырам дәрһал ону,
бу торпағын садә, бөјүк оғлуну...
О, сәһрли, сөзлү, сиррли,
һәм нәш'әли, һәм дә гәмли,
фикирли...
— Бујур—дејир, күлүмсәјир,
отаглары мәнә бир-бир кәстәрир.
Башдан-баша ев нағылдыр,
тәк нағыл јох, мирваридир,
гызылдыр!
Ев саһиби сүфрә ачыр,
елә нағыл, елә нағыл данышыр.
Гәлбим јаныр, көзүм јаныр,
хәјалымда нәләр, нәләр чанланыр.
Бу мүгәддәс бир севкидир,
чүнки бу ев һамымызын евидир.
Ајрылырам ондан, нә гәм,
кәлиб ону өз евимдә көрүрәм.
Көрүрәм ки, көзүндә нур,
оғлум, гызым Андерсени охујур!

БӨЈҮК БИР СӘНӘТДИР...

*Орган шәклиндә тикилмиш
Грјундвиг килсәсинә бахаркән.*

Доланыб кәздикчә
сакит бир гыш сәһәриндә,
Бир килсә көрүрәм
Копенһакен шәһәриндә.

Елэ дүз гојулуб
 диварларын һәр кәрпичи,
Көзәлдән көзәлдир
 бу килсәнин чөлү, ичи...
Һејрәтлә бахдыгча
 кәрәк дејим мән дүзүнү,
Бөјүк бир сәнәтдир
 кәрпичләрин бу дүзүмү...
О, көзәкөрүнмәз
 бир инсанын шөһрәтидир,
Хөрдүјүм килсә јох,
 нәһәнк чалгы аләтидир!
Таваһ да, сүтун да
 јарашыглы, әзәмәтли,
Һәм инчә, һәм зәриф,
 һәм мөһтәшәм, һәм гүдрәтли...
Һејрәтлә бахырам
 «Мө'чүзәдир» дејә-дејә
Ади бир кәрпичдән
 јаранмыш бу көзәллијә.
Бахырам дөрд јана...
 нә нахыш, нә бәзәк вардыр,
Дујурам һардаса
 дөјүнән бир үрәк вардыр...
Бурда һәм сәнәткар,
 һәм дә сәнәт көрүрәм мән,
Сәнәтдә сөһрли,
 бөјүк гүдрәт көрүрәм мән!

СУ ПӘРИСИНӘ

Үзүндә, көзүндә һәја пәрдәси,
Кимдән утанырсан, ај су пәриси?!
Даш олуб галмысан гәлбиндә мөһнәт,
Сулар кәнарында сулара һәсрәт.
Боғма синәндәки гәзәби, һирси,
Кәл, атыл сулара, еј су пәриси.
Әбәди тәрк елә о сал гајаны,
Ганад ач, долаш, кәз бүтүн дүнјаны!

ГӘРИБӘ КИЛСӘ

Ишдир әкәр, бу јерә ким кәлсә,
Көрәр бурда гәрибә бир килсә.
Бу килсәдә гәрибә нә вардыр?!
Һәр јан, һәр јан мәзардыр, мәзардыр!
Көрүрәм ки, мәзарын јох сајы,
Бир отагда ағ, мәрмәр чарпајы...
Чарпајыда узаныб бир көзәл,
О, чанлымы?! Јох, мәрмәр бир һејкәл!
Бу һејкәлләр бир дејил, үч дејил,
Мәзарлара бәзәкдир елә бил!
Бирдән-бирә көзләрим гаралыр,
Һавам чатмыр, нәфәсим даралыр!
Мәзарлар да елә бил дил ачыр,
Пычылдајыр, кәдәрлә данышыр,
—Еј, кәл бизә һејкәл јох, сәма вер,
Күнәш, ај вер, улдуз вер, һава вер...
Динләјирәм, билирәм, дүз дејир,
Өлүләр дә азадлыг истәјир.

Бу килсэдэн чыхырам хаваја,
Көз долусу бахырам хаваја.
Нэ көзэлдир үфүглэр, булудлар,
Нэ јахшы ки, дүнјада сәма вар!

АХТАРЫРАМ ҺАМЛЕТИ

Кәздикчә сәһәр-ахшам,
Һамлетин вәтәниндә Һамлети ахтарырам.
Сифәтдән она бәнзәр
 инсанлар көрүрәм мән,
Гоча чилдинә кирән
 чаванлар көрүрәм мән,
Чаванлар көрүрәм ки,
 евдә, күчәдә сәрбәст,
 Јары хумар, јары мәст.
Бир аз бәнзәјир чинә,
Дүнја кәлмир вечинә.
Күчәләрдә гачырлар,
Мин бир ојун ачырлар.
Кизләтмәдән һејрәти,
Һамлетин вәтәниндә ахтарырам Һамлети!
 О ки, кәзир дүнјаны,
 Бәс өз јурдунда һаны?!
Һаны о бөјүк инсан: бир аз сәһрли, сирли,
Гајғылы, тәфәккүрлү, дүшүнчәли, фикирли...
Кәзирәм башдан-баша,
Фәгәт бурда Һамлети тапмаг чәтиндир, чәтин,
Инди өз вәтәниндә
Өзү јохдур, ады вар, көлкәси вар Һамлетин.

ИШЫГЛАРДА ГАРАНЛЫГ

Копенһакен... Кәзирәм
Нечә-нечә күчәни,
Һәр јан ишыг ичиндә,
Көрмәјирәм кечәни.
Бу ишыглар чүрбәчүр:
Гырмызы, көј, ағ, сары,
Ишыгдыр бу шәһәрин
Бүтүн дашы-дивары.
Көјдә, јердә рәгс едир
Бу рәнкбәрәнк ишыглар,
Бөјүк көлдә әкс едир
Чичәк-чичәк ишыглар!
Бахырам... бу вахт мәнә
Елә кәлир бир анлыг,
Бу ишыглар ичиндә
Гаранлыг вар, гаранлыг...
Түл пәрдәли пәнчәрә,
Көј рәнклә јазылыб: «Бар»
Гәрибә сәсләр кәлир,
Кимсә бағырыр бар-бар...
Көј ишығын ичиндә
Көлкәләрдир сүрүнән...
Даһа һеч нә көрүнмүр,
Гаранлыгдыр көрүнән...
Алаторан бир далан,
Ишыг кими бир көзәл...
Адамлар көрән кими
Дәрһал әл еләјир, әл...
Кәзиб о јан, бу јана
О, кими ки, көзләјир,
Нурлу тәбәссүмүјлә

Гаранлыга сәсләјир...
 Јарыхумар бир гадын
 Мин чүр севда башында,
 Күлүр нәш'ә ичиндә
 Гапгара бир машында...
 Елә сүрүр машыны
 Шимшәк кими кедир о,
 Гапгара бир хал кими
 Ишыгларда итир о.
 Јол кечир гоча гадын,
 Елә учур о машын...
 Учур, дәјир... о гадын
 Јерә сәрилик тир-тап...
 Һүнәрин варса, бујур,
 Инди буна элач тап...
 Көзүмдә бир анлыга
 Бүтүн, бүтүн ишыглар
 Чеврилир гаранлыга.
 Тутур һәјәчан сәси
 Далға-далға һәр јаны,
 Мәркәзи бир күчәдә
 Јаныр мебел дүканы.
 Јаныр гара пиано,
 Ширмајы дилләр јаныр,
 О дилләрә һәсрәтли
 Ағаппаг элләр јаныр.
 Түстү галхыр, нә галхыр,
 Бурум-бурум бурулур.
 Ишыглары кизләдиб
 Гапгара булуд олур...
 Копенһакен... Кәзирәм
 Нечә-нечә күчәни.
 Һәр јан ишыг ичиндә,
 Дујмајырам кечәни.

Бахырам... Бу вахт мәнә
 Елә кәлир бир анлыг,
 Бу ишыглар ичиндә
 Гаранлыг вар, гаранлыг!

ҲАҢЫ, ҲАҢЫ?

Дөрд әсрдир, дөрд әср,
 Бир чајын саһилиндә дурур бәјүк бир гәср...
 Бу гәсрдә нәдәр вар,
 Мө'чүзәли, сәһрли
 ләвһәләр, сәһнәләр вар.
 Һәр әсрдән бир чичәк,
 Һәр әсрдән нечә рәнк
 бу гәсрә гонуб галыб,
 Бир заман јашајанлар
 гәсрдә донуб галыб.
 Өтүб кечән ај галыб, фәсил галыб, ил галыб,
 Нә гәдәр бәзәк, нахыш, нә гәдәр шәкил галыб.
 Мәрмәр бир әл тутубдур чох нәһәнк чилчырагдан,
 Бу чилчыраг салланыр мејдан кими отагдан..
 Шәкилдир бу отағын дивары, таваны да,
 Шәкил олуб галыбдыр
 Бу гәсрин адамлары, гочасы, чаваны да...
 Һәјкәл көрүрәм, һәјкәл,
 Бири бириндән уча, бири бириндән көзәл..
 Дүшүнүрәм: ким олуб
 Һәјкәлләри јарадан, шәкилләри јарадан?!
 Нијә јохдур гәсрдә, һаны, һаны о инсан?!
 Ким јарадыб нахышлы, бәзәкли таваны бәс,
 О сәнәткар һаны бәс?!

Нахышлары ким вуруб,
нәһәнк гәсри ким гуруб?!
Мән онлары көрүрәм,
Өзләри көрүнмәјән инсанлары көрүрәм.
Дөрд әсрдир, дөрд әср,
Онларын гүдрәтијлә дурур бөјүк бир гәср!

ЈАД ЈЕРДӘ ТАНЫШ ЛӨВЬӘЛӘР

Кедир автобус,
Јоллар узун, јоллар сонсуз...
Кетдијимиз јер
Бизим Абшерон кими
бөјүк бир јарымада...
Олурам јарымадам...
Һәм бурда, һәм вәтәндә,
Гәрибә дүјүлар
*ојаныр мәнә...
Кедир автобус...
Бирдән чөлләр, јоллар
архасындан чыхыр дәниз,
Нечә севинирәм, билсәниз...
Санырам, Хәзәрди!
Узагдан Хәзәри
көрә билмәк һүнәрди!
Кедир автобус...
бирдән бөјүк бир гала,
Гышгырырам аз гала:
Бу ки, Мәрдәкан галасыдыр!
Кедир автобус...
дејәсән кери гајыдыр.

Бирдән гајалы саһил...
О гајалар санки
Бузовна гајаларыдыр!
Һава гаралыр,
Јаныр узагда
Көј, гырмызы, сары,
Копенһакен ишыглары.
Кәдәр ичиндә һәр јери
сејр, едирәм мән,
Санырам, Мәрдәкандан
Бакыја кедирәм мән!

ВӘТӘНӘ ДӨНӘНДӘ...

Елә ки, ајрылдым јад бир өлкәдән,
Чыхдым булуд кими гаты көлкәдән.
Сон гојуб ајрылыг саатларына,
Миндим севинчимин ганадларына.
Охшатдым өзүмү учан дурнаја,
Чошан бир күләјә, бир фыртынаја.
Тәјјарә учурду, јохса ки өзүм,
Елә пәнчәрәдә галмышды көзүм.
Һичрандан, һәсрәтдән мән елә дојдум,
Вәтәнә севкимин дәринлијини,
Вәтәнин һәр шејдән ширинлијини
Бир даһа анладым, бир даһа дүјдум.
Севинчдән булуда, јелкәнә дөндүм,
Јазда чичәк ачмыш чәмәнә дөндүм.
Фикримлә елә бир сүр'әт јаратдым,
Тәјјарәдән габаг вәтәнә чатдым!

Стокһолм—Москва, декабр, 1970.

П О Е М А Л А Р

ЭЛВИДА, ДАГЛАР

1

Динлэжиб бир чаван сөз-сөһбәтими,
Дүздү вәрәгләрә һекајәтими:
Дағлар гојнундакы кәнддә доғулдум,
Атадан, анадан мән јетим олдум.
Әввәл јункүл қәлди бу гәмим мәнә,
Бахды каһ гардашым, каһ әмим мәнә.
Нә һәссас олармыш ушаг үрәји,
Елә ки, бөјүдүм, дудум һәр, шеји.
Ачы олмаса да бүтүн күнләрим,
Мәнә агыр кәлди гәмим, кәдәрим.
Һамы мәнә әзиз, меһрибан иди,
Әмим чох севимли бир инсан иди.

Дәринди оиларыи сәмимијјәги,
Анчаг ки, нә даным бир һәгигәти.
Аталы-аналы ушаг көрәндә,
Атамы-анамы истәрдим мән дә!
Өзүм дә билмәдән кәдәрләнәрдим.
Арабир дөзмәјиб гәһәрләнәрдим.
Кичик үрәјими һәсрәт алаңда,
Өз доғма анамы јада салаңда
Өпәрдим күлләри, гәрәңфилләри,
Варды бу күлләрдә анамын әтри!
Булулар учарды, көздән итәрди,
Ачы һәсрәтими алыб кәдәрди.
Бә'зән дарыхаңда, тәһна галаңда,
Өз доғма атамы јада салаңда
Јүјүрәрдим уча дағлара тәрәф;
Мешәләрә тәрәф, бағлара тәрәф..
Атамы ахтарар, кәзәр, арадым,
Сөјүдләр јанында кәлиб дурардым.
Бу салхым сөјүдләр «оғлум» дејәрди,
Мәнә ата кими күлүмсәјәрди.
Атасыз-анасыз бөјүдүм анчаг,
Атам-анам олду бу јер, бу торпаг.
Бағлыјам кәндимиз Сарыбаша мән,
Вурғунам бурдакы даға-даша мән.
Сәһәр дә, ахшам да јуду чај кими
Думан үз-көзүмү, шеһ ајағымы.
Узагда көрүрәм, инди ај кими
Бурда кечирдијим ушаглығымы.
Кечди ушаглығым јамачлар үстдә,
Мешәләр ичиндә, ағачлар үстдә.
Кәлди ушаг сәсим кәнд бағларындан,
Севдијим о синиф отағларындан.
Кетди ушаглығым, дағларда галды,
Һәмин о илләрдән әкс-сәда талды!

Ону күлөк эсиб желлэр апарды,
Баһарда чаглажан селлэр апарды.
Кечэн ушаглыгым нурлу фәсилдир,
Мәним кәнчлијимдән ајры дејилдир.

Бу күн гајыдырам өтән күнләрә,
Чаняаныр көзүмдә кичик мәнзәрә:
Дағда бир чәмәнлик... көрпәдир отлар,
Санки дәниз үстдә ләпәдир отлар.
Онлар елә инчә, елә зәриф ки,
Үстүнә ајаг да гоја билмирәм.
Чичәкләр елә хош, елә ләтиф ки,
Бахыб көзәлликдән доја билмирәм.
Отларын үстүјлә јүјүрүр бир гыз,
«Еһ, чата билмәзсән» дејир арамсыз.
Мән ону говурам, тута билмирәм,
Санки гарангушдур, чата билмирәм.
О, бә'зән дајаныб мәни көзләјир,
Шылтаг бир әдајла башыны әјир.
Сонра да дилини чыхарыб гачыр,
Көр мәним башыма нә ојун ачыр.
Сүзүб чејран кими кирир бир баға,
Мәнә ачыг вериб кечир отаға.
Отуруб кәдәрлә бир дағ јалында,
Ону көзләјирәм чәпәр далында.
Нәғмәләр охујур гушлар чәпәрдә,
Чәкиб сармашыглар ејвана пәрдә.
«Кәл, мәни дәр!» дејир санки күл-чичәк,
Бирдән чыхыр о гыз чијниндә сәһәнк.
Һәр шеји унудуб јол алыр даға,
Нәғмәләр охујуб кедир булаға.
Мән исә архадан изләјиб ону,

Торхудуб кәсирәм бирдән јолуну.
Дик атылыб гачмаг истәјир јенә,
Јумруглар вурурам биләкләринә.
—Мәни бурах—дејир,—сән чанын, Заур,
Инчитмә, кәл бурах, голум бурулур...
—Мәни чин атына миндирдин бајаг.
—Даһа еләмәрәм, ди јахшы, бурах...
О күсүр, ган тутур јанагларыны,
Тәзәблә кәмирир додагларыны.
Чыхыб кедир даһа диндирмир мәни,
Кечир шимшәк кими өмүр јелкәни.
Дурна сәфи кими дағылыр хәјал,
Итир көзләримдән о күнләр дәрһал.
Јенә мән дурмушам о дағ јалында,
Отларын ичиндә, чәпәр далында.
Нәғмәләр охујур гушлар чәпәрдә,
Чәкиб сармашыглар ејвана пәрдә.
Нечә ил кечибдир инди бу күндән,
Чәкирәм о гызын һәсрәтини мән,
Бир илдир ки, кәнддә көрмүрәм ону,
Ачды али мәктәб гыза гојуну.
Јенә дарвазадан чыхсајды әкәр,
Инди ону тутуб дөјәрдимми неч!
Ганрылыб бир анлыг бахсајды әкәр,
Күлдән ағыр бир сөз дөјәрдимми неч!
Силәрдим үзүнү чевириб бәри,
Һәммин көз јашындан галмыш изләри...
Ону дүшүнүрәм, ону анырам,
Мән ондан хәбәрсиз ода јанырам.
Кечди ушаглыгым бир јуху кими
Билмәдим, јухунун сәһәри олур.
Билмәдим ушаглыг дәчәллијинин
Сонралар ән ачы кәдәри олур.

Айдакүл чағрылыр о гызын ады,
 Бу ад онун үчүн ујдурулмады.
 Гој шәһәр гызлары демәсин ки, мән,
 Куја ад сечмишәм она өзүмдән.

Јох, јох, көрпәликдән верилмиш она,
 Бу ад чох јарашыр дағ гызларына.
 Бир дәфә чадырда гоча Искәндәр,
 Мәнә күлә-күлә верди бир хәбәр.

—Ај оғул, Айдакүл гајыдыб кәндә,
 Сәни дә сорушду јери дүшәндә...
 Аһ, нечә дөјүндү мәним үрәјим...
 —Нә сөјләди, баба?!

—Оғул, нә дејим?!

Хәбәр алды сәнин әһвалыны о,
 Күлүб јырғалады саггалыны о.
 Мәнсә ганад ачыб дөндүм бир гуша,
 Бахмадан горхулу ениш-јохуша
 Дәрәләрдән чыхдым, дағлардан ендим,
 Көрүндү узагдан Сарыбаш кәндим.
 Мән кәлиб дајандым о дағ јалында,
 Отларын ичиндә, чәпәр далында.
 Бу вахт һаваланды бир маһны сәси,
 Билдим, Айдакүлдүр, онун сәсидир.
 Сандым ки, о гызын үрәк нәғмәси
 Бу кизли ешгимин тәрәнәсидир.
 Мән дә гуш сәсијлә чағырдым ону,
 Нәдәнсә кәсилди нәғмә бу анда.
 Узадыб ирәли ачыг голуну,
 Айдакүл дөрд јана бахды ејванда.
 Сонра да јүјүрдү о мәнә сары,
 Дикилди үзүмә шән бахышлары.

—Хош көрдүк, һәким гыз, салам, нечәсэн?!
 Ешитдим кәлмисән дүнән кечә сән?!—

—Еләдир. Еј гочаг, үзүмә бах бир,
 Мәни дөјмәк илә аран нечәдир?!

О, күлдү, севинчлә бахды үзүмә,
 Нә көзәл көрүндү мәним көзүмә.
 Дүшүндүм, бахдыгча бу көзәллијә,
 Буну ушаглыгда көрмәдим нијә?!

—Чохму галачагсан?

—Чәми ики ај.

Нә дејим, бәлкә чох, бәлкә бүтүн јај.
 Анчаг дөјмәк үчүн сәнә вахт чатар.

—Айдакүл, бу сөзүн нә мәнәсы вар?!
 —Јохса унутмусан?!

—Нә данышырсан,

Ушаглыг күнүнү унудар инсан?!
 Мәнә институтдан сән даныш бары,
 Де, нечә вермисән имтаһанлары?!

—Нијә... пис олмады... Имтаһан, Заур,
 Горхулу, фәрәһли, севинчли олур.
 Јәгин охумаға кедәрсән бу ил.

—Еһ, мәнә охумаг һеч нәсиб дејил.
 —Руһдан дүшмә, Заур, јахшы һазырлаш,
 Кәлән ил јола дүш Бакыја бирбаш.

Нечә дә дәјишиб бирчә илдә гыз,
 Ушаглыгдан галыб күлүшү јалныз.
 Бу гәтијјәт, инам, бу ағыллы сөз,
 Сөнмүш арзум үстдә јандырды бир көз...

Онун көзәллији... буна сөз олмаз,
 Дүзү, бу гыз кими көзәл гыз олмаз.
 Бизим бу јерләрин чәкиб сујуну,
 Бу уча дағлардан алыб бојуну.

Кэндин лалэлэри, чијэлэклэри,
Онун јанагына вериб рэнклэри.
Дүшүндүм бахдыгча бу көзэллјя,
Буну ушаглыгда көрмөдим нијя?!

4

Сүрүнү һајлајыб гаршы дәрэдән,
Чомагы һәрләјиб гыј чәкирәм мән.
Гојунлар баш-баша галхыр јухары,
Галхыр башы гарлы бир даға сары.
Ајағым алтында чичәкләр, отлар,
Башымын үстүндә јелкән булудлар.
Отларын ичиндән чичәк дәрирәм,
Ачыб јапынчымы јерә сәрирәм.
Бајаты дејирәм бурда үрәкдән.
Чәләнк дә һөрүрәм күлдән, чичәкдәнн.
Бирдән габағымдан думан сүрүндү.
Көзүмә узагдан о гыз көрүндү.
Сонраса јох олду, чыхмады чәндән,
Јох, јох, көрдүм кәлир думан ичиндән.
Гопду ушаг кими гызын шән сәси,
Дәјди нәфәсимә исти нәфәси.
—Јәгин көзләмирдин?!

—Чыхмысан даға?!

—Искәндәр бабајла кәлдим јајлаға.
—Хошуна кәлирми, јахшы, бу јерләр.
О, ајаг үстүндә бахды бир гәдәр.

Гучаглајыб өпүр бир-бирини дағ,
Һәр јалда, јамачда гајнајыр булаг,
Горхудур адамы учурум, ојмаг,
Гыз бахыр бу јерә бир ушаг кими.

Булуд өтүб кечир мәни тут дејя,
Истәјирсән чевир бир јелләнчәјя.
Думанлар ичиндән нур сачыб көјя
Күнәш дә көрүнүр бир гонаг кими.

Думанда узаглар көрүнмәз олур,
Чај ахыр дәрәдә, дағда сәс олур.
Синәдә икинчи бир нәфәс олур,
Үрәк дә учалыр уча дағ кими!

—Дүнән сәдр сәни тә'рифләјирди,
Чох гочаг чобандыр, мәрддир—дејирди.
—Јох, јох, бу тә'рифдән һәлә узағам,
Мән јалныз дөјмәкдә јаман гочағам!
—Аһа, сәнин үчүн һеч дејил чәтин,
Билирәм, дөјмәкдир көһнә сәнәтин.
Анчаг бил ки, сәндән горхмурам даһа,
Инди бах, тәрсинә олар бирдән һа...
Гыз күлдән, чичәкдән бағлајыр дәстә,
Әјләшир сонра да отларын үстә.
Күнәш парылдадыр мирвари кими
Ән уча дағларын ағ чәләнкини,
Күлдән күлә учан бир ары кими
Дәјишир. үфүгләр тез-тез рәнкини.
Күнәшин өнүндә дајаныр булуд,
Көрүн, нечә рәнкә бојаныр булуд.
О рәнкләр күнәшин севкисидирми?
Дағлар тәбиәтин сәркисидирми?!
Һәр гаја, һәр тәпә, һәр јамач, одур,
Һәлә чәкилмәмиш чанлы таблодур.
Истәјир дөрд көзлә бахсын Ајдакүл,
Аз галыр булудла ахсын Ајдакүл.
Күл-чичәк нә көзәл әтир гохујур,
Гыз сакит бир сәслә ше'р охујур.

Сонра сусуб күлүр, һәвәслә бирдән,
Мисралар дејирәм башга ше'рдән.
Көрүнүр о гызын үзүндә һејрәт,
Һәјатдан, сәнәтдән гызышыр сөһбәт!
— Индики чобанлар биликли олур,
Нә чох охумусан, ај сәни, Заур!—
Дүшүнүрәм бахыб бу көзәллијә
Керәсэн о мәни дүјмәјыр нијә?!
Илк кәнчлик чағында үрәјә дүшән
Таралмаз, силинмәз, мөһкәм из олур,
Билирәм, чох заман севилдијиндән
Елә бил бу гызлар хәбәрсиз олур.
О кедир, узагда итир хал кими,
Итир көзләримдән бир хәјал кими.

5

Ајдакүл дагда галыр,
Бизим јајлагда галыр.
Нәғмә дејиб јавашдан
Јатыр улдузларла бир...
Сәһәр дурур о башдан
Сағычы гызларла бир...
Көмәк едир онлара,
Чәкинмәјир һеч нәдән,
Әл едиб чобанлара
Јола салыр бинәдән.
Бә'зән тәпә белиндә,
Кәзир китаб әлиндә.
Бир дәфә күн сөнәндә,
Дағдан кери дөнәндә
Сүрүнү јағыш алды,
Бирдән гаһ да гаралды.
Бу нәдир, енир дағы

Сүрү башыашағы.
Үфүгдә шимшәк чахыр,
Ашағыда сел ахыр...
Гыј чәкирәм фырладыб
Мән зоғал чомағыны,
Алабашла кәсирәм
Сүрүнүн габағыны.
Доланыр әтрафымда
Сәдагәтли көпәјим.
Одур, чәтиндә, дарда
Мәним архам, көмәјим.
— Еј Алабаш, јухары...
Сүрү дағ әтәјилә
Кедир бинәјә сары.
Јағыш төкүр јенә дә,
Сүрү кедир, елә бил
Узаглашыр бинә дә.
Дағлар гаранлыг олур,
Ишыг сәпир илдырым.
Бу да бир анлыг олур...
Елә һәфтә тапылмаз
Дагда шимшәк чахмасын,
Јағыш, долу јағмасын...
Бирдән јыхылырам мән
Даша дәјир дирсәјим.
Јүјүрүр һарајыма
Мәним архам, көмәјим.
Гоча Искәндәр баба
Әлиндә түфәнк кәлир.
«Баба!» дејиб јағышда
Бир гыз сәси јүксәлир.
Гызын әјниндә плаш
Кәлир кирпијиндә јаш.
Дағ башында од јаныр,

Һәр тәрәф ишыгланыр.
«Оғул, дарыхма!» дејә
Искәндәр чомағыла
Јол көстәрир сүрүјә.
Мән дә дүшүб ашағы
Гојмурам гојун-гузу
Јол азыб енсин дағы.
Алачыға чатанда
Кәсмәјир јағыш јенә
Санки кәлиб гыш јенә.
Мән кедирәм каһаја
Дирсәјим ган ичиндә,
Јујуб ону бағлајыр
Ајдакүл ан ичиндә,
Бизи салдын горхуја
Дејәрәк бич-бич күлүр.
Бирдән, гәмләнир, куја
Додаглары бүзүлүр.
Бу гызларын чохусу
Һәлә дә ушаг олур.
Нечә дәчәл, нечә шән,
Нечә дә шылтаг олур.
Бахырам Ајдакүлә
Үрәјимдә мәнһәббәт,
О, јахында олса да
Чәкирәм јенә һәсрәт!

6

Һәкимин јанына кетмишдим кәндә
Ишими гуртарыб кери дөнәндә,
Ешитдим шәһәрдән кәлиб бир оғлан,
Кәзир Ајдакүлү о көзәл чаван.
Үрәјим гуш кими учду јериндән,

168

Дағлар да аһ чәкди санки дәриндән.
Колхоз сәдри мәнә тапшырыб ону
Деди:—Таныјырсан сән дағ јолуну
Заур, бу гонағы апар дағлара,
Чобанлар јанына, о јајлаглара.
О, чаван күләрәк галхды ајаға,
Мән бахдым шәһәрдән кәлмиш гонаға.
Әлини узадыб сөјләди:—Гијас.
Дүшүндүм, садәдир, пис чаван олмаз.
Бир өзүмә бахдым, бир дә ки, она,
Галды үрәјимдә од јана-јана.
Өзүмү даш кими мәнһәкәм сахладым,
Гәлбән јараландым, гәлбән ағладым.
Јенә ашағыда галыр Сарыбаш,
Јол алыб кедирик булуда бирбаш.
Гијас галха билмир, тез-тез јорулур,
Синәси төвшүјүр, тәнкнәфәс олур.
Отларын үстүндә отурур бирдән,
Нәдәнсә башыны тәрпәдир һәрдән.
Көрүрәм Гијасы бәх фикир алыр,
Сорушур әсәби:—Һәлә чох галыр?!
—Бизим мәскәнимиз о гарлы дағдыр,
Дурдугумуз јердән һәлә узагдыр.
Јенә јол кедирик сәссиз-сәмирсиз,
Лал адамлар кими данышмырыг биз.
Мәнсә дүшүнүрәм, кимдир бу чаван,
Бәлкә бағламышдыр онунла пејман?!
Сусталыр бәдәним, итир тагәтим,
Гәлбими гаранлыг көлкә изләјир,
Аһ, мәним илк ешгим, илк мәнһәббәтим,
Де, сәни хәзанмы, гышмы көзләјир?!
Бирдән, шејтан дејир, кимдир бу Гијас,
Атсан бу дәрәјә тикәси галмаз.
Елә бир дәрә ки, көрүнмүр диби,

169

Гаралыр горхулу мағара кими.
Бејнимдән кечсә дә бу гара фикир,
Вичданым өзүмдән хәчаләт чәкир.
Бу вахт ири бир даш гопур јериндән,
Гијас јерә дәјир, јүјүрүб һәмән
Тез тутурам онун биләкләриндән,
О, галхыр ајаға сағ ол демәдән.
Даш енир ашағы сәс сала-сала,
Әкс-сәда верир дәрәдә, дағда.
Бахырам бошлугда сүзән гартала,
Гара нөгтә кими итир узагда.
Шалвары дизиндән чырылмыш Гијас,
Силир палтарынын тоз-торпағыны,
—Билирәм, дағларда үтү тапылмаз—
Ачыгла саллајыр гаш-габағыны.
—Дүшмүр Ајдакүлүн дилиндән дағлар,
Мәкәр бу јерләрин көзәллији вар?!
О, күлүб ришхәндлә гашыны чатды,
Бу сөз бир ох кими синәмә батды.
—Гардаш, көрмүрсәнми мәкәр бу јери,
Дөрд јанында олан көзәлликләри.
Јамачлар үстүндә көј отлара бах,
Зирвәләри өпән булудлара бах!
—Нәјимә лазымдыр бу от, бу гаја,
Бир дәфә кәлмишәм гоча дүнјаја,
Мәнә лалә кими јанагдан даныш,
Һәлә өпүлмәмиш додагдан даныш.
Һәјатда көзү кор олма, ај чобан,
Нәш'әдән, мазәдән галма, ај чобан.
О, мәни јандырды бир алов кими,
Боғдум үрәјимдә чошан һирсими.
Кедирик јенә дә сәссиз-сәмирсиз,
Лал адамлар кими данышмырыг биз.
О јанда узагда, биздән бир гәдәр

Көрүнүр дағларда сых-сых мешәләр.
Индисә енирик дәрә ашағы,
Она көстәрирәм шәффаф булағы.
Ким дејәр, ким дејәр, бу, судур ахыр,
Көзә көрүмәјән дүјгудур, ахыр!
О вурур садәчә әлини суја,
Нәдәнсә ичмәјир, истәмир куја.
Узанырам јерә, су ичим дејә,
Тутурам үзүмү дуру чешмәјә.
—Дилә кәл, дилә кәл, сән ај бузлу су,
Нәдир үрәјимин јанан дүјгусу?!
Сөндүр бу дүјгуну, сөндүр бары сән,
Кечә-күндүз јанан аловлары сән.
Чәксәм дә синәмә бүтүн булағы,
Сөндүрмәз гәлбимдә јанан бир дағы!
Јанар дағ—бу мәним мәһәббәтимдир,
Дүјдум ки, сөндүрмәк ону чәтиндир!
—Ә... чобан, дојмадын, бәсдир, дур кедәк!
Онун әдасындан ичјијир үрәк...
Нә етмәк, гонагдыр, гонаға һөрмәт
Бу дағда, обада олмушдур адәт.
Будур, бизим мәскән көрүнүр ачыг,
Дағларын дөшүндә үч-беш алачыг.
Чобанбајатыдан дејирәм јенә
Мән өз үрәјимин гәмли анында,
Гијас да башлајыр зүмзүмәсинә
О елә бир маһны охујур ки, мән
Ону ешитмишәм рәгс мејданында.
Биздән үстүмүзә кәлир Ајдакүл
Севинчдән үзүндә күл ачылыр, күл!
Фәрәһлә: хош кәлдин, Гијас дејир о,
Хошбәхт тәбәссүмлә күлүмсәјир о.
Гијас да әлини узадыб она,
Нәсә пычылдајыб кирир голуна.

Мәнсә һејкәл кими галыб кәнарда,
Санки боғулурам фыртыналарда.
Јох, бирдән гачырам дәрә ашағы,
Санки ендирирәм өзүмлә дағы!
Гачырам дағлара бир һәмдәм кими,
Овуда бәлкә дә дағлар гәлбими?!

7

Мән она ешгими ача билмәдим,
Анчаг бу ешгими ачдым дағлара,
Кәдәрдән, мөһнәтдән гача билмәдим,
Севинч дујум дејә гачдым дағлара.
О гыз дајанмады башымын үстдә,
Булудлар дајанды дәстәбәдәстә.
Од алыб о гызын јанагларындан,
Су ичдим дағларын булагларындан.
Көрмәди сачларым гыз тумарыны,
Охшадым дағларын көј отларыны,
О гыз ешитмәди түтәк сәсими,
Мәһәббәт сәсими, үрәк сәсими.
Динләди гочаман бир чобан мәни,
Бошлугларда сүзән чалаған мәни.
Бу кизли ешгимдән, еј дилсиз дағлар,
Бары сиз о гызы един хәбәрдар.

8

Көз үстә сахлајыр гонағы оба,
Кечә һазырланыр кабабымыз да,
Күлә-күлә дејир Искәндәр баба:
— Ушаглар, тапылды шәрабымыз да...
Јығышыр дост кими һамы бир јерә,
Гонаға ортада ачылыр сүфрә.

Дағда шәраб үчүн гәдәһ тапылмаз,
Шәраблар сүзүлүр сүд чамларына.
Нәдәнсә наразы көрүнүр Гијас,
Мән дә зилләјирәм көзүмү она.

Баба «ја аллаһ» дејир,
Ди башлајын ушаглар.
О сакит күлүмсәјир.
— Јенә шәрабымыз вар.
Галдырырам бу чамы
Сағлығына гонағын.
Оғул, бизим бу дағдан
Кәсилмәсин ајағын.
Ичилдикчә шәраблар,
Шишдән чыхыр кабаблар.
Сонра Искәндәр баба
Ләтифә, нағыл дејир,
Низамидән, Вургундан
Сонра охунур ше'р...
Ајдакүл күлә-күлә
Тутур мәнә үзүнү,
Онун јанагларына
Гијас дикир көзүнү.
Мән һаваја чыхырам,
Ај нурунда көрүнән
Узаглара бахырам.
Арабир көпәк һүрүр,
Бирдән о гыз көрүнүр.
— Нијә бикефсән, Заур,
Сәнә һәрдән нә олур?!—
Өз әкдијим бағчадан
Көнлүм чичәк дәрдимми?!
Мәнә дәрд верән адам
Хәбәр алыр дәрдимми.

Мэн һеч чаваб вермәмиш
Гијас кәлиб кпришир
Ширин сөзә, сәһбәтә:
—«Парижанка» Амалја
Әрә кетди Фикрәтә.
Көрүрәм ки, Ајдакүл
Үз-көзүндә кинајә,
Күлүр, гыјыб көзүнү,
Һејрәтлә «јоха» дејә.
Бирдән гыз мәнә бахыр,
Көзүндә шимшәк чакыр.
—Сәнә нә олуб, Заур?
—Гој кетсин бурах ону,
Чобан гардаш дүшүнүр
Јәгин гојун-гузуну.
Кедирәм, гәлбимдә гәм,
Узансам да јатаға,
Анчаг јата билмирәм.
Дүшүнүрәм бу ахшам:
Каш бу арзум солмасын,
Өзүм јетим галмышам,
Севким јетим галмасын.

9

Мән галхдым јеримдән сәһәр обашдан
Кејиниб палтары чыхдым јавашдан.
Һәлә көј үзүндә улдуз јанырды,
Дәрәләр, јарғанлар ишыгланырды.
Буз кими сојугду сәһәрин меһи,
Булаг јаратмышды отларын шеһи.
Ири, дик бурнуну јерә верәрәк,
Голлары үстүндә јатмышды көпәк.
Сүрүнү һајладым әлимдә чомаг,

174

Кәзиб долашырдым архач јерини,
Гојунлар, гузулар јердән галхарат
Тир-тир әсдирирди бәдәнләрини.
Беләдир онларын бәлкә идманы,
Бүрүјүр һәр јери сәһәр думаны.
Зынгыровлу кечи дүшүр габаға,
Јол алыр гаршыда учалан даға.
Мән јенә дағларла гучаглашырам,
Сүрүјлә бинәдән узаглашырам.
Илхы јајлағына салыб сүрүнү
Јенә дүшүнүрәм мән бүтүн күнү.
Бирдән, ики нөгтә көрүрәм дағда,
Сонраса кичилиб итир узагда.
Јох, јох мәнә тәрәф јакынлашырлар,
Үрәјим јериндә тутмајыр гәрар.
Бири Ајдакүлдүр, о бири Гијас,
Булудлар олмаса күнәш тутулмаз.
Гызын гаршысына гачыр Алабаш.
—Үстүмә дырмашма, а тәрлан, јаваш.
Ај Заур, ачыглан бу һәјасыза,
Алабаш јенә дә сармашыр гыза.
Бирдән Гијас вурур тәпиклә ону,
Алабаш гәзәблә гысыр бојнуну.
—Еј чобан, әзишдир буну чомагла,
Бу гудуз көпәји зәнчирдә сахла!—
Бејнимә ган вурур, нә едим, фәгәт,
Гонагдыр, борчумдур гонаға һөрмәт!
Бахыб Алабаша гәлбән јанырам,
Мән она көнүлсүз ачыгланырам.
Ајдакүл гызарыр, чатыр гашыны,
Тутуб сығаллајыр онун башыны.
Мән гыза бахырам гәмли, мүкәддәр,
Сахлаја билмирәм бәлкә өзүмү?!
Ачы түстү кими боғса да кәдәр,

175

Чәкмирәм јенә дә ондан көзүмү.
Бәлкә дә Ајдакүл сеvir Гијасы,
Онда бу бахышын нәдир мә'насы?!
Гыз јахын олса да өз үрәјинә,
Нијә көз дикирсән јад чичәјинә?!
О гыз јахынлашыр:—Заур, һөкмән сән,
Бу ил охумаға кәрәк кедәсән!
—Ај гыз, чобан һара, охумаг һара?—
Дејә Гијас вурур мәнә бир јара.
Санки үрәјимә батыр мин ијнә,
О, мәни гојмајыр адам јеринә.
Этрафы јахшыча сејр етсин дејә,
Гијас ашағыја—дүшүр дәрәјә...
—Заур, сән инчимә, онун сөзүндән,
Гијасда адәтдир дејир өзүндән.
Бир аз да ловғадыр, сајмыр һеч кими,
Өзүнү апарыр бир даһи кими.
Онун институтда ләгәби дә вар,
«Гусичка» дејирләр бизим ушаглар.
Чағырдым онлары дағлара гонаг,
Көрүрсән, о кәлди һамыдан габаг.—
Өтән илләримин севинчи јенә
Онун сөзләријлә гајытды мәнә.
Сејрәлди үзүмдән кәдәр думаны,
Мәнә бәхш етдиләр бүтүн дүнјаны.
Даһа сон гојулду үрәк ағрыма,
Гызы аз галды ки, басым бағрыма!
Санки ганад кәриб бир бошлуға мән,
Учдум гартал кими дағдан даға мән!

Ахшамдыр... гаршымда сөнмәмиш очаг,
Јаныр гаранлыға алов сачараг...
Отурмуш јанымда Ајдакүл, Гијас,
Очаг, булаг башы сөһбәтсиз олмаз.
—Еһ, бурда нә кино, нә тамаша вар,
Нә дәниз саһили, нә бал-маскарад,
Нә дә јуху кими кечән бир һәјат.—
Ајдакүл сөјләјир күлүмсәјәрәк:
—Данышдын Пушкинин гәһрәманытәк!—
Гијас гәһ-гәһ чәкир:

—Бәлкә Ајдакүл,
Бу чобан Заура вермисән көнүл?!—
Тәһгирә дөзмәјиб галхдым ајаға,
Көзүмү гәзәблә дикиб гонаға
Дајаныб өнүндә олдум гара даш,
Кәсди күлүшүнү о јаваш-јаваш.
Гијас да галхараг чәкилди кери,
Дејәсән титрәјиб әсди әлләри.
—Хәбәрсиз олсам да онун гәлбиндән,
Гијас, бил сеvirәм Ајдакүлү мән!
Еј дағлар, динләјин бир шаһид кими,
Сизин өнүнүздә ачдым ешгими.
Ешитди сәсими һәр јамач, һәр јал,
Ешитди күнәш, ај, ешитди гартал—
Аһ, јенә көнлүмү бир кәдәр алды,
Ајдакүл гурујуб һејрәтдә галды.
Көзләрим онлары көрмәсин дејә
Гачдым гаранлыға, гачдым дәрәјә.
Кәлиб гаршынызда әјдим дизими,
Јенә сизә тутдум, дағлар, үзүмү.
Мәнә ушаглыгдан көстәрмисиниз
Ана илтифаты, ата шәфғәти,

Илк кәнчлик чағында бир од кими сиз
Салдыныз гэлбимә бу мәнәббәти.
Сизин думаныныз кәдәр кәтирди,
Гызыл дан јериниз сәһәр кәтирди,
Чичәкләр кәтирди арзулар мәнә,
Јашыл отларыныз гузулар мәнә.
Бу гаја, учурум, дәрә, сылдырым
Бејнимә мин чүрә хәјал кәтирди,
Дағлары вуранда шимшәк, илдырым
О гыздан хәбәри гартал кәтирди.
Бу вахт «Заур» дејә ешитдим бир сәс,
Дәјди нәфәсимә исти бир нәфәс.
Дөндүм, Ајдакүлдүр, күлүмсәди о,
Көзүндә ишыглар «Заур» деди о.

11

Дағлар көзәл олуру гүруб чағында,
Булулар гызары күн ишығында.
Күнәш көрүмәјир үфүгдә, нәдән
Од тутур көј онун шәфәгләриндән.
Сејр едиб бахырам мән узаглара,
Дағларын көлкәси дүшүр дағлара...
Нанә јарпағытәк үрәјим әсир,
Аһ, нәдән бинәјә көнлүм тәләсир?!
Бир әлиндә китаб, бир әлиндә күл,
Мәни гаршылајыр јалда Ајдакүл.
— Бәс Гијас һардадыр?!

— Кетди бу сәһәр.

Нәдәнсә гүссәјлә сусду бир гәдәр.
Даим ахшамчағы гајнајыр оба,
Һај-күјлә гышгырыр Искәндәр баба:
Јүјүрүр архача сағычы гызлар,
Дағларын башында јаныр улдузлар.

178

— Јенә дә бикефсән, — дејир Ајдакүл, —
Гарагабаг олма, бир даныш, бир күл...
— Ахы нә данышым?!

Чөкдү бир сүкут,
Өтдү јанымыздан бир топа булуд!

12

Бир ил кәлиб кечир көз гырпымында
Һәјат ахыб кедир, көзләмир заман.
Јаныб елм одуна бу јени јайда,
Мән дә институтта вердим имтаһан.
Еј дағлар, ајрылыб кедирәм бу күн,
Јенә гојнуруза гајытмаг үчүн.
Анадан ајрылан көрпә ушагтәк,
Фырланыр јанымда о садиг көпәк...
Искәндәр бабанын пәришан һалы
Ағрыдыр гэлбими, пәришан едир,
Сыхылыр үзүмә галын саггалы,
Бүтүн варлығымы о шан-шан едир...
— Савадым јохса да, гулаг ас, оғлум,
Унутма бу ели, јурду, мәскәни.
Бу јери уча тут, гурбанын олум,
Чүнки бөјүтмүшдүр бу дағлар сәни!
Әлвида дәрәләр, әлвида дағлар,
Әлвида гајалар, јаллар, булаглар...
Әлвида, чајлагда көпүкләнән су,
Сол јанда көрүнән көзәл Илису!
Әлвида, зүмрүдлү дағ әтәкләри,
Дәрин дәрәләрин күл-чичәкләри.
Еј дағлар, ајрылыб кедирәм бу күн,
Јенә гојнуруза гајытмаг үчүн!
Бизим үстүмүзү думан, чән алыр,
Итиб узагларда көрүнмүр оба.
Елә бил асылыб көзүмдә галыр
О дағлар, Сарыбаш, Искәндәр баба!

КЭПЭНЭК ГЫЗ

Гэшэнкдир, тэмиздир уча бинанын
Сүд нуруҗла долу һәр бир бучағы
Башга ады да вар хэстэхананын:
Тәсәлли очағы, үмид очағы.
Шәффаф пәнчәрәләр бахыр күнәшә,
һава чатышмаҗыр санки бу җердә.
Бүтүн хэстәләрин көзү һәмишә
Галыр ишыг долу пәнчәрәләрдә!
Күнәш һәкимләрин көмәкчисидир,
Ахыр шүа-шүа отагларына.
Һамыны охшаҗыр, дуҗур, исидир
Чеврилир бир үмид ишыгларына.
Пәрдәләр ағаппаг... Гапылар ачыг,
Сөз олмаз дәһлизин җарашығына.
Нә гәдәр ишыг вар, нә гәдәр ишыг,
Һәр шеҗ бүрүнүбдүр гар ишығына.
Бу ағ нур ичиндә анчаг фәләҗин
Кизли долаҗлары, аҗрычлары вар,
Бурда бә'зән чахан гара шимшәҗин
Көзә көрүнмәҗән гылынчлары вар.
Бурда кәдәр, севинч; фәрәһ, изтираб,
Аҗрылыг мөһнәти, вүсал һәсрәти,
Бурда гәм, көврәклик, эзиҗәт, эзаб,
Һәҗат ширинлиҗи, һәҗат не'мәти.
Бурда көрлүсү вар гышын, баһарын,
Алыр гучағына һәр бир гонағы.
Кечириб гоҗнундан гасырғаларын
Һәҗата гаҗтарыр шәфа очағы!

Бурда ағ улдуз вар: ады да Севил.
Севил һамы кими ади гыз деҗил.

О гәдәр инчәдир ки,
Деҗәрсән гөнчәдир ки!
Узун әлләр ағаппаг,
Җа нәркиздир, җа занбаг!
Бәдәни, бели сүнбүл,
Өзү гуш кими җүнкүл.
Ону үфүрсән учар,
Учар бир чичәк кими,
Һүркүтсән, ганад ачар,
Ачар кәпәнәк кими.
Дурушунда инчәлик,
Җеришиндә инчәлик,
Гәрибәдир, дуҗулул
Һәр ишиндә инчәлик!
Хәстәҗә вурса иҗнә,
Хәстә ондан инчимир.
Күлүб деҗир:— Вур җенә,
Валлаһ-биллаһ инчитмир!
Буна сәбәб нәдир, нә,
Иҗнәси чох сирлидир.
А гардаш, деҗим сәнә,
Әлләри сәһрлидир!
Ағ чичәҗә охшаҗыр,
Кәпәнәҗә охшаҗыр.
Чох көзәлдир һәҗатда,
Гаргыз олур халатда.
Башында да ағ папаг,
Башдан-баша ағаппаг!
Һамыны чох сеvir, чох,
Гәлби, руһу ипәк гыз.
Һамы ону Севил жох,
Чағырыр: «Кәпәнәк гыз»

Елэ ки, сәһәр-сәһәр
Ону көрүр хәстәләр
Сәсләҗиб бир ағыздан,
Көмәк умурлар гыздан:
— Кәпәнәк гыз, хош көрдүк,
Бу кечә сәнсиз өлдүк.
— Ој... кәлдин, Кәпәнәк гыз...
Тәзә гәзет алмысыз?!
— Кәпәнәк гыз, дост кими
Бир динләјин дәрди ми.
— Бујур, әми, де көрәк,
Нијә гәмлисән јенә?!
— О дүнјалыгдыр әмин.
— Горхма демишәм сәнә,
Мәнә әмин ол, әмин!
Сән нечәсән, а хала?
— Дәрдим чохдур, а бала?!
Беш ушағым вар кәндә,
Икиси чох көрпәдир,
Һәр јадыма дүшәндә
Үрәјими титрәдир.
Бурда гала билмирәм,
Раһат ола билмирәм,
— Хош көрдүк, Кәпәнәк гыз!
— Нечәсән ашыг гардаш?!
— Ај гызым, дирилирәм
Дејәсән јаваш-јаваш.
— Бу дәрманы ич, бачы...
— Ахы ачыдыр, ачы.
— Ич, горујур үрәји,
Чохдур онун көмәји.
Кәлиб көрдү гәфилдән
Бир хәстәси ағырдыр.
Дујду ки, онун һалы

Үрәјини ағрыдыр.
Зорла дилләнди хәстә:
— Чағыр оғлуму көрүм,
Горхурам, Кәпәнәк гыз,
Ону көрмәмиш өлүм.
— Нә данышырсан, ана,
Өлмүшәм ки, өлүмү
Гојум кәлсин јахына?

Дурду Кәпәнәк гыз көзләриндә гәм:
— Доктор Мәммәдаға... ағырдыр
хәстәм.

Ону башдан-баша сәрт сүздү доктор,
Архајын-архајын чај сүздү доктор.

— Јахшы, кет, кәләрәм!

— Нечә, хәстә бәс?!

— Елә јүз хәстә вар, нә олар, өлмәз!

— Доктор, өлә биләр!—

Јенә архајын,

Гохлајыб әтрини од рәнкли чајын

Һәким додағыны бүздү астача,

Чајы нәлбәкијә сүздү астача,

— Јахшы, Кәпәнәк гыз, нә дедим сәнә,

Нијә гурумусан? Чыхыб кетсәнә!

— Мән сизсиз кетмәрәм!

— Бу нә демәкдир?

Јерсиз инад етмәк нәјә кәрәкдир?—

О, дивана тәрәф кечди астача,

Чајыны үфүрүб ичди астача.

Бу, Кәпәнәк гыза әсәб кәтирди,

Сел кими күкрәјән гәзәб кәтирди.

— Доктор Мәммәдаға, баша дүшүн бир,

Сизә мөһтач олан ағыр хәстәдир!—

Һәким сығаллајыб галын бығыны,

Төкдү булуд кими гашгабагыны.
Астача-астача ајага галхды,
Она кинајели нээрлэ бахды.
—Јаман инадкарсан, билмирдим буну,—
Сэнин бу гэдэр дэ сэрт олдуғуну.
Ејби јох, кэл кедэк!—

Дүшүб габага,
Кэлди хэстэ јатан сакит отага.
Дэрһал мүајинэ, дэрһал да ијнэ,
Хэстэ јаваш-јаваш кэлди өзүнэ.
—Көрдүн, Кэпэнэк гыз, бир өзүн дүшүн,
Демэли, бош шејмиш сэнин һај-күјүн!
Һәким белә дејиб, Кэпэнэк гызы
Сүздү кинајели, һирсли, наразы...

Кэпэнэк гыз аглајыр,
Һамы ајаг сахлајыр.
—Кэпэнэк гыз, нэ олуб,
Нијә көзлэрин долуб?
Гыз билмир нечә десин
Өзү јашда бир чаван,
Көчдү көзү өнүндә
Күлә-күлә дүнјадан.
Бајагдан күлүрдү гыз,
Бирдәнсә туфан олду.
Күлмәклә агламағын
Арасы бир ан олду.
Елә јахшы чаванды,
Һәссасды, меһрибанды.
Көстәриб һәр ојуну,
Јумуртаны ударды,
Бир аз кечмәмиш ону
Әлләриндә тутарды.
Һамыны күлдүрәди,

Күлмәкдән «өлдүрәди».
Дејәрди:—Кэпэнэк гыз,
Кэл, мәни гојма јалгыз.
Бәлкә гызы севирди,
Еһ, ким билир... бу, сирди!
Бу сирли көзләр ону,
Һәмишә изләр ону.
—Кэпэнэк гыз, нэ олуб,
Нијә көзлэрин долуб?!
—Ахы, бир инсан өлүб,
Өзү дэ чаван өлүб!
Дејир тибб бачылары:
—Өзүнү үзмә бары...

Ја пајыз чағында, ја гыш чағында
Кэээр аста-аста саһил бағында.
Чох заман дајаныб бахар үфүгә,
Далғаја чеврилиб ахар үфүгә.
Дәнизлә сәманы ајыран сәрһәд;
Сирли, мө'чүзәли, әлван, лачивәрд.
Саһилдә сөјүд вар, шәләлә сөјүд,
Бәнзәјир јамјашыл бир күлә сөјүд.
Сөјүдүн јанында кәлиб дајанар,
Гәлбиндә эн көзәл һиссләр ојанар.
Бу вахт инсан кими дил ачар сөјүд,
Нәсә пычылдајыб данышар сөјүд.
Тутар Кэпэнэк гыз будагларындан,
Гәлбинин сиррини кизләтмәз ондан.
Әтрафы сејр едәр саһил бојунча,
Бүтүн көзәллијә бахар дојунча.
Сонра евә кедәр: далгын, фикирли,
Үрәји дүјгулу, нараһат, сирли...
Кедәр, кәзә-кәзә бүтүн шәһәри,
Кедәр хәјалында дүшүнчәләри.

О, хатырлар Анушу—
Көзэл Һадрутлу гызы.
Ануш инчә бир мэхлуг,
Јанағы гыпгырмызы.
Өзү ширин бир гызын,
Чох ширин дили варды.
Истәсәјди иланы
Јувадан чыхарарды.
Дејәрди ки, ај Севил,
Көзәлдир бизим Һадрут,
Бағымызда нәләр јох:
Килас, нар, алма, армуд.
Сонра јада дүшәрди
Бирдән Билгејис гары,
Көј шар кими фырланан
Гәрибә бахышлары.
Елә ки, пис оларды,
Гышгырыб чығырарды:
—Өлдүм—дејә һамыны
Көмәјә чағырарды.
Көрсә һамы кәлибдир,
Елә разы галарды,
Алтдан-алтдан онлары
Сүзүб раһат оларды.
Елә ки, дирчәләрди,
Күлүб бахарды гары,
Шар кими фырланарды
Јенә дә бахышлары.
Комбул бир алим варды,
Елә һеј данышарды.
Хидмәтчи Наташаја
Гәзетләр алдырарды.
Матвеј даҗы Сашаја
Китара чалдырарды.

Бәс һаны, һаны, онлар?
О мейрибан инсанлар?

Гыз белә дүшүнәр, кәзәр шәһәри,
Галхар аста-аста даш пилләләри.
Минарә, көјдәлән, күнбәз, күчә, бағ,
Дәниз көј, сәма көј, үфүг ағаппаг.
Һава гараланда ахшам чағында,
Минәр автобуса Сабир бағында.
Автобус күчәдән, мејдандан кечәр,
Ишыглар алтында һәр јандан кечәр.
Гыз бахар шәһәрә пәнчәрәләрдән,
Дојмаз она таныш мәнзәрәләрдән.
Каһ бағлар, бағчалар, һејкәлләр көрәр,
Каһ да абидәләр, мәш'әлләр көрәр.
Үрәји јенә дә никаран олар,
Она пәнчәрәләр бир экран олар.
Экранда рекламлар, јар-јарашыглар,
Биналар, һејкәлләр, көјләр, ишыглар,
Автобус галханда һүндүр бир јери,
Овуч ичи кими көрәр шәһәри.
Шәһәр пар-пар јанар дағ лаләсиндән,
Бир зүмрүд, бир шәфәг силсиләсиндән.
Аныб хәстәләри, үзүндә кәдәр,
Севинч ишыглара бахар мүкәддәр.

Бир хәстә өнүндә дајаныр о гыз:
—Нечә?! Бүтүн кечә јатмамысыңыз?
Нәдир хәјалыңыз? Нәдир дәрдиниз?
Кәлин, чәкинмәјин, мәнә дејин сиз!
—Әлимдә күл кими сәнәтим варды,
Јахшы адым-саным, шөһрәтим варды.
Нә гајғым, нә гәмим, нә фикрим-дәрдим,
Һәр јердә, һәр заман тә'рифләнәрдим.
Адым додагларда нәгәрат кими,

Намы охујурду нэгмэлэрими.
Чоху ахтарырды чырагла мэни,
Гызлар көстэрирди бармагла мэни.
Ен, азыб јолуму, елэ дэјишдим,
Тэ'рифлэр ешгинэ ичдим, һеј ичдим.
Ујдум мэчлислэрэ, ресторанлара,
Ујдум бу јерлэрдэ раст оланлара.
Чох шеји көзлэрим сечмэди мэним,
Бир күнүм ичкисиз кечмэди мэним.
Итирдим һэр шеји: шөһрэтими дэ,
Адымы, санымы, һөрмэтими дэ.
Көзэл бир гыз варды, мэни сеvirди,
Мэндэн эбэдилик о үз чевирди.
Даһа охунмады шэн нэгмэлэрим,
Хэстэхана олду ахырда јерим.
Күнлэрим бош јерэ, мэ'насыз итди,
Мөһлэт истэјирэм өмүрдэн инди.

Алыб ағыр бир нэфэс
Сакит олду, лал олду,
Јенэ дэ гарадинмэз,
Көдэрли хэјал олду.
Дэрд ичиндэ тутанда
Башыны икиэлли,
Гыз билмэди бу анда
Нечэ версин тэсэлли?!
Көзлэриндэ дүнјача
Севки, һэсрэт охунду.
Әллэрилэ астача
Сачларына тохунду.
Онун үчүн һэр шејэ
Һазырды шәһид кими,
Бир ан дөнүб шимшәјэ
Јанды бир үмид кими!

Ијнэ вуранда Севил,
Ағсачлы бир гадына,
Гадын јанды елэ бил,
Минди гезэб атына:
—Ој... ој... өлдүм, бу нэдир,
Бу, нэ чүрэ ијнэдир?!
Көрүм элин гурусун!
Ахы мэни көјнэдир!
Инсафын јох, ганын јох!
Бир тикэ вичданын јох!
Бачармырсанса бары,
Вурма бу зәһирмары!
—Бу, инчидэн ијнэдир,
—Нэ јахшы бәһанэдир!
Аман, аман, өлдүм, аһ,
Сәни кор гојсун аллаһ!
Чәкил кәнара гансыз,
Ај динсиз, ај имансыз!—
Бу тәһгир охларыны
Динмэдэн, уда-уда,
Әсэб аловларыны
Әлијлә тута-тута,
Јанса да Кәпәнэк гыз,
Ону гојду чавабсыз.
Бу эзаба таблајыб
Чыхартмады сәсини,
Дөздү, дөздү топлајыб
Бүтүн ирадәсини.
«Ејби јох, сәбр едим мән,
Гој күзәштэ кедим мән».
О, белэ дејә-дејә,
Гәлбини јејә-јејә
Дәһлиздэн кечди кетди,
Бу нэдир?! һејрэт етди.

Ашыг синэсиндэ саз,
Кэсди онун јолуну,
Деди:—Белэ јарамаз,
Бир күл, бир күл... бах, белэ,
Инди мэнэ гулаг ас:

«Зэриф ханым, инчи ханым,
Ијнэ вурма, гојма јаным,
Башга шејдир, бил, дэрманым,
Мэн дэрманы нејлэјирэм?

Чатыланда һэрдэн гашын,
Јаман олур сэнин гышын,
Мэнэ бэсдир бир бахышын,
Мэн дэрманы нејлэјирэм?!

Нэ јахшы ки, сағ галмышам,
Бу дүнјадан кам алмышам,
Кэпэнэк гыз, сағалмышам,
Мэн дэрманы нејлэјирэм?!»

Һәким чај сүзэ-сүзэ
Сығаллады бығыны,
Бахыб Кэпэнэк гыза
Төкдү гашгабағыны:
—Вура билмирсэн, балам,
Адичэ бир ијнэни.
Дад едир јашлы арвад,
Белэ билмирдим сэни.
Кэлиб аһ-уф дилиндэ,
Көз јашлары элиндэ.
Гышгырды Кэпэнэк гыз:
—О ки, һагсыздыр һагсыз!
Һәким кэсди сөзүнү

Гэзэбли, гашгабаглы:
—Бэсдир, белэ чыхыр ки,
Һамы һагсыз, сэн һаглы...
Дэли чај кими гызын
Чошса да эсэблэри,
Дујду туфан гопачаг,
Дэрһал чэкилди кери.
—Бағышла!—дејэ-дејэ
Сусду көзлэриндэ гэм.
Билэ-билэ бүзүшүб
Алды мүти бир көркэм.
Ачылды гашгабағы,
Нечэ јумшалды доктор,
Һэтта Кэпэнэк гызын
Көнлүнү алды доктор:
—Мэнэ гулаг ас, гызым,
Сэһвсиз иш олмаз, гызым!
Ејби јохдур, чэкмэ гэм,
Күнаһындан кечирэм.
Һирслэниб үрэјиндэ
Күкрэди Кэпэнэк гыз,
Анчаг динэ билмэди,
Титрэди Кэпэнэк гыз.

Истираһэт күнү... гапы дөјүлүр,
Онлара һај-күјлэ үч-дөрд гыз кэлир.
—Чаным, бизим бу Севил,
Нијэ һеч кими севмир?!
—Гэлби сирли бир гапы...
—Һәмишэ дэ гапалы...
—Һансы бэхтэвэр гочаг,
О гапыны ачачаг?!
—Ачан хошбэхтдир амма
—Бир кэлир хошума.

—Оһо...

—Де, көрөк кимдир?

—Бэлкэ биздэ һәкимдир!

—Бәли, һәкимдир, һәким...

Ону танымыр һеч ким...

—Таныдым о чаваны,

Һөрмәти, ады-саны...

— Чохбилмишдир бу Севил.

Кедиб көр кими севиб!

Гапгара бир чавандыр,

Амма ки, меһрибандыр!

—Сән нә дедин, меһрибан?!

—Куја билмирсән, шејтан?!

Бәстәкар кизличә фәрәһләнирди

Дујдугча Севилин гајғыларыны,

Бүтүн варлығына од эләнирди,

Гыздан кизләдирди ағрыларыны.

Һәсрәтлә бахса да, бир сөз демирди,

Горхмурду өлүмдән, она һазырды,

Һеч вахт уфулдамыр, инилдәмирди,

Бә'зән кизли-кизли нәсә јазырды.

Елә севинирди ушаглар кими

Ләпәләр дашанда додагларында,

Јазда јашыллашан будаглар кими

Нәсә һисс едирди бармагларында.

Ојнадыб һавада бу бармаглары,

Санки пианода нәсә чалырды.

Дујғујла долурду нот вараглары,

Маһны гөнчә кими орда галырды.

Елә унудурду дүнјаны бә'зән,

Бир гәлби олурду, бир дә ки өзү.

Көрмүрдү јанында инсаны бә'зән.

Һәсрәтлә, севкијлә јанырды көзү.

Өтән күнләр үчүн чәкирди эзаб,

Гәлб ача билмирди бурда һеч кимә.

Дәрин көзләриндә кәдәр, изтираб,

Гурурду өзүнә өзү мәнкәмә.

Бир заман «чан» дејән достларым һаны,

Сүкута, тәклијә бир әсирәм мән.

Һеч кимин, һеч кимин јохдур күнаһы,

Өзүм өз өнүмдә мүгәссирәм мән.

Мәни унутмајан бирчә нәфәрдир,

О, кәлиб кәтирир күндә гәрәнфил.

Гәлби дә, үзү дә нурдур, сәһәрдир.

Мәнә кәтирдији тәк чичәк дејил,

Нә јахшы инсандыр о Кәпәнәк гыз,

Доғма гардашына охшадыр мәни.

Арзудан, хәјалдан узағам, јалһыз

Онун бу гајғысы јашадыр мәни.

Кәлир, јүнкүл олур о вахт јастығым,

Кәлир мәнә севинч јетирмәк үчүн,

Өмүр мөһләт версин, она јаздығым

«Һәјат» нәғмәсини битирмәк үчүн!

Таныш хәстәләр үчүн

Һәким чанындан кечир,

Чохларыны сајмадан

Кәлиб јанындан кечир.

О, каһ гәзәбли, кинли,

Каһ хошхасијјәт олур.

Бир күндә, бир адамда

Нечә чүр сифәт олур?!

Онунла Кәпәнәк гыз

Јенә сөз-сөзә кәлир,

Ики чошан далғатәк

Онлар үз-үзә кәлир.

Гыз һағсызлыг көрәндә

Кизләтмир гәзәбини,

Ачыг дејир үзүнә

Гэзэбин сэбэбини.
Бир дэфэ туфан олду,
Бу туфан јаман олду.
—Танышымдыр, о хэстэ
Ону сахла көз үстэ.
—Бэс о бири хэстэлэр?
—Ејби нэдир, јола вер
Онлары да биртэхэр.
—Доктор! Бу мүмкүн дејил.
—Бэсдир, өз јерини бил.
—Доктор...

— Бэсдир, даһа кет,
Дедијимэ эмэл ет!
—Јох, доктор!

—Нэ дедин, нэ?
Сонра пис олар сэнэ.
—Гој олсун, кедэрэм мэн,
Шикајет едэрэм мэн.
—Мэндэн шикајет?! Кимэ?!
—Әлбэттэ, баш һәкимэ!

Нөмрәнин үстүндә ал ишыг јанды,
Гыз ширин јухудан дәрһал ојанды.
Тэләсди. Јүјүрдү. Ачды гапыны,
Көрдү о зәһмли, о сәрт гадыны.
Гадын јазыг-јазыг динди, нэ динди:
—Гызым, сәни көрдүм, валлаһ севиндим.
О дэфэ көнлүнә елә тохундум,
Инан ки, сонрадан пешиман олдум.
Шикајет дә етдим, мән талеји кәм,
Валлаһ, өз-өзүмә нифрәт едирәм.
Дәрдим вар: гәлбими, руһуму эзән,
Јер тапа билмирәм өзүмә бә'зән!
Елә әсәбијәм, елә әсәби,

Ашырам, дашырам дәли чај кими.
Еһ, алыб сахладым бачым гызыны,
Күл кими бәсләдим, чәкдим назыны,
Елә ки, бөјүдү, бир мәрдимэзар,
Она сөјләди ки, доғма анан вар.
Инди бир илдир ки, онсуз галмышам.
Бүтүн өмрүм боју сонсуз галмышам.
Аз галыр өзүмү дәннзә атым,
Јата да билмирәм, дәрман вер, јатым!
Гыз дәрман кәтирди, данышды, күлдү.
Кәдәрини бөлдү, дәрдини бөлдү.
Күчәдә туфан вар, күчәдә гар вар.
Бурда ширин-ширин јатыр адамлар.
Олса да кәдәрли, јорғун, јухусуз,
Гаранлыг дәһлиздә кәзир ағ улдуз!
Өлүмүн көлкәси көрүндү кәлди,
Гапгара чадраја бүрүндү кәлди.
Өзү кими гара бир ешглә јанды,
Бирдән ағ улдузу көрүб дајанды.
Елә кур иди ки, ағ ишыглары,
Сәһәр ачылмышды бу кечәјары!
Өлүм јаваш-јаваш чәкилди кери,
Зүлмәтдә кизләнди гара әлләри!
Үч күндүр курлајыр чөлдә туфан, гар,
Ондан көмәк умур хэстә адамлар.
Олса да никаран, јорғун, јухусуз,
Кәзир дәһлиз боју, кәзир ағ улдуз!

Елә мөһкәм усанды,
Тахт үстүндә узанды.
Онун јухусу тутду,
Һәр шеји дә унутду.
Көрдү ағ үммандадыр,
Үмман јох, думандадыр.

Бирдэн бу ағ думандай,
Чыхды гара бир шејтан
Телләри көмүр кими,
Әлләри көмүр кими.
Онун нәфәси—өлүм,
Ешги, нәвәси—өлүм!
Кәлди гәзәбли, ганлы,
Гасырғалы, туфанлы.
Керијә чәкилмәдән,
Горху, һүркү билмәдән,
Өзүндә од көрдү гыз,
Өлүмү өлдүрдү гыз!
Бирдән инчи шәфәгләр
Бүрүдү ағ думаны.
Бу нәдир?! Гаршысында
Көрдү Мәммәдағаны.
Һәким гәзәблә бахды:
—Нә, јатырсан иш вахты?!
Рапорт јазачағам мән,
Белә шеј олмаз бурда,
Изин дә галмаз бурда,
Тозун да галмаз бурда!
Баш һәким шән, меһрибан,
Гејри-ади бир инсан,
Халаты ағ, сачы ағ,
Сечилмир гағајыдан,
Јаранмышдыр бәлкә о,
Башдан-баша гајғыдан?!
Сөzlәри дә гајғылы.
Көzlәри дә гајғылы.
—Бу нәдир, Кәпәнәк гыз,
Сәнә бирдән нә олду?!
Кәдәрләнмә, горхма сән,

Һәр шеј хејринә олду.
Бизә лазым дејилдир
Дашүрәкли бир һәким.
Кобуд, даш үрәјилә
Де, ону ким севәр, ким?!
Кет! Чәкинмә һеч нәдән,
Әввәлкитәк ишлә сән!

Ијнәни тутанда ағ бармағлары,
«Горхма» пычылдады күл додағлары.
Дәһлиздә, јанында дибчәк-кактусун,
Кәнч һәким дајанды: гарашын, узун.
Гызын вахты јохдур, башы гарышыг,
Дујду ки, һарданса сүзүлүр ишыг.
О ишыг-бахышлар ахды дәриндән,
Галын пәнчәрәнин шүшәләриндән.
Гыз чеврилән заман һәкимә сары,
Бир даһа көрмәди бу бахышлары.
Кәнч һәким чәкинди бир ушаг кими,
Дәһлиздән чәкилди утанчаг кими.
О ишыг-бахышлар итсә дә јенә
Һәр јандан көрүндү гызын гәлбинә.
Улдузла, күнәшлә, ајла көрүшдү,
Дујду нәфәсини баһарын, јазын,
Һәмин бахышлардан бир шүа дүшдү
Кәпәнәк гәлбинә Кәпәнәк гызын.

Гуртарды иш сааты,
Јығышды Кәпәнәк гыз.
Чыхаранда халаты
Ишыг јанды арамсыз.
Билди ки, бәстәкардыр,
Чәлд јүјүрдү јанына.
«Көрән нә сөзү вардыр,

Көрән на лазым она?!»
Көзләриндә бир килә
Өмрүнүн сон шәфәги.
Кәнч титрәк әлләрилә
Узатды нот вәрәги.
Гәлбиндә жанса да гәм,
Күлдү «Бағышла, дејә,—
—Бу нәғмәдир, сон нәғмәм
Мән верирәм һәдијјә».
Нә уфулту, нә аман,
Нә төкдү көз јашыны.
Аста-аста балынчдан
Галдыранда башыны
Гопду гығылчым кими
Додағындан бир нида:
—Әзизсән бачым кими,
Кәпәнәк гыз, әлвида?

Гәлбинә горху долду,
Гара бир шүбһә кими.
Јатағына гор долду
Јатмады сүбһә кими.
Хәјалында, фикриндә
Каһ дағ-дәрә, каһ аран,
Јуху—кирпикләриндә,
Гәлби ојаг, никаран,
Онда чошан хәзритәк
Һәјәчан долу дујғу.
Дәниз ләпәләритәк
Ганында гыш сојуғу.
Сәһәр тездән бүрүндү
Јенә гәм думанына,
Ишә чатыб... јүјүрдү
Бәстәкарын јанына.

Дүнја учду бир анда
Бош көрүб чарпајыны,
Боғду додагларында
Гәлбинин һарајыны.
Бирдән исти отағы,
Боран алды, гар алды,
Сүд ишыглы чырағы
Кечә кими гаралды.
—Һаны, бәстәкар, һаны?!—
Бу вахт һәзин бир маһны
Далға-далға учалды,
Гызын гәлбини алды.
Ону туфана салды.

Ашыг тамам сағалыб/
Бу күн кәндә кедирди,
Елә «сағ ол» дејирди.
Кәпәнәк гыз ашығы
Евинә јола салды.
Ашыг телли сазында
Сон дәфә нәғмә чалды.
Титрәди Кәпәнәк гыз
Хәјалында бу заман
Башга нәғмә учалды.
Нәғмә голду, ганадды,
Нәғмә ону јашатды.
Учалды, һеј учалды,
Гүввә алды, күч алды.
Һәјәчанла кедәндә
Таныш отаға сары,
Бәстәкарын јериндә
Көрдү Билгејис гары.
—Хош көрдүк, Кәпәнәк гыз,
Танымадын сән мәни?!

Танымадын, инсафсыз,
Сэн Билгејис нэнэни?!
—Танымышам, ај нэнэ,
Бура кэлмисэн јенэ?!
—Еһ... лазымлы бир адам
Тез көчүр бу дүнјадан.
Аллаһ алмыр чанымы,
Чохдан өлмәлијәм мән.
Нә күлүрсән, а шејтан,
Јохса күлмәлијәм мән?!
Елә ки, олду ахшам,
Гыза кәлди телеграм:
«Тојумдур. Кәлин. Ануш»,
Хош хәбәр хош олурмуш!
Бир ушаг кими инди
Кәпәнәк гыз севинди.
Бирдән... аман, бу нәди,
Јенә гәлби көјнәди.
Ешидилди бир маһны:
«Һаны, бәстәкар һаны?»
Севинч, кәдәр гарышыг,
Сепр долу бир ишыг.
Јандыгча синәсиндә,
Ешгиндә, һәвәсиндә,
Һалдан-Һала дүшүрдү,
Мин хәјала дүшүрдү.

Улдузларла долу асиман кими
Дујғујла долудур јанан үрәји.
Бир нағыл кимидир, бир дастан кими,
Олуб кечәнләри анан үрәји
Ишинин-күчүнүн ағыр јериндә
Нә аһ-уф еләјәр, нә дә ағлајар.
О зәриф кәпәнәк чижинләриндә

Бир гаја сахлајар, бир дағ сахлајар.
Үрәји назилиб бәлкә сап гәдәр,
Севинч, кәдәр јүкү дашыјар бу күн.
Бир вахт јер үзүндән көчүб кедәнләр
Онун үрәжиндә јашајар бу күн.
Башгасы үчүндүр санки бу үрәк,
Пајлајар һамыја бүтүн варыны.
Пајлајар күнәшин шүаларытәк,
Көзә көрүнмәјән ишыгларыны
О көврәк үрәжин күчү, дөзүмү,
О көврәк үрәжин дағ гүввәси вар.
Өлдүрәр јахына кәлән өлүмү,
Елә нуру вар ки, јанар, јандырар.

О, китаб охуду, пиано чалды,
Јенә дә дарыхды тәһһа отагда.
Бахыб пәнчәрәдән хәјала далды.
Фикри, дүшүнчәси галды узагда,
Сонсузду, бу ачы, бу ширин хәјал,
Гәлби тәслим олду бирдән кәдәрә.
О, дөзә билмәди, кејиниб дәрһал
Бир аз кәзсин дејә чыхды шәһәрә.
Ахды күчәләрә күнәшин нуру.
Бүрүндү ишыға һәр тәрәф бүтүн.
Јүјүрдү, јүјүрдү саһилә доғру
Дајанды јанында јенә сөјүдүн.
Титрәјә-титрәјә дәнизә бахды,
Кизилти, һәјәчан дујду чанында.
Кәлиб далға-далға бир нәғмә ахды,
Сөјүдә бәнзәди сөјүд јанында,
Һәјат ешги илә долу о нәғмә,
Јүксәлиб күкрәди, чағлады бирдән,
Торпаға, һәјата, бүтүн аләмә,
Гызы шүа-шүа бағлады бирдән.

Гэлбиндэ сахламаз гэээби, кини,
Елэ инчидир ки, јашар дэриндэ.
Көрдү күзкү кими өз талелјини
Башга инсанларын талелэриндэ.
Гэлбиндэ дужулар бир баһар кими,
Оддур, шэлалэдир ешги, гајғысы,
Һарданса инсанлар хиласкар кими,
Көзләјир һәмишә Кәпәнәк гызы.
Нәгмә ганад чалды гагајылартәк,
Бүрүдү, бүрүдү бүтүн саһили.
Һәјатда јохса да, бирдән чинартәк
Көрүндү саһилдә нәгмә саһиби.
Јох, јох о дејилдир, бәс онда кимдир?
О, Кәпәнәк гызы севән һәкимдир.
Елэ көзәлди ки, һәр јан ше'рди,
Инсанлар ахырды дәстәбәдәстә,
Күнәш дә астача нәгмә дејирди
Гызыл шәфәгләрлә дәнизин үстә.
Гызын көзләриндән чәкилди мөһнәт,
Кәдәри бир анда гуш олду, кетди,
Гэлбиндә о нәгмә, бир дә мәһәббәт
Севдији һәкимә гошулду кетди!

БИР КӘНЧ ҺАГГЫНДА БАЛЛАДА

Бир кәнч варды,
Боју санки чинарды.
Нә кәдәри,
нә дәрди,
Бәзәниб
Күндә бир чүр кејинәрди.
Јохду арасы
Нә дәрс,
нә мәктәблә,
Кејинәрди һәмишә
тәзә дәблә!
Чүрбәчүр көјнәкләри,
Чүрбәчүр пенчәкләри,
Каһ нејлон,
Каһ да капрон,
Саатлары:
Каһ инкилис,
каһ јапон.
Шалвар,
каһ узун,
каһ дар!
Чыхан кими тәзә дәб,
Тапыб аларды дәрһал,
Сачыны узадарды,
Бакенбард, бығ гојарды,
гыса саггал!
Каһ матадор оларды,
каһ да чобан,

Ишылдажан чәкмәси
галын дабан.
Оларды испан, алман,
Италжан, түрк...
Каһ палто кејинәрди,
каһ манто,
каһ да күрк!

Вурулмушду сачы гыса,
Гычы бојда бир гыза.
Онлар твист ојнајанда
Тамашаја
Чыхарды бүтүн һәјәт,
Һејран-Һејран
Бахарды бүтүн һәјәт!
Оғлан гызын јанында
Көрүнәрди див кими,
Узун гычлары онун
Титрәјәрди шив кими.
Голлары будаг-будаг,
Гыз чинарын јанында
дәчәл ушаг.
Илдырымдан јаранмыш,
Ја нәдән,
Тир-тир әсән бир бәдән?!
Ојун—аловлу, гызғын,
Оглан чылғын, гыз чылғын.
Төкүлүб јелләнәрди
Далға-далға сачлары,
Әсмәкдән, титрәмәкдән
Көрүнмәзди гычлары.
Елә гыврылардылар
Каһ ирәли, каһ кери,
Елә бил ки, бәдәндә

Јох иди сүмүкләри!
Варды кәнчин
Гәрибә, сәһр долу,
Сирр долу бир чантасы,
Кәтирмишди чантаны
Һиндистандан атасы...
Бу чантанын ичиндән
Ојунчаг шир,
Пәләнк, аслан чыхарды,
Ја да јердә гыврылан,
Кәзән илан чыхарды.
Бу, кәләрди
Ушагларын хошуна,
Кәлиб јығышардылар
О чаванын башына!
Чаван да алмајырды
Бу дүнјаны вечинә,
Нә олса, долдурурду
Чантасынын ичинә!
Ата-ана о кәнчи
Көз үстүндә сахлады,
Әзизләди, тумарлады,
Охшады, сығаллады.
Бапбалача бир ушаг
Саһиби олду санки
јерин, көјүн,
Пәргу дөшәк ичиндә
Бөјүдү чох әркөјүн.
Һәр дәрдинә галдылар,
Нә истәди, алдылар.
Әлиндән тута-тута,
Салдылар института!

Гаршысында һәмишә
Ата-ана гул олду.
Онларын сәјәсиндә
Чиби долу пул олду.
Кәһ сигарет,
Кәһ ички,
Кәһ өтүб кечән севки.
Кәһ даһнәш'ә,
Досту олду һәмишә.
Ахды, сел кими ахды,
Кејфи үчүн
Евин дөвләти-вары,
Мәст вахтында
Сәпәләрди пуллары!
Бешликләр јағыш кими
Јағардылар,
Достлары күлә-күлә
Јығардылар.
Чох вахт вериб
Синәсини габаға,
Атамантәк
Кәзәрди ловға-ловға.
Усанмазды
Бу ловға әдасындан,
Утанмазды
Сакит, фағыр көрүнән
Мәдәни атасындан.

Сәдәф-сәдәф,
Нахышлы
Бир китарасы варды,
Чалмагла, охумагла
Јаман арасы варды.
Хәбәр көндәрән кими

Ахшамчағы достлара,
Онларла чәкиләрди
Һәјәтдә бир кәнара.
Гаранлығын ичиндә
Көрүнмәзди өзләри,
Арабир ишарарды
Папиросун көзләри.
Һәјәт вериб дујғулара,
Дилләнәрди китара.
Јүксәләрди онун сәси,
Гәрибә бир нәғмәси:
Бир аз ичмишәм чахыр,
Улдузлар мәнә бахыр,
Көзәл гызлары чағыр,
Сәслән, китара, сәслән!
Сәс сал дағлара, сәслән!

Бу күн кејфим көкдүр, көк,
Гәдәһимә шәраб төк,
Үрәјими дағыт, сөк!
Сәслән, китара, сәслән,
Сәс сал дағлара, сәслән!

Галмајым ушаг кими,
Јашајым гочаг кими,
Дүнја ојунчаг кими,
Сәслән, китара, сәслән,
Сәс сал дағлара, сәслән!

Јахшы маашым олсун,
Тәзә машыным олсун,
Машын јолдашым олсун,
Сәслән, китара, сәслән,
Сәс сал дағлара, сәслән!

Нағылларда олан кими
Бир шимшәк чакды кәлди,
Сүд ишыглы бир машын
Һарданса чыхды кәлди.
Кәнчин көзү
Нә көјү,
Нә дә ки, јери көрдү,
Бу машыны ачкөз кими
Сүрдү, сүрдү, нә сүрдү!
Пәнчәрәдән чыхарыб бир голуну,
Шимшәк кими
Кечиб кетди јолуну.
Сүрдү, сүр'әтлә сүрдү,
Бә'зән дәһшәтлә сүрдү.
Һәјәтдә дөврә вурду.
Сүр'әтлә сүрүб бирдән
Дивар јанында дурду.
Десәләр дә дөнә-дөнә
Сүрдү зарафат едиб.
Достларынын үстүнә.
Јүзлә сүрәрди азы,
Горху јохду чанында,
Гычы бојда о гызы
Кәздирәрди јанында.
Сүрән заман ичмәји,
Машынлары кечмәји
Бир гочаглыг
биләрди,
Кечән кими дала бахыб
Гәһгәһәјлә күләрди!
Әзмишди нечә дәфә
Машынын габағыны,
Фәгәт «уф» демәмишди,
Төкмәмишди

Јенә гашгабағыны.
Кәлирди сәс-сорағы
Узаг-узаг
Кәлбәчәрдән, Газахдан,
Бу јолларда
Гуртармышды
Нечә-нечә гәзадан.
Бир дәфәсә... гуртармады,
Баш верди елә гәза,
Зәрбә дәјди өзүнә,
Зәрбә дәјди вурулдуғу,
Гычы бојда о гыза!
Әввәл дүнја башына
Фырфыратәк доланды,
Сонраса... јаваш-јаваш
Әбәдилик дајанды.
Һеч кәс, һеч кәс инанмады
Јатыр табут ичиндә,
Һамы сүкут ичиндә!
Јана-јана,
Сусду ата, сусду ана.
Сусурду китара да,
Сусурду
Гәлбиндәки јара да!
Јох, јох...
Китара, сәслән,
Далғаја чеврил, чырпыл
Даша-дивара, сәслән!
Сәслән, ахтар сән бары,
Ахтар, тап күнаһкары!
Бој онда, гамәт онда,
Күч онда, гүввәт онда,
Онун иши, әмәли
Дүнјаны бәзәмәли!

Анчаг тэксчэ өзүнү бээди кетди,
 Бош, мө'насыз далгаја бэнзэди кетди.
 Сэслэн, китара, сэслэн,
 Сэс сал даглара, сэслэн!
 Сэни севэн бир чаван
 Кедир мээра, сэслэн!
 Сэслэн,
 Сэслэн,
 Туфан кими
 Мүгэссирин гулагында
 Јер титрэдэн сэс олсун,
 Бу, чохуна дэрс олсун!
 Сэслэн, китара, сэслэн,
 Галмасын бу һэјатда
 Неч кэс авара, сэслэн!
 Далгаја чеврил, чырпыл
 Даша-дивара, сэслэн,
 Сэс сал даглара, сэслэн,
 Сэслэн, китара, сэслэн!!!

КИТАБЫН ИЧИНДӘКИЛӘР

Шаир достумун элли јашы 5

БАЛАЧА КҮНӘШДИР ИНСАН ҮРӘЈИ

Сүбһ чағы	10
Дан улдузу, багбан, күлләр ағачлар	12
Дәрд дејил мәнә	13
Бу ишыгла галачағам	14
Чох шеји унутмағ олар	15
Ахыр һәкәри чајы	17
Ше'р севкиси	18
Гәлбим-дүнјам	19
Адилкдән узагда	21
Күнәшлә бир оlanda	22
Ағ мөһәббәт	23
Кенишлик гојнунда	24
Бир шаир кими	25
Һәјат мүрәккәбдир	26
Дөз, үрәјим, дөз!	27
Тәләбә гызлар	29
Тала ај ишығында	31
Јаман истәјирәм	32
Маралкөлдә	33
Јаша долурам	34
Дәниз сакит оlanda	36
Тәбриз вә арзу	37
Гатар, күнәш, мусиги	38
Өтәри көзлә	39
Вичдан эзабы	41
Балача күнәшдир инсан үрәји	42
Өмрүн давамы	43
Атом	44
Кәһкәшанда итән ујдуз	45
Сөнмәјән очағ	47

ЛИРИК ДАМЧЫЛАР

Үлвидир	49
Хатирә дөфтәри	49
Үрәји	50
Јахшы иш	50
Онсуз	50
Ғызыл	50
Нә үчүн?!	51
Дәјишмәз	51
Јенә јашајыр	51
Ше'р әзабы	51
Архасынча	52
Булуд өтдү	52
Мәһсәти	52
Әбәди лиманым	52
Ијирми јашын	53
Јарашыр	53
Гоча	53
Кәтирдим	53
Бөјүк бачым	54
Кәнд, јоқса чәннәт?!	54
Әзәмәтли чөкә	54
Охшадырам	54
Көрдүм	55
Јашамағ үчүн	55
Севкин гуртарыб.	55
Ғајғылысан!	55
Шаир достум	56
Бөјүк дәрә	56
Јада дүшдү	56
Дәрин фикир	56
Сәјаһәтә кедәндә	57
Тәзә баһар кими	57
О вахт ки...	57
Ағач дејил	58
Бәс һансы гүввә иди?!	58
Зирвәдә галсын	58
Көзүм јашарды.	59
Дамчылы булаг	59
Лағ едән...	59
Кечир	60

Итирмәди	60
Нә јахшы ки!	60
Нијә сојумур?!	61
Ғалыр орда...	61
Дојмурам	62
Нур сачым	62
Бәхтијар Ваһабзадә	62
Адилкдән	63
Нәби Хәзри	63
Баһар	63
Көрмүрәм	63
Дүнја тап!	64

— И Н С А Н В Э Х А Т И Р Э Л Э Р

Аталар һаггында һәгмә	65
Чохдан көрмәсәм дә мән...	67
Сон күлләләр	69
Сәни чағырыр	70
Јолда дајанан гатар	72
Кетди	74
Кәндимиздә бир «дәли»	74
Ушағ јазычысы Бајрам һәсәновла сон көрүш	75
Хатирә таблосу	76
Онун бахышлары	78
Үч шам ағачы	80
Мәһәббәт	81
Әһмәд Бакыхановун тары	82
Јахшы мүәллимләр чох севилир, чох...	84
Рәссам Бәһруз Кәикәрли	85
Тәләбәлик илләримиз	87
Әһмәд Чәмилли хатирәсинә	89

— К У Н Д Э Л И Ј И М Д Э Н М И С Р А Л А Р

Сәфәрә чыхырам	90
Пәнчәрә өнүндә	91
Ғонаглығ	91
Фәһләјә охшайрам	92
Јохдур арам	92
Кечә мешәдә	93
Ғырх беш јашым	93

Ата	94
Он ил сонра...	94
Гызыл нәгмә	95
Унуда билмир	95
Сәдагәт	95
Мәммәд Аранлының күндәлији	96
Тәк галаңда...	96
Сон мәктүб	96
Бир лөвһә	97
Тибб бачысының севкиси	97
Ә. Әбүлхәсәнин «Мүһарибә» романы	97
Тәзәлик	98
Шаир чәбһәдә	98
Мүһарибә әлили	98

ӨТӘН КҮНЛӘР, ӘЛВИДА!

Даһа чох сеvirәм	99
Һача дағ	101
Шәкил чәкир ушаглар	101
30 ијун, 1969-чу ил	102
Јатагханалар	103
«Мешә нәгмәләри» силәсләсиндән	105
1. Көрдүм әлләрини	105
2. Мешә вә ше'р китабы	106
3. Бирлик	107
4. Дәринликдә	108
Алим	109
Јаныр бир кәнд	110
Хошдур јај вахты јағыш	111
Азәрбајчан торпағы	112
Шејтанлар музејиндә	114
Гапым дәјулүр	116
Тапдым онлары	118
Кәнч шаирә мәктүб	120
Шәким мәним!	121
Салам, Микеланчело!	122
Јол ајрычында	123
Тәјјарәни көзләјәндә...	124
Хатирәләр мәскәни	126
Гагајы	127
Өтән күнләр, әлвида!	128

СЕВКИ НОТЛАРЫ

Е'тирафсыз	129
Доғулдуғум јер	130
Ону мәндән сорушмајын	130
Гызыл балыг	131
Сәнинлә	132
Инсан нәфәси	132
Нијә достум јата билмир?!	133
Дүңјалар гәдәр	134
Балыгчылар кими	135
Нијә узаг гачырсаң	135
Дујғу	136
Нурлу аләм	137
Бағбанын гызы	137
Мән дә унудурам	138
Мәһәббәтим сирр дејил	139
Елә-јашајағ ки...	140
Маһныдан кәлән сәс	140
Тибб бачысына	141
Ахтардым, анчаг...	142
Мәһрибан сөз	143
Бир гыз севдим	143
Мәһәббәтим, сәдагәтим	144

ДАНИМАРКА ШЕ'РЛӘРИ

Һәсрәт	146
Јох, јох, јох!	147
Доғма ев	148
Бөјүк бир сәнәтдир	149
Су пәрисинә	151
Гәрибә килсә	151
Ахтарырам һамлети	152
Ишыгларда гаранлыг	153
Һаны, һаны?!	155
Јад јердә таныш лөвһәләр	156
Вәтәнә дөнәндә	157

ПОЕМАЛАР

Әлвида, дағлар	158
Кәпәнәк гыз	180
Бир кәнч һаггында баллада	203

Мехтиев Тофик Махмуд оглы
(Тофик Махмуд)

МОЯ ЛЮБОВЬ — НЕ СЕКРЕТ

(на азербайджанском языке)

Стихи и поэмы

Издательство «Язычы», 370088. Баку, проспект Кирова, 18.
Типография им. 26 бакинских комиссаров. 370005, Баку,
ул. Али Байрамова, 3.

Редактору Мүзәффәр Шүкүр. Рәссамы *И. Сүлейманов.*
Бәдии редактору *Ф. Әфәндијев.*
Техники редактору *Ш. Кәримов.*
Корректорлары *И. Әһмәдов, Ш. Талыбзаде.*

ИБ № 292.

Лыгылмага верилмиш 25. 09. 1981-чи ил. Чапа имзалан-
мыш 19. 01. 1982-чи ил. ФГ 04004. Кағыз форматы
70×90¹/₃₂. Кағыз № 3. Әдәби гарнитур. Јүксәк чап үсулу.
Физики чап вәрәги 6,75. Шәрти ч. в. 7,90. Учот нәшр.
вәрәги 8,41. Сифариш № 1055. Тиражы 6 000. Гијмәти
1 ман. 40 гәп.

Азәрбајчан ССР Дөвләт Нәшријјаты, Полиграфија вә
Китаб Тичарәти Ишләри Комитәсинин «Язычы» нәш-
ријјаты. 370088, Баку, Киров проспекти, 18.
26 Баку комиссары адына мәтбәә, 370005, Баку, Әли
Байрамов күчәси, 3.

